The coat of arms of Węgrzyniec is a shield-shaped emblem. It features a blue upper section with a white eagle, a yellow middle section with a green tree, and a brown lower section with a white cross. The shield is surrounded by a red border.

**PROGRAM OCHRONY
ŚRODOWISKA DLA
GMINY I MIASTA WĘGLINIEC**
NA LATA 2005– 2008
Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Wykonawca:

BBF Sp. z o.o.

ul. Dąbrowskiego 461

60-451 Poznań

Styczeń 2005

Skład Rady Programowej:

Przewodniczący

Członkowie:

Główni autorzy opracowania:
BBF Sp. z o.o.
ul. Dąbrowskiego 461 60-451 Poznań

Kierownik Projektu

dr Jacek Kurzawa

Zespół autorski

dr Jacek Kurzawa

inż. Bartosz Bryk

Spis Treści

1	WSTĘP	5
1.1	Podstawa prawna opracowania	5
1.2	Koncepcja "Programu ochrony środowiska"	5
1.2.1	Forma realizacji zamówienia	9
1.3	Założenia struktury Programu	9
1.4	Metodyka tworzenia Programu	11
1.4.1	Główne uwarunkowania Programu	11
1.4.2	Przyjęte założenia metodyczne	14
1.5	Zawartość dokumentu "Programu ..."	16
2	ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA PROGRAMU	18
2.1	Zasady polityki ekologicznej	18
3	STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2012 ROKU	20
3.1	Działania o charakterze systemowym	20
3.1.1	Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych	20
3.1.2	Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska	37
3.1.3	Edukacja ekologiczna	38
3.2	Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody ...	42
3.2.1	Ochrona przyrody i krajobrazu	42
3.2.2	Ochrona lasów	47
3.2.3	Ochrona gleb	53
3.2.4	Zasoby kopalin	55
3.3	Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego	56
3.3.1	Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią	56
3.3.2	Powietrze atmosferyczne	61
3.3.3	Hałas i pola elektromagnetyczne	64
3.3.4	Awarie przemysłowe	66
3.4	Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii	67
3.4.1	Wodochłonność i energochłonność gospodarki	67
3.4.2	Wykorzystanie energii odnawialnej	69
3.5	Prognozowany stan środowiska w 2012 roku	72
3.5.1	Wprowadzenie	72
3.5.2	Zasoby wodne	73
3.5.3	Powietrze atmosferyczne	73
3.5.4	Hałas	74
3.5.5	Powierzchnia ziemi	74
4	PLAN OPERACYJNY NA LATA 2005 - 2008	75
4.1	Priorytety ekologiczne	75
4.2	Plan operacyjny na lata 2005 – 2008	76
5	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	80
5.1	Wprowadzenie	80
5.2	Instrumenty polityki ochrony środowiska	80
5.2.1	Instrumenty prawne	81
5.2.2	Instrumenty finansowe	83
5.2.3	Instrumenty społeczne	85
5.2.4	Instrumenty strukturalne	87
5.2.5	Instrumenty planistyczne	88
5.3	Upowszechnianie informacji o środowisku	89
5.4	Organizacja zarządzania środowiskiem	89
5.4.1	Wprowadzenie	89
5.4.2	Ogólne zasady zarządzania środowiskiem	89

5.4.3	Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska.....	91
5.4.4	System oceny realizacji programu wraz z proponowanymi wskaźnikami	93
5.4.5	Harmonogram wdrażania Programu	101
5.5	Główne działania w ramach zarządzania Programem.....	107
6	ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU	109
6.1	Wprowadzenie	109
6.2	Ramy finansowe wdrażania "Programu ochrony środowiska".....	109
6.2.1	Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć Programu	109
6.3	Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 - 2008	110
6.3.1	Wprowadzenie.....	110
6.3.2	Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 – 2008	110

Spis Tabel

Tab. 4-1.	Zaopatrzenie w wodę - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.	77
Tab. 4-2.	Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 - 2008.....	77
Tab. 4-3.	Powietrze atmosferyczne - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.....	78
Tab. 1-5.	Przyroda i krajobraz - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.....	79
Tab. 4-5.	Wskaźniki monitorowania Programu.....	100
Tab. 4-6.	Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec".....	102
Tab. 4-7.	Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.....	107
Tab. 6-1.	Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2005 - 2008 (w tys. PLN). ...	110

Spis schematów

Schemat 1.	Proces generowania celów ekologicznych do 2012 roku wraz z kierunkami działań i celów.	7
Schemat 2.	Struktura prac nad programem ochrony środowiska.	8
Schemat 3.	Relacje programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.....	12
Schemat 4.	Schemat zarządzania programem.	91
Schemat 5.	Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu.	92

Załączniki:

Załącznik nr 1	<i>Charakterystyka stanu środowiska w gminie i mieście Węgliniec.</i>
Załącznik nr 2	<i>Wytyczne dokumentów planistycznych wyższego rzędu do planu gospodarki odpadami.</i>
Załącznik nr 3	<i>Dokumentacja Fotograficzna.</i>

1 WSTĘP

1.1 Podstawa prawna opracowania

Prawo ochrony środowiska obowiązujące w Polsce od 1 października 2001 r. nakłada na Burmistrza obowiązek opracowania programu ochrony środowiska. Obowiązek ustawowy jest formalną przesłanką dla utworzenia programu, istnieją jednakże przesłanki faktyczne, związane z planowanym rozwojem gminy i miasta Węglińiec.

Niniejszy "Program ochrony środowiska gminy i miasta Węglińiec" został opracowany na podstawie umowy, zawartej pomiędzy Urzędem Gminy i Miasta w Węglińcu a BBF Sp. z o.o. z siedzibą w Poznaniu.

Naczelną zasadą przyjętą w Programie jest zasada zrównoważonego rozwoju, umożliwiająca harmonizację rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Długoterminowy cel programu jest zgodny z misją gminy miasta sformułowaną następująco:

Przyjmuje się, iż celem rozwoju przestrzennego miasta i gminy Węglińiec jest powiązanie funkcji miasta i gminy z kierunkami rozwoju wynikającymi z procesu integracji europejskiej oraz położenia obszaru w strefie silnych powiązań transgranicznych istotnych o znaczeniu krajowym i regionalnym.

Natomiast celem nadrzędnym rozwoju gminy i miasta został sformułowany następująco:

Celem nadrzędnym rozwoju gminy i miasta Węglińiec jest zintegrowany rozwój zgodny z wymogami ochrony środowiska.

Cel ten jest zgodny z wizją rozwoju powiatu zgorzeleckiego oraz województwa dolnośląskiego. W "Programie ochrony środowiska województwa dolnośląskiego" zarysowana wizja regionu realizującego podstawowe zasady zrównoważonego rozwoju, ochrony środowiska, radzącego sobie z problemami zanieczyszczenia pochodzącego z różnych źródeł oraz odtwarzającego wartości środowiska naturalnego i powiększającego różnorodność biologiczną obszarów. Obowiązek realizacji zasady zrównoważonego rozwoju spoczywa na wszystkich obywatelach Polski. Wynika on z Konstytucji RP (art.5). Zrównoważony rozwój jest naczelną zasadą polityki państw - członków Unii Europejskiej i Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak również Polityki Ekologicznej Państwa.

1.2 Koncepcja "Programu ochrony środowiska"

Ustawa Prawo ochrony środowiska stawia wymagania zarówno w odniesieniu do polityki ekologicznej państwa, jak i programów ochrony środowiska przygotowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Stąd koncepcja "Programu ochrony środowiska gminy i miasta Węglińiec" przewiduje sformułowanie:

- celów ekologicznych,

- priorytetów ekologicznych,
- rodzaju i harmonogramu działań proekologicznych,
- środków niezbędnych do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

Dokumentem nadrzędnym, wytyczającym cele i kierunki działań w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego i ochrony środowiska w województwie jest:

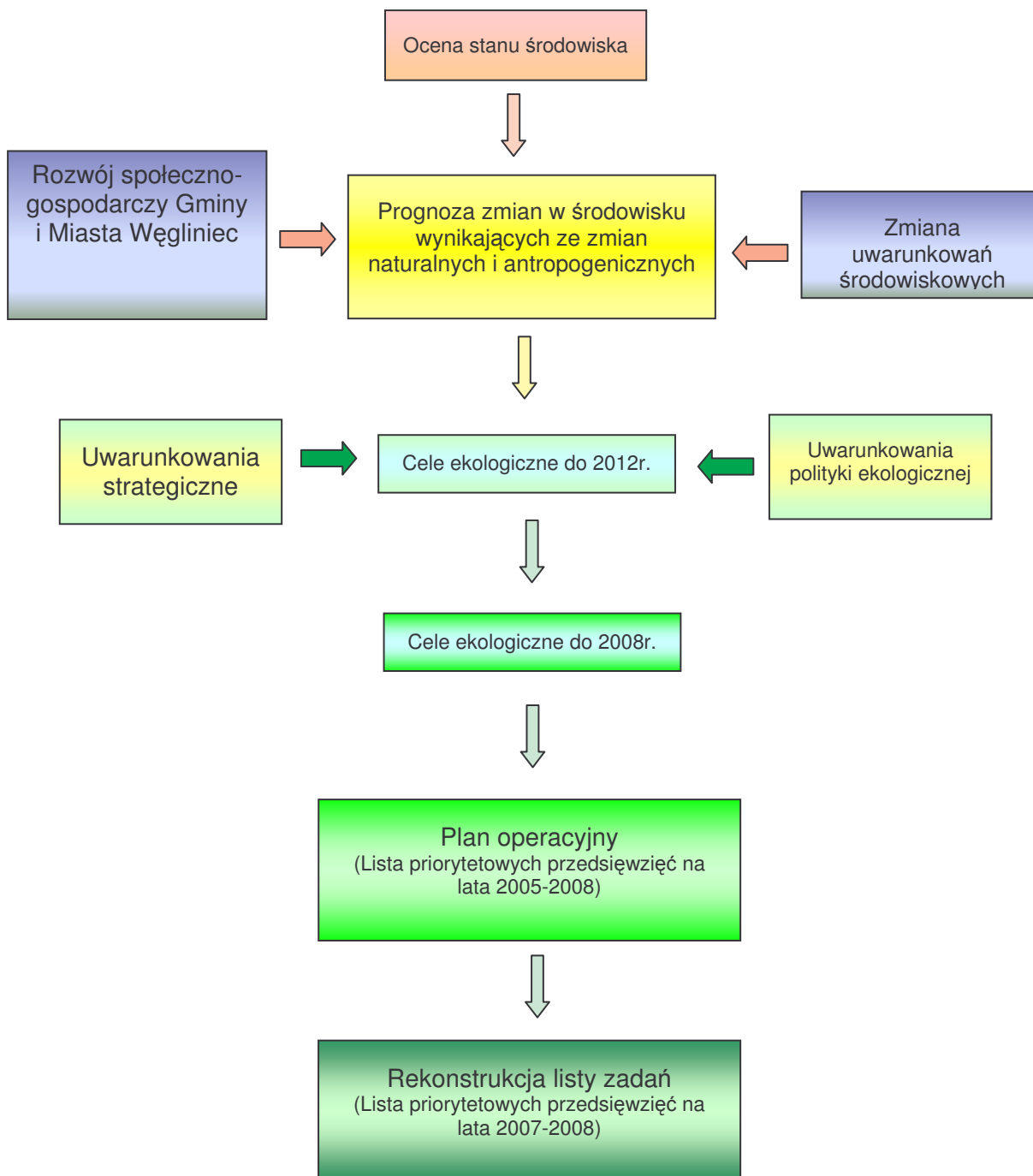
- „Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego”;
- "Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego”;
- „Programem zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska województwa dolnośląskiego”;
- „Strategia Gospodarki Odpadami Komunalnymi Dolnego Śląska”;
- „Plan gospodarki odpadami województwa dolnośląskiego”;
- „Strategia rozwoju powiatu zgorzeleckiego na lata 2004 - 2014”;
- „Program ochrony środowiska dla powiatu zgorzeleckiego na lata 2005 – 2008 z perspektywą na lata 2009 - 2012”;
- „Plan gospodarki odpadami dla powiatu zgorzeleckiego na lata 2005 – 2008 z perspektywą na lata 2009 - 2012”;
- „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy i miasta Węgliniec”;
- „Strategia rozwoju lokalnego gminy i miasta Węgliniec.”

Rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki województwa dolnośląskiego i ich relacje ze środowiskiem przedstawione są dla trzech podsystemów: społeczeństwa, przestrzeni i gospodarki. Są to współlistniejące i współdziałające systemy, które zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, powinny podlegać zmianom prowadzącym do minimalizacji konfliktów.

Kierując się powyższymi przesłankami, cele ekologiczne zostały zdefiniowane dla dwóch okresów, tj.:

- Cele ekologiczne do 2012 roku (docelowy okres niniejszego Programu) wraz z kierunkami działań.
- Cele ekologiczne do 2008 roku wraz z listą priorytetowych przedsięwzięć.

Schemat 1. Proces generowania celów ekologicznych do 2012 roku wraz z kierunkami działań i celów.

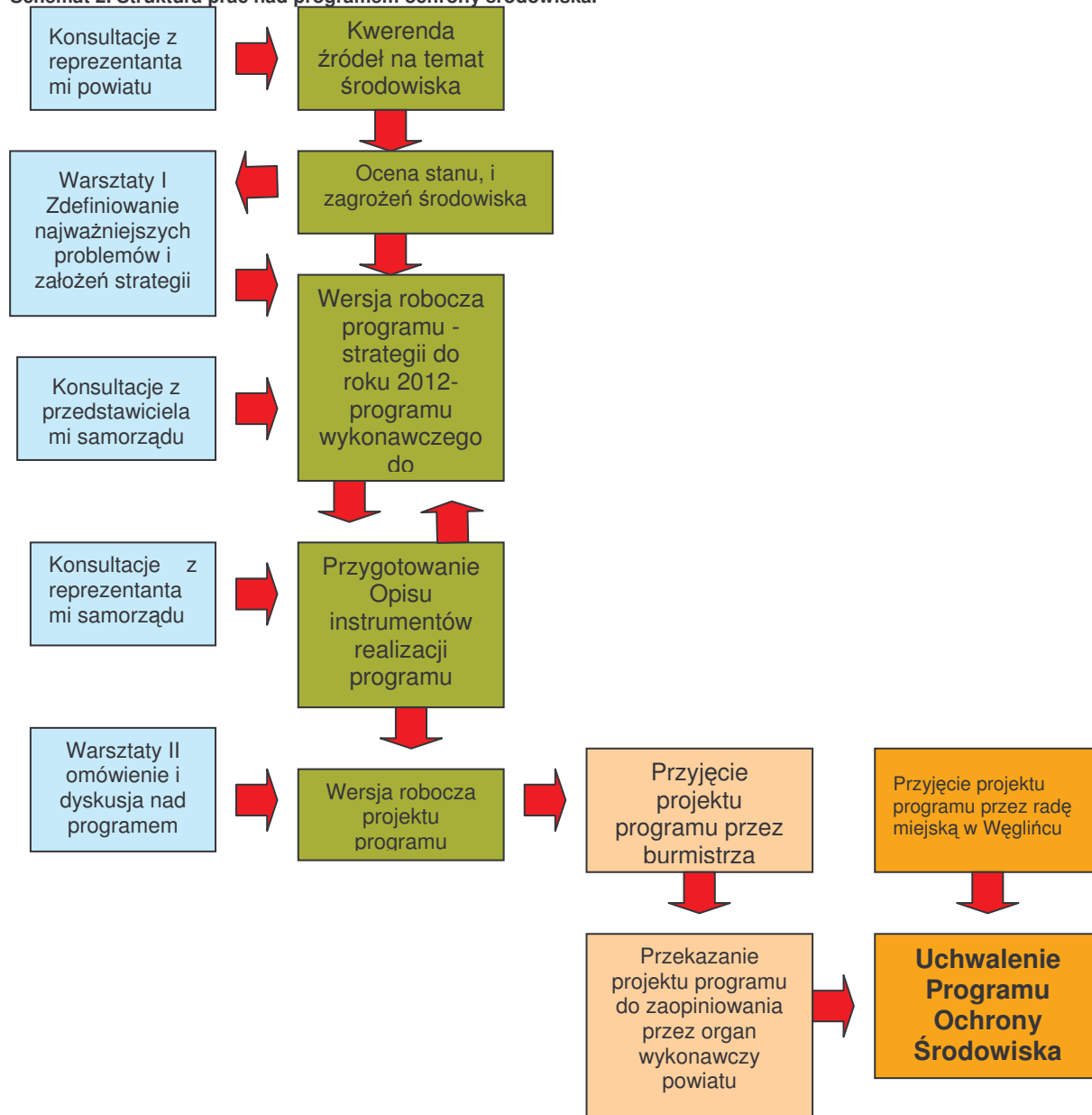

Tak jak powiedziano wyżej, program pozostaje w ścisłej relacji ze strategią rozwoju województwa i powiatu, jako dokumentem nakreślającym rodzaj i skalę działalności gospodarczo-społecznej w tym obszarze, która jest determinantą zmian środowiska zarówno w korzystnym, jak i niekorzystnym kierunku. Kształtowanie środowiska i gospodarowanie zasobami zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju musi być realizowane w samym środowisku w związku z dynamiką procesów w nim zachodzących i w związku z okolicznościami wpływającymi na te procesy. Wobec tego, dokument

"Strategii ...." stanowi główne źródło informacji będącej podstawą prognozowania tych zmian.

A więc, na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska, a także uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów ekologicznych i strategii realizacji tych celów.

Schemat 2. Struktura prac nad programem ochrony środowiska.

Bardzo istotnym elementem Programu jest system jego wdrażania. Wskazuje się tu instrumenty zarządzania środowiskiem przydatne w tym zakresie, takie jak:

- miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- gminne programy zrównoważonego rozwoju - Agenda 21,

- procedury określania dopuszczalnych warunków korzystania ze środowiska (np. pozwolenia zintegrowane),
- procedury związane z lokalizacją inwestycji i techniki określania wpływu na środowisko (raport o oddziaływaniu na środowisko),
- procedury przeglądów ekologicznych,
- procedury oceny ryzyka środowiskowego i zdrowotnego,
- procedury dostępu do informacji o środowisku i jego ochronie,
- opłaty za korzystanie ze środowiska.

Niniejszy Program będzie pełnił rolę narzędzia zarządzania środowiskiem w skali gminy i miasta. Przewiduje się, że zarządzanie będzie się odbywać z wykorzystaniem instrumentów pozwalających na weryfikację Programu w oparciu o wyniki monitorowania procesów zachodzących w szeroko rozumianym otoczeniu realizowanej polityki ekologicznej. "Program ochrony środowiska woj. dolnośląskiego", nakreślający w sposób ogólny główne kierunki działań na rzecz ochrony środowiska w skali całego województwa, należy postrzegać jako źródło wytycznych co do formułowania programów powiatowych i gminnych.

1.2.1 Forma realizacji zamówienia

Zamówienie zostało zrealizowane w postaci dwóch podstawowych dokumentów, którymi są:

- program ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec na lata 2005 – 2008; (dokument ten spełnia wymagania gminnego programu ochrony środowiska);
- charakterystyka stanu środowiska gminy i miasta Węgliniec w formie osobnego dokumentu, załącznika do programu.

1.3 Założenia struktury Programu

Struktura Programu oparta jest głównie o zapisy dokumentów, którymi są:

1. Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 roku. Definiuje ono ogólne wymagania w odniesieniu do programów ochrony środowiska opracowywanych dla potrzeb województw, powiatów i gmin. Zgodnie z ustawą (Art.14 ust.1 pos.), program ochrony środowiska, na podstawie aktualnego stanu środowiska, określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne,
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych, środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym
- mechanizmy prawno-ekonomiczne i środki finansowe.

2. Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010, dostosowana do wymagań ustawy Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z zapisami tego dokumentu Program winien definiować cele średniookresowe (dla okresu 8-letniego) i zadania na okres najbliższych czterech lat oraz Monitoring realizacji Programu i nakłady finansowe na jego wdrożenie. Cele i zadania ujęte w kilku blokach tematycznych:

- a. cele i zadania o charakterze systemowym;
- b. ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody;
- c. jakość środowiska i bezpieczeństwo ekologiczne;
- d. zrównoważone wykorzystanie surowców.

3. Wytyczne do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym", które podają sposób i zakres uwzględniania polityki ekologicznej państwa w programach ochrony środowiska oraz wskazówki co do zawartości programów. W gminnym programie powinny być uwzględnione:

- zadania własne gminy tzn. te przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy,
- zadania koordynowane, tzn. finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków,
- zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie powiatu, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim, bądź centralnym,

W Programie uwzględniono również zapisy ustawy Prawo ochrony środowiska z 27 kwietnia 2001 (Art.14 ust.2, art. 18 ust.2) wskazujące, że program ochrony środowiska przyjmuje się na 4 lata a Burmistrz zobowiązany jest do sporządzania co 2 lata raportów o wykonaniu Programu i przedstawiania ich Radzie Miasta.

Kierując się powyższymi zapisami, niniejszy Program podaje:

- cele ekologiczne średniookresowe do 2012 roku,
- zadania do realizacji w latach 2005 - 2008, tzw. plan operacyjny, z uwzględnieniem wskazówek,
- monitoring realizacji Programu,
- aspekty finansowe wdrażania Programu.

Założono, iż Program musi mieć formułę otwartą co oznacza, że w przypadku zmiany wymagań prawnych, pojawiania się nowych problemów, bądź nie wykonania niektórych przedsięwzięć w terminach przewidzianych w tym Programie - dokument opracowany w 2004 roku, będzie cyklicznie (co 4 lata) aktualizowany. Program ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec pozostaje w ścisłej relacji z "Wojewódzkim Programem ochrony środowiska dla województwa dolnośląskiego", "Strategią rozwoju województwa dolnośląskiego" oraz „Programem ochrony środowiska powiatu zgorzeleckiego na lata 2005 - 2008 z perspektywą na lata 2009 - 2012” strategiami i planami zagospodarowania przestrzennego poszczególnych gmin powiatu. Z dokumentów tych wynikają główne kierunki rozwoju społeczno- gospodarczego omawianego obszaru i związane z nimi kierunki presji na środowisko. Relacje programu ochrony środowiska gminy i miasta

Węgliniec do innych opracowań strategicznych, programowych i planistycznych przedstawiono na schemacie (patrz Schemat 3).

1.4 Metodyka tworzenia Programu

1.4.1 Główne uwarunkowania Programu

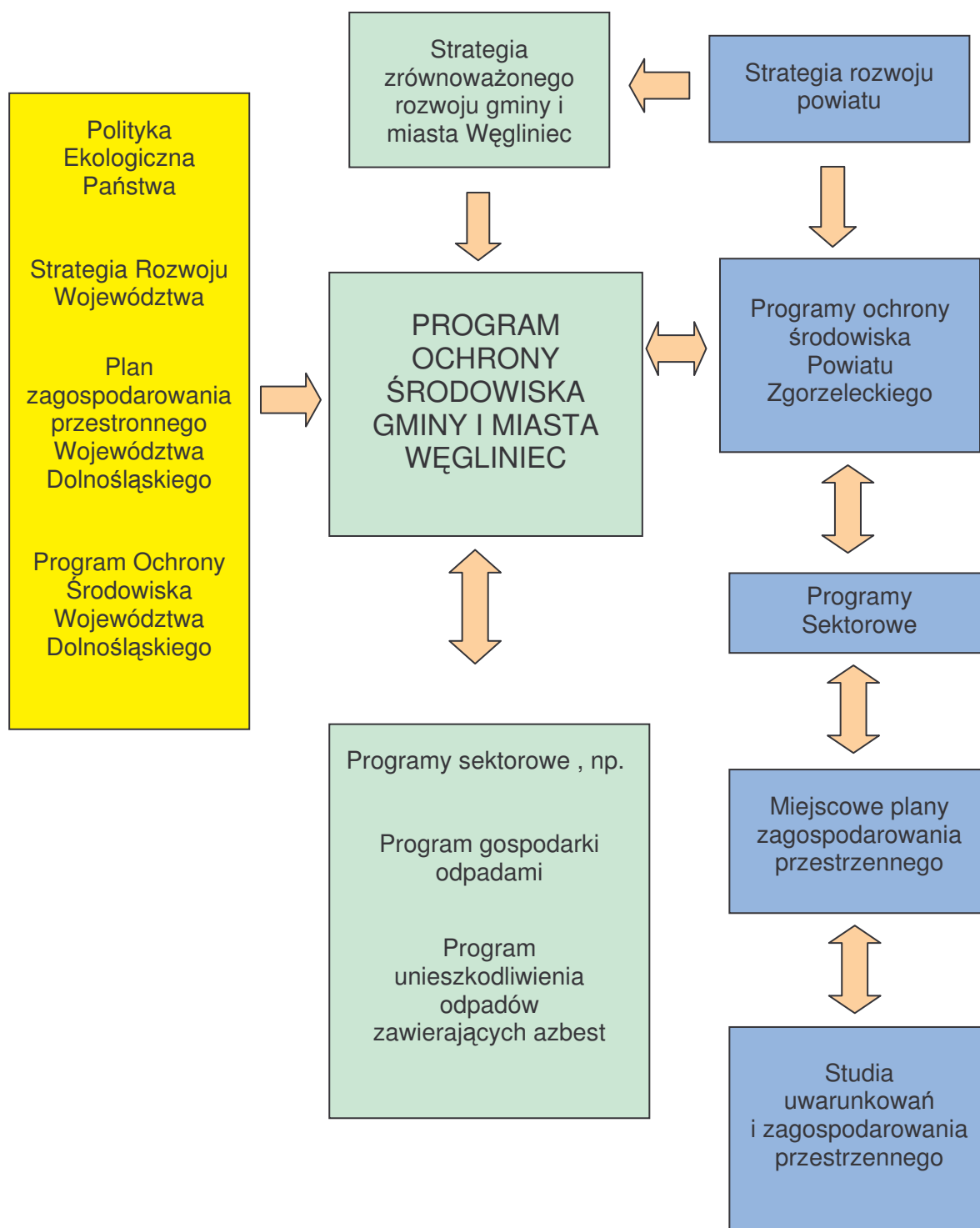
Istotną rolę w procesie definiowania polityki ekologicznej gminy i miasta Węgliniec pełnią zapisy zawarte zarówno w dokumencie pt. "II Polityka Ekologiczna Państwa" jak i uwarunkowania wynikające z integracji z UE oraz specyfika obszaru województwa dolnośląskiego (warunki naturalne, stan środowiska, rozwój gospodarczy i społeczny, itp.).

Szczególną uwagę zwraca się na zarządzanie środowiskiem oparte o systemowe podejście, gdzie działania społeczne, instrumentalne i informacyjne są traktowane na równi z działaniami inwestycyjnymi. Wynika to z faktu, że te pierwsze są konieczne dla kreowania świadomości społecznej i stworzenia solidnej struktury polityki ekologicznej. Przykładem mogą być:

- edukacja społeczeństwa i wymiana informacji,
- wykorzystanie i dalszy rozwój społecznych, prawnych i finansowych instrumentów, oddzielnie lub w kombinacji,
- zastosowanie podejścia samoregulującego rozwiązań systemowych,
- aktywne poszukiwanie możliwości współpracy pomiędzy sektorem prywatnym i państwowym (PPP - projekt ustawy, dotyczący zasad współpracy podmiotów prywatno publicznych, w uzgodnieniach).

Poniżej opisano najważniejsze uwarunkowania, które wpłynęły na podejście do zagadnienia ochrony środowiska, sposób rozwiązania poszczególnych problemów, a także strukturę dokumentu i sposób jego opracowywania. Relacje programu z dokumentami wyższego i niższego rzędu przedstawiono na poniższym schemacie (Schemat 3).

Schemat 3. Relacje programu ochrony środowiska z dokumentami wyższego i niższego rzędu.

1.4.1.1 Ustawodawstwo

Ustawa Prawo ochrony środowiska, z dnia 27 kwietnia 2001 określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju, a w szczególności:

1. Zasady ustalania:
  - warunków ochrony zasobów środowiska,
  - warunków wprowadzania substancji lub energii do środowiska,
  - kosztów korzystania ze środowiska.
2. Udostępnianie informacji o środowisku i jego ochronie,
3. Udział społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska,
4. Obowiązki organów administracji,
5. Odpowiedzialność i sankcje.

1.4.1.2 Polityka Ekologiczna Państwa

Głównym celem polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI wieku oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju. Proces integracji z Unią Europejską stanowi ważne wsparcie działań służących osiągnięciu głównego celu polityki.

Polityka Ekologiczna Państwa zakłada 3 etapy osiągania swoich celów:

- etap realizacji celów krótkookresowych w trakcie ubiegania się o członkostwo w Unii Europejskiej,
- etap realizacji celów średniookresowych, w pierwszym okresie członkostwa w UE, zakładającym realizację programów dostosowawczych (do 2010),
- etap realizacji celów długookresowych w ramach "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.", przygotowywanej przez RM w oparciu o rezolucję Sejmu RP, z dnia 2 marca 1999 r.

Postęp we wdrażaniu polityki można będzie mierzyć wskaźnikami tempa wdrażania modelu zrównoważonego rozwoju (np. wzrost PKB, wzrost poziomu życia mieszkańców, redukcja zużycia surowców, itd.) oraz wskaźnikami stanu środowiska i efektywności wdrażania polityki ekologicznej (np. poprawa jakości wód, powietrza, zwiększenie wykorzystania odpadów, zlikwidowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt, itd.).

Realizacja polityki ekologicznej państwa zależy w znacznej mierze od sposobu zarządzania środowiskiem na wszystkich poziomach, ze szczególnym uwzględnieniem podziału kompetencji w nowej strukturze administracyjnej kraju.

Zarówno podstawowe zasady polityki ekologicznej państwa jak też cele i kierunki działań w ramach ww. etapów zostały zaadaptowane dla potrzeb niniejszego programu, zachowując wewnętrzne uwarunkowania województwa dolnośląskiego.

1.4.1.3 Integracja z Unią Europejską

Członkostwo Polski w Unii Europejskiej nakłada na nas obowiązek dostosowania się do norm przez nią przyjętych, także w zakresie ochrony środowiska. Ustawodawstwo Unii jest zorientowane albo na ochronę określonych komponentów, albo na regulację pewnych procesów technologicznych i produktów w celu ochrony zdrowia człowieka i środowiska. Zawiera też dyrektywy regulujące postępowanie w związku z procesami decyzyjnymi ważnymi dla ochrony środowiska (np. dyrektywa w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń, dyrektywa w sprawie ochrony czystości wód, itd.). Należy podkreślić, że niezbędnym i niezwykle istotnym czynnikiem jest uwypuklenie roli tzw. zarządzania pro środowiskowego.

Problemem szczególnej wagi dla województwa dolnośląskiego a w tym gminy i miasta Węgliniec jest spełnienie standardów ekologicznych Unii Europejskiej. Wdrożenie tych wymagań będzie wiązało się przede wszystkim ze zmniejszeniem obciążenia środowiska odpadami, poprawą gospodarki wodno-ściekowej oraz poprawą efektywności wykorzystania energii i surowców naturalnych.

1.4.1.4 Specyfika obszaru gminy i miasta Węgliniec

Jakość środowiska przyrodniczego gminy i miasta Węgliniec wynika z jego przygranicznego położenia oraz sąsiedztwa zwartych zespołów leśnych.

Dla planowania polityki ochrony środowiska bardzo ważne są:

- ocena aktualnego stanu w zakresie gospodarki;
- przyjęte cele rozwojowe na najbliższe lata;
- działania, które zostały już podjęte w celu poprawy, bądź utrzymania aktualnego stanu środowiska.

Dodatkowym czynnikiem jest stan świadomości ekologicznej mieszkańców miasta i chęć podejmowania działań na rzecz ochrony środowiska, co ma istotne znaczenie dla procesu wdrażania programu.

1.4.1.5 Możliwości finansowe

Wdrożenie "Programu..." wiąże się z koniecznością poniesienia kosztów związanych z realizacją poszczególnych działań. Oczywiście efektywność wdrażania zależy także od stworzenia racjonalnego systemu zarządzania środowiskiem, który to system wymusi właściwą strategię planowania budżetu. Niemniej jednak, możliwości finansowe (środki zewnętrzne i wewnętrzne) są czynnikiem determinującym zarówno cele polityki ochrony środowiska jak i strategię ich osiągnięcia. W ostatnich latach coraz częściej zauważa się, że zdobycie środków finansowych na działania wynikające z wieloletniego programu jest łatwiejsze niż na działania pojedyncze, często potrzebne, ale nie wynikające z wieloletniej strategii.

1.4.2 Przyjęte założenia metodyczne

Integracja Polski z Unią Europejską nakłada wymóg dostosowywania wielu standardów do obowiązujących w krajach Unii. Oznacza to, że również metodologia, struktura, zawartość, a także sam proces opracowywania programu ochrony środowiska powinny być zgodne ze standardami stosowanymi w krajach Unii Europejskiej.

Nowoczesne planowanie polityki ochrony środowiska wymaga zintegrowania jej z politykami innych sektorów. Dlatego niniejszy program podaje nie tylko długoterminową politykę w zakresie poszczególnych kierunków rozwojowych województwa i ich konsekwencji dla środowiska, ale także politykę w zakresie poszczególnych elementów środowiska i uciążliwości. Taka konstrukcja programu w jasny sposób nawiązuje do zasady zrównoważonego rozwoju.

Proces konstruowania Programu prowadzony był w oparciu o tzw. otwarte planowanie. Biorąc pod uwagę założenia strategii rozwoju gospodarczo- społecznego kraju, uwarunkowania wynikające z polityki ekologicznej państwa i Unii Europejskiej, strategią rozwoju województwa dolnośląskiego i zachowując specyfikę tego obszaru, można poprzez "otwarty" proces tworzenia zdefiniować politykę ochrony środowiska, która będzie akceptowana przez głównych "aktorów" włączonych w zagadnienia ochrony środowiska i rozumiejących ideę zrównoważonego rozwoju województwa.

Dlatego też, opracowując ten program, zwrócono szczególną uwagę, już w początkowych jego etapach, na wymianę informacji i konsultacje pomiędzy administracją samorządową i rządową szczebla wojewódzkiego oraz administracją samorządową szczebla powiatowego i gminnego. Takie podejście prowadzi do zaangażowania wielu stron w proces opracowywania Programu (umożliwia im generowanie własnych idei co do kierunków polityki ochrony środowiska, opracowywania strategii lub rozwiązywania konkretnych problemów), co w efekcie ułatwia proces jego wdrażania.

Metodyka konstruowania Programu oparta była o kilka elementów, wśród których najważniejszymi były:

1. Przegląd i ocena aktualnych danych o stanie środowiska województwa dolnośląskiego, powiatu zgorzeleckiego oraz gminy i miasta Węgliniec.
2. Precyzowanie potrzeb miasta w oparciu o "Strategię rozwoju województwa dolnośląskiego" oraz spotkania i warsztaty robocze z przedstawicielami administracji samorządowej szczebla powiatowego i gminnego oraz społeczności lokalnych.
3. Określenie zasad budowy Programu i jego wdrażania zgodnie z II Polityką Ekologiczną Państwa ustanowioną w nawiązaniu do ustawodawstwa unijnego, ukierunkowanego na zintegrowaną ochronę wszystkich elementów środowiska - jako całości oraz dopasowanie Programu do wytycznych zawartych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących wojewódzkich programów ochrony środowiska.
4. Opracowanie celów (do 2012 roku) i sposobu ich realizacji do roku 2008 (plan operacyjny).
5. Uznanie konieczności weryfikacji celów w odstępach 2 - 4 letnich.

Program został oparty o dane istniejące, a w przypadku potrzeby przeprowadzenia dodatkowych ekspertyz czy opracowań, wpisano je jako niezbędne do wykonania w ramach realizacji celów krótkoterminowych.

Koncepcja Programu przewiduje sformułowanie zbioru celów ekologicznych oraz działań niezbędnych dla ich osiągnięcia. Określenie zbioru celów odbywa się w ścisłym związku z przewidywanym rozwojem poszczególnych dziedzin gospodarki województwa, określonym w dokumencie strategii rozwoju województwa. Na tle głównych dziedzin rozwoju i związanych z nimi kierunków presji na środowisko oraz na podstawie diagnozy i prognozy stanu środowiska a także uwarunkowań polityki ekologicznej następuje sformułowanie celów średniookresowych ochrony środowiska do roku 2012.

Cele średniookresowe stanowią podstawę dla określenia planu operacyjnego (do 2008 roku), z których następnie wynikają działania główne, pod które mogą być podpisywane konkretne projekty.

"Program ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec" został przygotowany przy aktywnej konsultacji z samorządem miasta.

W trakcie realizacji Programu odbyły się warsztaty robocze z udziałem przedstawicieli jednostek administracji państwowej, administracji samorządowej.

Zgodnie z wymaganiami ustawy „Prawo ochrony środowiska” i „Wytycznymi do sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym” duży nacisk położono na proces opracowania programu i na elastyczność jego treści. Generalną zasadą procesu jest włączanie społeczności lokalnych zarówno w przygotowanie programu jak i jego wdrażanie. Dlatego już w początkowych etapach prac nad Programem zwrócono szczególną uwagę na wymianę informacji i konsultacje pomiędzy przedstawicielami instytucji i organizacji włączonych w zagadnienie ochrony środowiska i rozwoju społeczno-gospodarczego miasta, powiatu oraz województwa.

W procesie tym zwanym procesem otwartego planowania wykorzystano takie narzędzia jak:

- warsztaty robocze,
- spotkania robocze,
- bieżące konsultacje ze specjalistami lokalnymi.

W wyniku takiego prowadzenia prac, w tworzenie Programu zaangażowanych było wiele stron.

Projekt programu, opracowany we współpracy z wieloma partnerami, uzgodniony wstępnie z samorządem powiatowym zostaje skierowany do zaopiniowania przez odpowiednie Komisje Rady Miasta. Końcowym etapem proceduralnym, kończącym prace nad Programem jest przyjęcie Programu przez Radę Miasta w formie uchwały.

1.5 Zawartość dokumentu "Programu ..."

Jak już wcześniej powiedziano, konstrukcja "Programu ..." oparta jest o schemat dokumentu pt. " Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010" i jednocześnie dopasowana do specyficznych uwarunkowań gminy i miasta Węgliniec.

Zatem dokument zawiera następujące rozdziały:

Rozdział 1 Wstęp

Introdukcja, w której przedstawiono podstawę prawną opracowania, ogólną charakterystykę miasta, koncepcję struktury Programu oraz metodykę realizowanych prac.

Rozdział 2 Założenia wyjściowe Programu

Rozdział ten prezentuje:

- uwarunkowania Programu,
- limity racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych i poprawy stanu środowiska,
- priorytety w zakresie ochrony środowiska i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych, w tym obszary specyficzne o najbardziej niekorzystnym w skali miasta stanie środowiska i występujących zagrożeniach środowiska.

Rozdział 3 Strategia ochrony środowiska do 2012 roku

Prezentowano przyjęte cele ekologiczne i sposoby ich realizacji. Wskazano na zadania o charakterze strategicznym, które ujęto w trzech grupach zadaniowych:

1. Zadania noszące znamiona rozwiązań systemowych dotyczące przyszłościowego rozwoju gospodarczo-społecznego miasta w kontekście ochrony środowiska naturalnego (aspekty ekologiczne w politykach sektorowych). Zadania związane z zarządzaniem środowiskowym; zadania związane z tak zwaną edukacją ekologiczną oraz udział społeczności lokalnych oraz organizacji i stowarzyszeń w procesie decyzyjnym związanym z zagadnieniami ochrony środowiska. Zadania związane z współpracą ponadregionalną.

2. Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, zagadnienia racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych i kulturowych, ochrona przyrody i krajobrazu oraz przestrzeni, ochrona lasów, ochrona gleb, ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych, ochrona pozostałości antropogenicznych.

3. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego, w tym:

- jakość wód i stosunki wodne (w tym racjonalne korzystanie z wody),
- gospodarowanie odpadami (w oparciu o plan gospodarki odpadami oraz programy usuwania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska),
- zanieczyszczenia powietrza (w tym wykorzystanie energii odnawialnej), oddziaływanie hałasu, pól elektromagnetycznych oraz awarie przemysłowe.

Poruszane zagadnienia poprzedzono krótkimi opisami charakteryzującymi stan aktualny, który dla bloku 2 i 3 został opracowany w oparciu o dokument pt. Stan środowiska w gminie i mieście Węgliniec (załącznik nr 1 do niniejszego Programu).

Rozdział 4 Plan operacyjny na lata 2005 - 2008

Przedstawione priorytety ekologiczne dla okresu najbliższych lat oraz lista przedsięwzięć istotnych w skali miasta, które powinny zostać przewidziane do realizacji w tym okresie, tj. w latach 2005 - 2008, z podziałem na przedsięwzięcia inwestycyjne oraz pozainwestycyjne, z podaniem roku realizacji, kosztów i źródeł finansowania, instytucji odpowiedzialnych za realizację danego przedsięwzięcia oraz rodzaju przedsięwzięcia (własne, koordynowane, gminne).

Rozdział 5

Ocena realizacji Programu, instrumenty zarządzania środowiskiem, organizacja zarządzania Programem (cykliczna ocena realizacji Programu, w tym wskaźniki efektywności Programu, harmonogram procesu wdrażania Programu).

Rozdział 6

Aspekty finansowe wdrażania Programu, ramy finansowe realizacji Programu, sumaryczne zestawienie kosztów wdrożenia przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2005 – 2008 (z podziałem na inwestycyjne i pozainwestycyjne, wg dziedzin ochrony środowiska) oraz udział potencjalnych źródeł finansowania w ogólnych kosztach Programu.

2 ZAŁOŻENIA I UWARUNKOWANIA PROGRAMU

Przyjęte założenia określające istniejące uwarunkowania oraz przestrzeń formalną oraz prawną dla opracowania programu ochrony środowiska opierają się na uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych.

Uwzględniono zarówno uwarunkowania wyższego rzędu mające znamiona „uniwersalnych” przynajmniej w kontekście mezoregionalnym – czyli dotyczących zarówno gminy i miasta Węgliniec jak i terenów sąsiednich w obrębie obowiązującego systemu prawnego (prawa polskiego jak i międzynarodowego). Traktowane są w niniejszym opracowaniu jako uwarunkowania zewnętrzne. Druga grupa uwarunkowań jest związana z zamierzeniami rozwojowymi miasta, które to dość precyzyjnie delimitują przyszły kształt rozwoju w zakresie: gospodarczym, społecznym jak i w kontekście ładu środowiskowo-przestrzennego miasta.

Wytyczne wynikające z zapisów dokumentów wyższego rzędu zaprezentowano w Załączniku nr 2.

2.1 Zasady polityki ekologicznej

Zasady polityki ekologicznej państwa są zasadami na których oparta jest również strategia ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec, podobnie jak i województwa dolnośląskiego. Oprócz zasady zrównoważonego rozwoju jako nadrzędnej uwzględniono szereg zasad pomocniczych i konkretyzujących, m.in.:

Zasadę prewencji, oznaczającą w szczególności:

- zapobieganie powstawaniu zanieczyszczeń poprzez stosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT),
- recykling, czyli zamykanie obiegu materiałów i surowców, odzysk, energii, wody i surowców ze ścieków i odpadów oraz gospodarcze wykorzystanie odpadów zamiast ich składowania,
- zintegrowane podejście do ograniczania i likwidacji zanieczyszczeń i zagrożeń zgodnie z zaleceniami Dyrektywy Rady 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i kontroli (tzw. dyrektywa IPPC),
- wprowadzanie pro-środowiskowych systemów zarządzania procesami produkcji i usługami, zgodnie z ogólnosiwiatowymi i europejskimi wymogami w tym zakresie, wyrażonymi m.in. w standardach ISO 14 000 i EMAS, programach czystszej produkcji i Responsible Care itp.

Zasadę „zanieczyszczający płaci” odnoszącą się do odpowiedzialności za skutki zanieczyszczenia i stwarzania innych zagrożeń. Odpowiedzialność tą ponosić powinny wszystkie jednostki użytkujące środowisko a więc także konsumenci, zwłaszcza, gdy mają możliwość wyboru mniej zagrażających środowisku dóbr konsumpcyjnych.

Zasadę integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi, oznaczająca uwzględnienie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi.

Zasadę regionalizacji, oznaczająca m.in. skoordynowanie polityki regionalnej z regionalnymi ekosystemami w Europie (np. Morze Bałtyckie i strefy przybrzeżne, doliny rzeczne i obszary wodno błotne, szczególnie w strefach przygranicznych).

Zasadę subsydiarności, wynikająca m.in. z Traktatu o Unii Europejskiej a oznaczająca przekazywanie części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny tak, aby był on rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie i efektywnie rozwiązany.

Zasadę skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej odnosząca się do wyboru planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska a następnie do oceny osiągniętych wyników a oznaczająca potrzebę minimalizacji nakładów na jednostkę uzyskanego efektu.

3 STRATEGIA OCHRONY ŚRODOWISKA DO 2012 ROKU

3.1 Działania o charakterze systemowym

3.1.1 Aspekty ekologiczne w politykach sektorowych

Integracja aspektów ekologicznych z rozwojem społeczno-gospodarczym gminy i miasta Węgliniec. Zachowanie równowagi ekologicznej ziemi przy nieprzerwanie prowadzonych działaniach człowieka powodujących zmiany w przyrodzie sprawia, że niezbędną jest analiza poszczególnych dziedzin gospodarki, tendencji i kierunków zmian z punktu widzenia presji wywieranej na środowisko.

Włączenie aspektów ekologicznych do polityk sektorowych jest warunkiem skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa i zasady zrównoważonego rozwoju.

Poniżej przedstawiono aktualną sytuację i perspektywiczny rozwój poszczególnych dziedzin gospodarki na terenie miasta, w relacji do środowiska. Wzięto pod uwagę następujące sektory gospodarki:

- system transportowy;
- rolnictwo;
- turystyka i rekreacja;
- przemysł;
- osadnictwo.

Omawiając każdą dziedzinę gospodarki wzięto pod uwagę trzy elementy:

- stan wyjściowy;
- plany i kierunki rozwoju;
- główne zagrożenia środowiska i kierunki działań minimalizujących.

Stan wyjściowy został omówiony w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania. Opis stanu wyjściowego został uzupełniony dokumentacją fotograficzną zaprezentowana w załączniku nr 3. Z tego też powodu omówienie stanu w kolejnych partiach tekstu ograniczono do niezbędnego minimum.

Jako wyznacznik przyjęto określoną w Strategii misję gminy i miasta Węgliniec.

3.1.1.1 System transportowy

Stan wyjściowy

Przez terytorium gminy wiodą transgraniczne szlaki drogowe i kolejowe szlaki łączące zachód Europy ze wschodem oraz południe kontynentu ze Skandynawią. Szczególne znaczenie ma korytarz komunikacyjny wschód – zachód – trasa łącząca południowe Niemcy przez Drezno, Zgorzelec, Wrocław z regionami południowej Polski oraz zachodniej Ukrainy.

W Węglińcu znajduje się jedna z największych stacji rozrządowych PKP w kraju.

Przez Węglińiec przebiegają zasadniczo dwie linie kolejowe:

1. Wrocław – zachodnia granica państwa, podzielona jest na dwie części :

-część pierwsza obsługuje międzynarodowy ruch pasażerski przez Zgorzelec – Gorlitz oraz stanowi drogę tranzytową dla ruchu towarowego z Worka Żytawskiego do Węglińca i Zawidowa, a dalej do Czech

-część druga to trasa do Niemiec przez Horkę, obsługująca towarowy ruch graniczny

2.linia północ – południe – tj. trasa Szczecin – Węglińiec – Jelenia Góra

Przez terytorium gminy przebiega droga wojewódzka nr 296, która na odcinku od skrzyżowania z drogą krajową nr 4 w miejscowości Jeleniów do węzła drogi A – 12 w Iłowej, łączy dwa główne szlaki komunikacyjne z przejściami granicznymi w Jędrzychowicach, Zawidowie, Sieniawce, Olszynie czy Jakuszykach, a jednocześnie biegnie przez Węglińiec i umożliwia dojazd samochodem ciężarowym i TIR-om do węzła kolejowego w Węglińcu z obu stron. Na terenie gminy planowane jest centrum logistyczne i terminal transportu intermodalnego , który umożliwi skierowanie części transportu samochodowego z sieci dróg na tory

Kierunki rozwoju transportu do 2012 roku

Prognozy potrzeb transportowych

W najbliższych latach następować będzie dalszy wzrost potrzeb transportowych powodowanych wzrostem mobilności ludności, zmianami demograficznymi i rozwojem obszarów stanowiących cel ruchu oraz wzmożeniem ruchu transgranicznego. Szacunek wzrostu ruchu na poszczególnych drogach jednoznacznie wskazuje, iż do 2015 roku łączna natężenie ruchu może wzrosnąć nawet o 40% do 60%. Największe przyrosty będą miały miejsce na trasach krajowych.

Położenie gminy charakteryzować można jako węzeł komunikacyjny transportu kolejowego oraz samochodowego w szczególności w kontekście sąsiedztwa rozwijającego się dynamicznie intensywnego jednej strony Wrocławia a z drugiej strony Drezna (obszar intensywnego rozwoju). Wpłynie to na konieczność modernizacji dróg na terenie gminy. W szczególności dotyczy to maksymalnego wyprowadzenia ruchu tranzytowego poza obszary zwartej zabudowy.

Transport drogowy

W kontekście prognozowanych zmian ruchu transportowego na terenie miasta istotne jest tworzenie warunków do poprawy komunikacji poprzez budowę nowych i modernizację istniejących dróg (określane jest to w strategii zrównoważonego rozwoju jako jeden z głównych celów związanych z transportem).

Istotne jest również znaczenie autostrady nr A4, której rozbudowa jest jednym z głównych kierunków rozwoju transportu w całym regionie.

W celu zapewnienia spójności systemu transportowego i zmniejszenia negatywnej presji na środowisko, konieczne będzie:

- Modernizacja sieci dróg lokalnych (gminnych) w powiązaniu z modernizowaną drogą nr 296 oraz przebudową sieci dróg powiatowych i wojewódzkich oraz realizacją autostrady A4 z węzłem w rejonie Godzieszowa.
- Opracowanie programu dostosowania lokalnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej do sieci autostrad oraz alternatywnych ponad lokalnych połączeń niepłatnych.

- Modernizacja istniejącej infrastruktury kolejowej z dostosowaniem do wymogów współpracy transgranicznej i UE.
- Promocja Węglińca w ramach realizacji „Planu rozwoju infrastruktury transportowej w Polsce do 2015 r.
- Uzupełnienie układu ulicznego poszczególnych miejscowości oraz lokalnych połączeń drogowych z dostosowaniem do przebudowy funkcji terenów przyległych w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
- Zapewnienie dogodnego dojazdu do obszarów aktywności gospodarczej produkcyjno-usługowej i przejść granicznych.
- Segregacja ruchu i wprowadzenie stref ruchu uspokojonego w użytkowanych przez pieszych i rowerzystów centrach miejscowości oraz w obszarach lokalizacji zabudowy mieszkaniowo-rekreacyjnej.
- Poprawa bezpieczeństwa i płynności ruchu drogowego poprzez modernizację istniejących skrzyżowań dróg oraz budowę obwodnic.
- Budowa systemów podczyszczania (rowów odwadniających i separatorów na substancje ropopochodne) wzdłuż nowo powstających i modernizowanych dróg.

Transport kolejowy

Modernizacja i utrzymanie infrastruktury kolejowej są istotnymi elementami w proekologicznym kształtowaniu lokalnego systemu transportowego jak i warunkiem poprawy konkurencyjności transportu kolejowego w stosunku do innych gałęzi transportu.

Zmiany jakościowe w obsłudze ruchu pasażerskiego podniosą atrakcyjność przewozów kolejowych, szczególnie poprzez skrócenie czasu dojazdu do Wrocławia.

Rozwój turystyki powinien również wymusić również rozwój połączeń kolejowych i przewozów sezonowych. Będzie to wymagało modernizacji istniejących obecnie linii kolejowych.

Intensyfikacja przewozów pasażerskich przyczyni się do zmniejszenia ruchu drogowego a w konsekwencji do zmniejszenia jego negatywnego wpływu na środowisko.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego

- Emisja zanieczyszczeń.
- Emisja hałasu komunikacyjnego.
- Awarie transportowe.
- Degradacja terenów cennych przyrodniczo.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.

Cel ekologiczny rozwoju systemu transportowego do 2012 roku:

Racjonalny rozwój systemu transportowego uwzględniający rozwiązania zmniejszające lub eliminujące wpływ transportu na środowisko.

- Wsparcie modernizacji istniejącej infrastruktury kolejowej.
- Wsparcie przewozów regionalnych i turystycznych.

- Modernizacja i rozbudowa międzynarodowego węzła komunikacyjnego w Węglińcu; powiązanie z lokalną infrastrukturą komunikacyjną i transportową (w tym z Pieńskiem i Czerwoną Wodą).
- Ograniczenie uciążliwości transportu kołowego kolejowego dla terenów zamieszkania oraz obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju systemu transportowego:

- Budowa nowych obwodnic.
- Poprawa standardów technicznych sieci drogowej.
- Zwiększenie przepustowości i płynności ruchu drogowego.
- Zwiększenie roli transportu kolejowego.
- Usprawnienie transportu tranzytowego w tym budowa rozbudowa i modernizacja połączeń krajowych.
- Podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.
- Realizacja powiązań lokalnego układu drogowego z układem ponad lokalnym.
- Wsparcie realizacji obwodnicy Ruszowa w ciągu drogi nr 296 oraz powiązań w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
- Odciążenie centrum Ruszowa i Czerwonej Wody od ruchu tranzytowego.
- Realizacja lokalnych połączeń komunikacyjnych, w szczególności drogi do Parowej, połączenia między Bielawą Dolną a Przewozem
- Przebudowa kolizyjnych odcinków dróg, realizacja ulic w ciągach dróg ponadlokalnych w sposób odciażający tereny zainwestowane od nadmiernego ruchu (dotyczy w szczególności Ruszowa i Czerwonej Wody).

3.1.1.2 Rolnictwo i rybactwo

Stan wyjściowy

Grunty użytkowane rolniczo stanowią 9,3 % powierzchni gminy. Z tego też powodu oraz ze względu na niską klasę bonitacyjną gleb (od IV do VI) rolnictwo posiada w gminie Węglińiec niewielkie znaczenie.

Znaczna część gleb jest pozbawiona swoich naturalnych właściwości ze względu na nieodpowiednie, z i chemicznego punktu widzenia, użytkowanie. W związku z tym przewiduje się ich wapnowanie regeneracyjne.

Na terenie gminy obserwuje się stosunkowo wysoki poziom degradacji rolnej oraz występujące zanieczyszczenia w glebach. Jednak podstawowym argumentem negującym wysoką rangę gleb jako potencjalnego czynnika rozwojowego gminy jest ich niska jakość, ponieważ zaliczane są do V i VI klasy.

Struktura użytkowania gruntów.

- użytki rolne – 3 125 ha, tj. 9,23 %

- tereny mieszkaniowe – 119 ha, tj. 0,35 %
- drogi – 239 ha, tj. 0,70 %
- tereny przemysłowe – 35 ha, tj. 0,10 %
- tereny wypoczynkowe – 6 ha, tj. 0,01%
- wody – 616 ha, tj. 1,82 %
- użytki leśne – 28 854 ha, tj. 85,25%

Powoli lecz konsekwentnie od kilku lat maleje ogólna powierzchnia użytków rolnych. Największe ubytki odnotowuje się w areale gruntów rolnych. W okresie od 1992 do 1997 roku ich obszar zmalał o prawie 28 % głównie ze względu na zmianę kwalifikacji na łąki i pastwiska. Niewielkie znaczenie posiada produkcja sadownicza. Łączna powierzchnia sadów kształtuje się na poziomie 20 ha.

Kierunki rozwoju rolnictwa do roku 2012

Jednym z celów Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego oraz polityki państwa wobec rolnictwa, jest upowszechnienie w rolnictwie standardów sanitarnych i jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej. Natomiast zakresie Strategii rozwoju miasta przewidziano, iż rolnictwo w gospodarce gminy i miasta Węgliniec pełnić będzie uzupełniającą, ale ważną rolę. Rozwój rolnictwa stymulować będzie istnienie licznych podmiotów gospodarczych zajmujących się skupem, magazynowaniem i przetwórstwem płodów rolnych.

W zakresie realizacji ww. celu leży:

- restrukturyzacja i unowocześnienie gospodarki rolnej,
- promowanie prośrodowiskowych zasad uprawy, chowu i produkcji żywności pochodzącej z gospodarstw stosujących te zasady,
- rewaloryzacja techniczna i gospodarcza obszarów wiejskich, w celu maksymalnego wykorzystania ich właściwości przyrodniczych do produkcji żywności,
- rozwój agroturystyki (głównie na obszarach strukturalnie słabszych),
- aktywna ochrona zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazu rolniczego przyjaznego środowisku,
- wykorzystanie roślin (rzepaku) do produkcji paliwa ekologicznego.

W ten sposób licznie reprezentowane będą gospodarstwa średniej wielkości utrzymujące się z produkcji rolnej i prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą. Z punktu widzenia ochrony środowiska ważne będą działania prowadzące do minimalizacji wpływu gospodarki rolnej na środowisko i rozwoju infrastruktury ochrony środowiska obszarów wiejskich jak również działania edukacyjne rolników z zakresu stosowania zasad Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej.

Jednostką odpowiedzialną za wspieranie i tworzenie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości i pomocy w restrukturyzacji obszarów wiejskich na terenie gminy i miasta powinien pełnić Rejonowy Zespół Doradztwa Rolniczego zajmujący się:

- prognozowaniem rozwoju rolnictwa,
- podnoszeniem wiedzy rolników z zakresu prowadzenia gospodarki rolnej,
- wspieraniem rozwoju rolnictwa,

- wspieraniem różnorodności kulturowej regionu, szczególnie wspieraniem działań służących umocnieniu tożsamości regionalnej oraz wspieraniem instytucji kulturalnych i ludowych form kultury na obszarach wiejskich.

Rolnictwo ekologiczne

W obliczu występujących licznych zagrożeń w związku z wprowadzaniem na rynek żywności nie spełniającej wymagań UE, konsumenci poszukiwać będą artykułów spożywczych o wysokich walorach zdrowotnych, gwarantowanych odpowiednimi warunkami i metodami produkcji. Produkcja i przetwórstwo rolno-spożywcze prowadzone metodami ekologicznymi zapewniają uzyskanie produktów o wysokiej jakości, m.in. wolnych od hormonów, antybiotyków, pozostałości środków ochrony roślin. Wzrost zapotrzebowania na żywność produkowaną metodami ekologicznymi, system dotacji zajmujących się produkcją ekologiczną, dobre warunki środowiskowe (nie skażone środowisko przyrodnicze) będą sprzyjać tworzeniu się nowych gospodarstw ekologicznych na terenie gminy.

Postęp w uprawie roślin i hodowli zwierząt

Ze względu na zapotrzebowania rynku sąsiadujących miast i aglomeracji należy przewidywać możliwość intensyfikacji rozwoju warzywnictwa, ogrodnictwa i hodowli. Nastąpi dalszy rozwój uprawy takich roślin jak: ziemniaki, truskawki, jak również dalszy rozwój hodowli trzody chlewnej, drobiu szczególnie przez ekonomicznie silne gospodarstwa, mające możliwość uzyskiwania produktów wysokiej jakości.

Należy przewidzieć rozwój hodowli umożliwiającej wprowadzenie form turystyki kwalifikowanej i rehabilitacji zdrowotnej.

W tak przewidywanym rozwoju rolnictwa, istotne z punktu widzenia ochrony środowiska są:

- umiarkowana intensyfikacja produkcji,
- zrównoważone nawożenie,
- zrównoważony pobór wody.

Poprawa struktury jakościowej, wartości przyrodniczej i gospodarczej użytków rolnych

Rewaloryzacja użytków rolnych będzie prowadzić do podwyższenia ich wartości przyrodniczej i gospodarczej, jak również przyczyni się do poprawy struktury jakościowej gruntów. Systematycznie wyłączane będą z użytkowania rolniczego grunty marginalne. Z drugiej strony, ochronie podlegać będą grunty klasy II-III oraz grunty na glebach pochodzenia organicznego, nieużytki organiczne i oczka wodne.

Dążyć się będzie do jak największego zróżnicowania środowiska przyrodniczego poprzez ochronę terenów podmokłych: szuwarów, oczek śródpolnych itp., kształtowanie miedz śródpolnych.

Systematycznie prowadzone będą zalesienia gruntów najniższych klas (w szczególności V i VI) co wpłynie korzystnie na środowisko ze względu na poprawę bilansu wodnego i przeciwdziałanie erozji.

Gospodarka rybacka

Prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej w wodach śródlądowych jest niezbędnym warunkiem zapewniającym zachowanie równowagi biologicznej w rybostanach jak również restytucje gatunków ryb zagrożonych wyginięciem.

W przypadku stawów przepływowych czynnikiem mogącym ujemnie wpływać na jakość wód jest pokarm dla ryb. Nadmierne użyczenie wody może spowodować eutrofizację rzek gminy.

Warunkiem prowadzenia zrównoważonej gospodarki rybackiej jest wyznaczenie miejsc do budowy przepławek tam gdzie migracje ryb utrudniają jazy, zastawki, przegrody itp. (rozp. MOS, ZniL z dn. 20.12.1996). Zadaniem na poziomie województwa są działania zmierzające do inwentaryzacji urządzeń piętrzących nie posiadających przepławek i dokonania oceny ich wpływu na stan gatunkowy ryb oraz działania zobowiązujące użytkowników tych urządzeń do podjęcia budowy w nich przepławek.

Budowle piętrzące bez przepławek naruszają biologiczne stosunki wodne jak również mogą doprowadzić do zachwiania stanu gatunkowego ryb. Przegrody piętrzące na rzekach często powodują gromadzenie się ryb zdążających na tarło do zbiorników wodnych jakimi są jeziora. Miejsca te są najbardziej eksploatowane przez kłusowników.

Ważne będzie również przestrzeganie przez użytkowników wód wymogów prowadzenia racjonalnej gospodarki rybackiej określonych w pozwoleniach wodno-prawnych.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa

- Zanieczyszczenia obszarowe.
- Chemizacja i intensyfikacja rolnictwa.
- Zanieczyszczenia pochodzące z hodowli.
- Niewłaściwe użytkowanie gruntów podatnych na erozję.
- Niewystarczający stan melioracji na użytkach rolnych.

Cel ekologiczny rozwoju rolnictwa do 2012 roku:

Dostosowanie rolnictwa do warunków integracji z UE z zachowaniem regionalnego charakteru produkcji rolniczej i optymalizacji struktury przestrzeni rolniczej zapewniającej zachowanie walorów środowiska i różnorodności biologicznej.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju rolnictwa

- Rozwój rolnictwa ekologicznego i zachowanie tradycyjnych metod gospodarowania;
- Modernizacja i odbudowa systemów melioracyjnych;
- Poprawa struktury jakościowej i wartości przyrodniczej użytków rolnych;
- Działania na rzecz edukacji rolników w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”;
- Kontrola przestrzegania pozwoleń wodno-prawnych;
- Wyłączenie z produkcji rolnej terenów o najniższych parametrach użytkowych;
- Budowa przepławek tam gdzie migracje ryb utrudniają jazy, zastawki, przegrody;
- Działania na rzecz edukacji rolników w tym wdrażanie „Kodeksu dobrych praktyk rolniczych”.

3.1.1.3 Turystyka i rekreacja

Stan wyjściowy

Szczególnie atrakcyjne kompleksy leśne, pełniące funkcje rekreacyjne, znajdują się w pół-zach. części gminy w rejonie Ruszowa i Polany. W gminie znajdują się liczne stawy, które mogą zostać w przyszłości zagospodarowane jako tereny rekreacyjne. Wiele stawów charakteryzuje się obfitością ryb i posiada specjalne stanowiska dla wędkarzy. Okolice Węglińca i Ruszowa to także teren łowiecki, gdzie organizuje się polowania na zwierzynę głównie dla turystów z Niemiec. Gmina jest również dogodnym punktem wypadowym w Góry Izerskie, do Świeradowa, a także w Karkonosze – do Szklarskiej Poręby i Karpacza. W gminie rozwija się agroturystyka, turystyka rowerowa ze szlakami o znaczeniu regionalnym, wypoczynek nad wodą, hippika, a także wypoczynek pobytowy, narciarstwo biegowe, jak również łowiectwo,

Na terenie gminy znajduje się:

1. Ośrodek Agroturystyczny „JAGODA” ul. Kuźniczyska 16 A, Czerwona Woda, 59 – 940 Węgliniec- 5 miejsc noclegowych w domkach turystycznych w sezonie od 01.05 – 30.09 plus pole namiotowe na 200 osób, kąpielisko, tenis stołowy, boisko do koszykówki/siatkówki, wypożyczalnia sprzętu wodnego, plac zabaw dla dzieci, bar.

2. Gospodarstwo Agroturystyczne „U JASINKA” Kościelna Wieś 59 – 950 Ruszów - 6 miejsc noclegowych całorocznych, boisko do koszykówki/siatkówki, wypożyczalnia rowerów, możliwość wypożyczenia samochodu, nauka jazdy konnej, kilkudniowe rajdy konne, wynajem bryczki

3. Willa „DAKO” ul. Leśna 2, 59 – 950 Ruszów- 20 miejsc noclegowych całorocznych, tenis stołowy, boisko do koszykówki/siatkówki, wypożyczalnia rowerów, sala konferencyjna, jadalnia z pełnym wyżywieniem

4. Gospodarstwo Agroturystyczne ul. Kuźniczyska 16 A, Czerwona Woda, 59 – 940 Węgliniec- 9 miejsc noclegowych całorocznych, kąpielisko, tenis stołowy, boisko do koszykówki/siatkówki, wypożyczalnia sprzętu wodnego, plac zabaw dla dzieci, parking strzeżony.

Ukształtowanie terenu w gminie pozwala na budowę biegowych tras narciarskich oraz tras wędrowskich i rowerowych. Obecnie możliwości te nie są w pełni wykorzystane chociaż wytyczono już ścieżki rowerowe na terenach leśnych o łącznej dł. ok. 100 km. Udostępniają one bez szkody dla środowiska naturalnego walory krajobrazowe i rekreacyjne gminy większemu gronu turystów.

Szansą dla rozwoju turystyki należałoby upatrywać w przygotowaniu „Program Rozwoju Turystyki na Terenie Powiatu Zgorzeleckiego” czy też szerzej w rejonie Górnych Łużyc.

Realizacja „Program Rozwoju Turystyki na Terenie Powiatu Zgorzeleckiego” w tym na terenie gminy i miasta Węgliniec skutkować będzie powołaniem Forum Inicjatyw Lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju, którego cele będą konwieniowały z celami określonymi w niniejszym programie. W zakresie rozwoju produktu turystycznego przewidziano stworzenie systemu przyrodniczego obszaru opartego o układ stref ekologicznych, nawiązujących do układu lokalnych struktur przyrodniczych oraz stanu i charakteru inwestycyjnego terenów miejskich i wiejskich. Jego główne, docelowe składowe to:

- strefa ekologiczno-rekreacyjna;
- strefa ekologiczno-krajobrazowa;
- strefa ekologiczno-izolacyjna;

- strefa ekologiczno-infrastrukturalna.

Działania na rzecz utworzenia wspólnej polityki ekologicznej gmin objętych programem, odbiega swoim zakresem poza działalność stricte turystyczną, tworzy jednak płaszczyznę rozwoju dla przemysłu turystycznego. Polityka ta powinna być realizowana w następujących obszarach:

- Proekologiczna polityka transportowa w tym ograniczenie ruchu samochodowego na terenach chronionych, budowa sieci ścieżek rowerowych.
- System transportu to projekt wieloetapowy i perspektywiczny. Proekologiczne efekty projektu to ograniczenie ruchu samochodowego na części terenów rekreacyjnych; wzrost mobilności niepełnosprawnych, starszych, dzieci i młodzieży; uzupełnienie układu ścieżek rowerowych i ciągów pieszych; nowe, atrakcyjne dla handlu i usług, miejsca wokół przystanków; dojazd do terenów rekreacyjnych.
- Zintegrowany system gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym wprowadzenie systemu segregacji odpadów u źródła, podniesienie świadomości mieszkańców na temat gospodarowania odpadami.
- Proekologiczna polityka przemysłowa w tym ograniczenie oddziaływania przemysłu na środowisko, włączenie małych przedsiębiorstw przemysłowych do realizacji ekorozwoju, wprowadzenie preferencji lokalizacyjnych dla mało uciążliwego przemysłu (turystyka).
- Rozwój terenów zieleni i rekreacji, w tym rozwój i uporządkowanie systemów zieleni, zagospodarowanie terenów rekreacyjnych.
- Uzupełnienie infrastruktury ochrony środowiska, w tym modernizacja gospodarki wodno-ściekowej, ograniczenie uciążliwości pozaprzemysłowych źródeł zanieczyszczenia atmosfery i hałasu, organizacja monitoringu środowiska.
- Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym programy ekologiczne w szkolnictwie, proekologiczna edukacja dorosłych, podniesienie poziomu świadomości ekologicznej społeczności sąsiedzkich i osiedlowych.

Z powyższego widać, iż rozwój turystyki jest ściśle powiązany z całokształtem zadań identyfikowanych szerszej jako ochrona i kształtowanie środowiska.

Kierunki rozwoju turystyki i rekreacji do roku 2012

Rozwój turystyki i rekreacji na terenie gminy i miasta Węgliniec określony w „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego” oraz wzmiankowanego „Programu Rozwoju Turystyki na Terenie Powiatu Zgorzeleckiego”. znalazł się w grupie celów pierwszorzędnych. Realizacja celu sformułowanego jako tworzenie warunków do rozwoju turystyki ma nastąpić poprzez:

- rozbudowę bazy turystycznej przy zachowaniu naturalnych walorów środowiska,
- zwiększenie dostępności do miejsc atrakcyjnych turystycznie,
- rozwój agroturystyki,
- sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla poszczególnych terenów wraz z funkcjonalnym otoczeniem,

Rozwój infrastruktury towarzyszącej turystyce

Ze względu na rozwój dostępności nowych terenów turystycznych, bazy noclegowej, ważne z punktu ochrony środowiska będzie przystosowanie terenów pod względem technicznym do pełnienia wyznaczonych funkcji. Konieczne będzie rozwiązanie problemów gospodarki ściekowej i odpadowej dla istniejących obszarów zainwestowania.

Do powstawania nowych obiektów będą wyznaczane obszary selektywnie wybrane, odpowiednio przygotowane, o wysokim standardzie uzbrojenia. Akceptacja ich budowy będzie zależna od spełnienia wymogów ochrony środowiska i krajobrazu. Ważne będzie dostosowanie przyszłego budownictwa do wymagań architektonicznych, wynikających z planu zagospodarowania przestrzennego, istniejącej zabudowy i warunków krajobrazowych.

Istotne dla kształtowania krajobrazu kulturowego będzie zachowanie tradycyjnego układu miasta oraz założeń parkowych oraz terenów zielonych.

Budowa miejsc obsługi szlaków komunikacyjnych i turystycznych pociągnie za sobą inwestycje mające na celu zadbanie o ład przestrzenny.

Istotnym zagadnieniem jest modernizacja dróg dojazdowych do obiektów turystycznych, przejścia granicznego, budowa parkingów i miejsc postojowych. Remont nawierzchni dróg przyczyni się do wzrostu ilości turystów odwiedzających atrakcyjne tereny. Lepszy stan dróg przyczyni się do dalszego inwestowania w rozwój działalności agroturystycznej.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- Dzikie zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo.
- Zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych ze względu na brak uzbrojenia terenów.
- Niszczenie środowiska naturalnego poprzez wzrastającą liczbę turystów.
- Nadmierna penetracja terenów cennych przyrodniczo.
- Dewastacje terenów chronionych prawem.
- Niszczenie walorów środowiska kulturowego.

Cel ekologiczny rozwoju turystyki i rekreacji do 2012 roku:

Dalszy rozwój turystyki i rekreacji poprzez wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych zgodnie z zasadami ochrony środowiska, z zachowaniem stanu środowiska naturalnego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju turystyki i rekreacji

- realizację programu restrukturyzacji i adaptacji istniejących obiektów oraz terenów przemysłowych i zagospodarowania wielofunkcyjnego z preferencjami dla turystyki,
- poprawę infrastruktury w szczególności na terenach nadrzecznych i położonych przy zbiornikach wodnych,
- realizację obiektów obsługi turystyki i rekreacji w sposób nie kolidujący z zasobami przyrodniczymi obszaru, z preferencjami dla lokalizacji w terenach przeznaczonych w planach miejscowych na cele nierolnicze,

- zagospodarowanie terenów leśnych oraz istniejących wód otwartych na potrzeby turystyki w oparciu o ww. program rozwoju turystyki,
- preferowanie ekoturystyki (pieszej i rowerowej), wędkarstwa, łowiectwa i „turystyki sentymentalnej” związanej z dziedzictwem kulturowym obszaru miasta i gminy,
- realizacja obiektów małej retencji wodnej z uwzględnieniem ich funkcji krajobrazowej, ekologicznej i rekreacyjnej oraz zasad ochrony wód zlewni Kwisy i Bobru oraz miejsc obsługi turystów o zróżnicowanej i unikatowej ofercie,
- przestrzeganie wymagań ochrony środowiska w odniesieniu do nowo powstających obiektów turystycznych i rekreacyjnych;
- dbałość o spełnienie wymagań związanych z minimalizacją negatywnego oddziaływania nowo powstających obiektów;
- selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo, w tym ochrona cennych terenów przed przeinwestowaniem;
- rozwój ścieżek rowerowych, szlaków wodnych, pieszych i konnych;
- odpowiednie zapisy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego eliminujące dzięki zagospodarowywaniu obszarów cennych przyrodniczo;
- edukacja ekologiczna mieszkańców.

3.1.1.4 Energetyka zawodowa i przemysł

Stan wyjściowy

Potrzeby energetyczne i grzewcze w gminie mieście zaspokajane są głównie przez przez kotłownie domowe a w niewielkim zakresie przez kotłownie komunalne i przemysłowe i inne.

Zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą

- energia ciepła – kilka lokalnych kotłowni – 10 %
- źródła indywidualne – 90 %

Zakłady produkcyjne znajdujące się na obszarze opracowania, mają raczej ograniczone znaczenie na pogorszenie warunków arosanitarnych obszaru miasta.

Do największych zakładów działających na terenie gminy należy zaliczyć:

- Unicom Rubber Processing Sp. z o.o. Zielonka 17, 59 – 940 Węgliniec (produkcja mieszanek gumowych, regeneratorów gumowych itp.).
- HDM Spółka j.v. ul. Świerczewskiego 5, 59 – 950 Ruszów (okna i drzwi pcv, panele).
- Zakład Pracy Chronionej AGROBUD, ul. Świerczewskiego 5, 59 – 950 Ruszów (odzież ochronna).
- NOAK Elementy Budowlane Sp. z o.o., ul.Sokorskiego 4, 59 – 940 Węgliniec (okna drewniane).
- Przedsiębiorstwo Handlowo- Usługowe “CHANTAL” ul. II AWP 6, 59 – 950 Ruszów (autoryzowany dealer Husgvarna).
- STOLBUD Sp. z o.o. ul. Świerczewskiego 5, 59 – 950 Ruszów (przetwórstwo drewna).

- WORLD STREET Spółka z o.o. ul. .Główna 1, Stary Węgliniec 59 – 940 Węgliniec (przetwórstwo drewna).
- DDOKP Węzeł kolejowy w Węglińcu (przewóz towarów i pasażerów).
- DREWTRANS Władysław Proć ul. Skrajna 59 – 940 Węgliniec.
- Zakład Przemysłu Drzewnego „STOLBUD” w Jagodzinie
- Zakład Ceramiczny „RYCHLINEK” w Okrąglicy Gmina Węgliniec
- Bolesławieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Ul. 3-go Maja 49, Czerwona Woda

Pozwolenia na emisję do powietrza uzyskały podmioty:

- Przedsiębiorstwo „STOLBUD” Ul. Swierczewskiego 5, 59-950 Ruszów
- Zakład Przemysłu Drzewnego „STOLBUD” w Jagodzinie
- Zakład Ceramiczny „RYCHLINEK” w Okrąglicy Gmina Węgliniec
- Bolesławieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych Ul. 3-go Maja 49, Czerwona Woda

Pełen wykaz podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy oraz wielkość ich emisji do środowiska zamieszczono w załączniku 1 (pkt. 1.2.1).

Należy jednak pamiętać, iż głównym źródłem zanieczyszczeń na obszarze opracowania jest elektrownia Turów w Bogatyni oraz stosowane przestarzałe systemy grzewcze. Elektrownia Turów emituje łącznie 51% pyłu, 58% SO₂, 64,5% NO₂ wśród zakładów województwa dolnośląskiego do sumarycznej emisji zakładów kontrolowanych przez WIOŚ w 2003r.

W obrębie zabudowy jednorodzinnej, która dominuje na opracowywanym obszarze, przeważają indywidualne systemy ogrzewania. Do ogrzewania zabudowy mieszkaniowej i obiektów prowadzących działalność gospodarczą stosuje się najczęściej paliwa stałe: węgiel i koks, które - zwłaszcza przy mniej sprawnych urządzeniach spalania - powodują emisje zanieczyszczeń do powietrza: SO₂, NO₂, CO₂, pyłów.

Sytuacja nie ulega poprawie, gdyż nie jest zauważany trend zmiany wyboru nośników energetycznych na bardziej przyjazne środowisku.

Sporadycznie do ogrzewania obiektów stosowany jest gaz propan-butan lub olej opałowy - paliwa bardziej korzystne z ekologicznego punktu widzenia niż paliwa stałe.

Od kilku lat prowadzony jest program redukcji niskiej emisji polegający na wymianie w budynkach użyteczności publicznej starych kotłów na nowoczesne kotły zasilane biomasą, gazem lub miałem węglowym.

Aktywność zakładów na rzecz ochrony środowiska

Zakłady przemysłowe w coraz większym stopniu ponosić będą odpowiedzialność za ochronę środowiska. Zadania z tym związane nie będą ograniczać się do naprawy zaistniałych szkód i spełnienia wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska ale będą zmierzać do zapobiegania powstawaniu negatywnych oddziaływań i szkód w środowisku.

Respektowanie zasady zrównoważonego rozwoju w przemyśle jest jednym z warunków skutecznej realizacji polityki ekologicznej państwa. Osiągnięcie celów polityki ekologicznej nie będzie możliwe bez aktywnego włączenia się przedsiębiorstw przy jednoczesnym zewnętrznym wsparciu finansowym i merytorycznym w spełnianiu obligatoryjnych wymagań. Jednym z koniecznych działań będzie dostosowanie się zakładów do tzw.

zintegrowanych pozwoleń, obejmujących wszystkie elementy środowiska (zgodnie z Dyrektywą IPPC).

Istotne będzie podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz środowiska jak również upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego.

W systemach zarządzania środowiskowego zwracana jest uwaga na:

- oszczędne korzystanie z surowców,
- stosowanie surowców ekologicznych,
- energochłonność i wodochłonność,
- prewencje odpadów,
- systemy rejestracji emisji i zużywanych surowców,
- efektywne procesy produkcyjne.

Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez wojewodę lub starostę dla zakładów zlokalizowanych w mieście Węgliniec. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym urzędu gminy i miasta Węgliniec.

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki

- Emisja zanieczyszczeń do środowiska.
- Zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych.
- Zanieczyszczenie powietrza;
- Degradacja powierzchni ziemi.
- Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Cel ekologiczny rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej do 2012 roku:

Restrukturyzacja zakładów przemysłowych oraz dalszy rozwój przemysłu przy jednoczesnym minimalizowaniu wpływów na zdrowie ludzi i środowisko.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju przemysłu i energetyki zawodowej:

- Opracowanie docelowej koncepcji zaopatrzenia gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.
- Modernizacja lokalnych kotłowni z wymianą stosowanych w nich paliw.
- Ograniczenie emisji do atmosfery.

- Ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów.
- Ograniczenie poboru nośników energii.
- Stosowanie niskoodpadowych nośników energii („ekologiczne nośniki energii”).
- Rozwój alternatywnych źródeł energii.
- Rozwój sektorów przemysłu przyjaznych środowisku.
- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem.
- Wprowadzanie technologii mało i bezodpadowych.
- Właściwe gospodarowanie terenami przemysłowymi.

3.1.1.5 Osadnictwo

Stan wyjściowy

Gminę i miasto Węgliniec zamieszkuje aktualnie ok. 8882¹ osób w tym.

- mężczyźni – 4375
- kobiety – 4507
- przedprodukcyjni – 2345
- stopa bezrobocia – 19,5 %

Sieć osadnicza składa się z 11 miejscowości z czego tylko z 1 miasta (Węgliniec) oraz 10 innych jednostek osadniczych (wioski, osady itp.):

- Stary Węgliniec
- Jagodzie
- Piaseczna
- Zielonka
- Ruszów
- Kościelna Wieś
- Parowa
- Okręglica
- Dębówek
- Czerwona Woda

Wśród czynników stanowiących barierę dla dalszego rozwoju osadnictwa należą:

I. W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ:

1. usytuowanie w rejonie o zwartych kompleksów leśnych,
2. zanieczyszczone wody i gleby,

---

¹ Wg GUS stan na 2004 rok

3. zaniedbana zieleń miejska,
4. nieuporządkowane obrzeża miasta ,
5. brak zatwierdzonych planów ochrony środowiska.

II. W SFERZE SPOŁECZNEJ:

1. nie wystarczająca świadomość ekologiczna części społeczeństwa,
2. brak głębokich, własnych tradycji kulturowych,
3. nie wykorzystane w pełni i nisko standardowe zaplecze kulturalno-rekreacyjne,
4. niska integracja społeczna,
5. utrzymywanie się niekorzystnej struktury bezrobocia;
6. brak zatwierdzonych planów rozwoju społecznego.

III. W SFERZE GOSPODARCZEJ:

1. mały potencjał gospodarczy miasta ,
2. utrudnione i długotrwałe wprowadzanie nowych inwestycji,
3. utrzymywanie się monopolistycznej pozycji handlu i usług w zatrudnieniu mieszkańców miasta.

IV. W SFERZE PRZESTRZENNO-TECHNICZNEJ:

1. niewystarczająca ilość uzbrojonych terenów rozwojowych w gminie, w tym nowych terenów dla budownictwa jednorodzinnego,
3. zaniedbana substancja mieszkaniowa,
4. zniszczone drogi,
5. brak zatwierdzonych planów rozwoju przestrzennego.

V. W SFERZE INSTYTUCJONALNEJ:

Czynnikami zagrażającymi rozwojowi gminy i miasta są m.in.:

- utrzymywanie się negatywnych zjawisk, jakie określono wyżej jako słabe strony,
- opóźnianie się procesów rozwojowych w całym regionie,
- brak szerszego, zewnętrznego wsparcia dla inicjatyw i projektów rozwojowych.

Brak zatwierdzonych planów rozwoju instytucjonalnego

Główne problemy rozwojowe miasta należy upatrywać w:

W SFERZE PRZESTRZENNO-TECHNICZNEJ:

1. brak konkretnej idei ukształtowania atrakcyjnego centrum miasta,
2. utrzymywanie się złego stanu technicznego zabudowy i pogłębianie procesów jej dekapitalizacji,
3. wolne tempo porządkowania gospodarki wodno - ściekowej,

4. wolne tempo wymiany tradycyjnych mediów w ciepłownictwie na media przyjazne dla środowiska,
5. brak lokalnego programu unieszkodliwiania odpadów przemysłowych,

Główne zagrożenia środowiska wynikające z rozwoju osadnictwa

- Emisja niska;
- Nieuregulowana gospodarka ściekowa na obszarze wiejskim ;
- Nieuregulowana gospodarka odpadowa w szczególności w przypadku budownictwa rozproszonego;
- Rozproszenie zabudowy;
- Wkraczanie zabudowy na tereny cenne przyrodniczo.

Kierunki rozwoju osadnictwa do 2012 roku

Wśród tendencji zarysowanych dla dalszego rozwoju gminy i miasta Węglińiec należy wymienić:

- Modernizacja i rewitalizacja istniejących struktur przestrzennych w kierunku realizacji subgminnych ośrodków obsługi w Starym Węglińcu, Ruszowie i Czerwonej Wodzie..
- Modernizacja i humanizacja istniejących zespołów zabudowy mieszkaniowo-usługowej z przewagą zabudowy wielorodzinnej oraz obsługi komunalnej w Węglińcu.
- Uzpełnienie istniejących struktur przestrzennych oraz ograniczony rozwój zabudowy wielorodzinnej na podstawie planów miejscowych.
- Rozwój zabudowy wielorodzinnej z preferencjami dla zorganizowanej działalności inwestycyjnej.
- Rewitalizacja i adaptacja na cele usługowe lub produkcyjno-usługowe - nieuciążliwe istniejących form zainwestowania przemysłowego.
- Realizacja programu restrukturyzacji i adaptacji istniejących obiektów oraz terenów poprzemysłowych z uwzględnieniem rekultywacji terenów zdegradowanych i zagospodarowania wielofunkcyjnego z preferencjami dla proekologicznych technologii produkcji i usług oraz turystyki.
- Przebudowa istniejącej zabudowy mieszkaniowej, mieszkaniowo-usługowej i siedliskowej rolniczej z uwzględnieniem modernizacji i dostosowania do funkcji mieszkaniowo - usługowej o zróżnicowanym programie w poszczególnych miejscowościach.
- Przebudowa z dostosowaniem do współczesnych funkcji wykształconych centrów poszczególnych miejscowości.
- Kreacja nowych funkcji w granicach umiarkowanego przestrzennego rozwoju zainwestowania poszczególnych miejscowości.
- Realizacja zespołów zabudowy mieszkaniowej i mieszkaniowo-rekreacyjnej ekstensywnej, ze znacznym udziałem zieleni towarzyszącej.
- Sukcesywne sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów rozwojowych poszczególnych miejscowości, z

uwzględnieniem różnorodnej oferty inwestycyjnej (zabudowy rezydencjalnej, siedliskowej nieuciążliwej rekreacyjnej o charakterze II domów i mieszkaniowej z preferencjami dla zabudowy wolnostojącej.

- Realizacja zespołów zabudowy mieszkaniowo-usługowej wielorodzinnej lub intensywnej jednorodzinnej z usługami towarzyszącymi jako funkcji rozwojowych Węglińca i Ruszowa.
- Realizacja zespołów zieleni urządzonej z preferencjami dla programu rekreacyjno - sportowego.
- Opracowanie programu udostępnienia dla celów rekreacyjno-sportowych istniejących terenów zieleni niskiej oraz przyległych do miejscowości terenów lasów i wód otwartych.
- Realizacja obiektów obsługi turystyki i rekreacji w sposób nie kolidujący z zasobami przyrodniczymi obszaru, z preferencjami dla lokalizacji w terenach przeznaczonych w planach miejscowych na cele nierolnicze.
- Opracowanie programu rozwoju turystyki w gminie , w tym agroturystyki z uwzględnieniem kontekstu regionalnego, w tym współpracy transgranicznej. Sporządzenie stosownych zmian miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Powiązanie poszczególnych obszarów szlakami turystycznymi.

Podnoszenie poziomu wyposażenia w pełna infrastrukturę techniczna

Głównym kierunkiem umożliwiającym dalszy rozwój osadnictwa będzie wyrównywanie zapóźnień w rozwoju infrastruktury. Rozwój ten musi być ukierunkowany na spełnienie wymagań ochrony środowiska w zakresie jakości poszczególnych jego elementów.

Na terenie miasta szczególnie istotne będzie dalsze porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej oraz zaopatrzenia w wodę poprzez rozbudowę sieci kanalizacyjnej wraz z budową nowych oczyszczalni ścieków, modernizację i rozbudowę sieci wodociągowej, w tym stacji uzdatniania wody. Kolejnym ważnym elementem będzie ograniczanie emisji niskiej dzięki stopniowemu przechodzeniu gospodarstw indywidualnych na ekologiczne nośniki energii cieplnej.

Problem gospodarki odpadami będzie rozwiązywany na poziomie powiatowym we współpracy gmin między sobą. Kontynuowanie przedsięwzięć związanych z rozbudową i modernizacją wyposażenia w infrastrukturę musi być zgodne z założeniami wynikającymi ze studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Dzięki postępom w rozwoju infrastruktury technicznej podniesie się poziom życia mieszkańców gminy, wzrośnie atrakcyjność gminy zarówno dla inwestorów jak i potencjalnych nowych mieszkańców, wzrośnie popyt na usługi turystyczne.

Udział społeczeństwa

Główną rolę w podejmowaniu działań zmierzających do poprawy warunków życia na terenie miasta odgrywają sami mieszkańcy, ich zaangażowanie w problemy środowiska naturalnego, świadomość ekologiczna i chęć wprowadzania zmian służących poprawie jakości życia.

Zagadnienie to nabrało większego znaczenia po wejściu w życie ustawy „Prawo ochrony środowiska” określającej zasady:

- udostępniania informacji o środowisku,
- udziału społeczeństwa w postępowaniu w sprawie ochrony środowiska.

Jak już wcześniej wspomniano udział mieszkańców w działaniach na rzecz ochrony środowiska zależy od stanu ich świadomości ekologicznej. Stąd ważne jest inicjowanie i wspieranie przez władze miasta działań zmierzających do podniesienia świadomości ekologicznej mieszkańców w celu rozbudzenia współodpowiedzialności w procesie rozwiązywania procesów ekologicznych.

Działania edukacyjne powinny być skierowane nie tylko do dzieci i młodzieży ale również do osób dorosłych, a formy i metody edukacji odpowiednio przystosowane do odbiorców.

Cel ekologiczny rozwoju osadnictwa do 2012 roku:

Podniesienie jakości życia mieszkańców gminy i miasta uwzględniając istniejące walory przyrodnicze, kulturowe i zapewnienie ładu przestrzennego.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia wynikające z rozwoju osadnictwa:

- ograniczenie żywiołowego procesu rozwoju struktur mieszkaniowych (do czasu rozwiązania problemów gospodarki wodno-ściekowej);
- zmiana systemów ogrzewania: wprowadzenie ekologicznych nośników energii, podłączenie do sieci c.o.,
- wprowadzenie niekonwencjonalnych źródeł energii;
- ochrona istniejących i tworzenie nowych enklaw zieleni wśród zabudowy;
- ochrona terenów cennych przyrodniczo;
- podniesienie świadomości ekologicznej mieszkańców.

3.1.2 Aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska

Istotnym wsparciem ochrony środowiska jest aktywizacja rynku do działań na rzecz ochrony środowiska prowadząca do tworzenia tzw. zielonych miejsc pracy (szczególnie w rolnictwie, turystyce, leśnictwie i ochronie przyrody, odnawialnych źródłach energii, wykorzystania odpadów), rozwoju produkcji urządzeń służących ochronie środowiska bądź produkcji towarów przyjaznych środowisku.

W najbliższym czasie Rząd przygotowuje ramowy program wspierania zielonych miejsc pracy jako element zmniejszenia bezrobocia. Program ten będzie zawierał mechanizm finansowego i eksperckiego wspierania władz samorządowych i prywatnych przedsiębiorców w tworzeniu zielonych miejsc pracy. Podstawą uzyskania wsparcia będzie przedstawienie przez władze samorządowe (wojewódzkie, powiatowe, gminne) konkretnego programu tworzenia zielonych miejsc pracy.

Kierunki działań

- Wspieranie powstawania tzw. zielonych miejsc pracy, w tym przygotowanie przez programu tworzenia zielonych miejsc pracy.
- Promocja firm polskich produkujących urządzenia ochrony środowiska, zwłaszcza urządzeń wykorzystywanych w ochronie wód i powietrza oraz zagospodarowania odpadów.

3.1.3 Edukacja ekologiczna

3.1.3.1 Stan wyjściowy

Skuteczna realizacja polityki ekologicznej państwa wymaga udziału w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów wywierających wpływ na sposób i intensywność korzystania ze środowiska, w tym również udziału obywateli. Podstawowe znaczenie dla szerokiego udziału społeczeństwa w realizowaniu celów ekologicznych ma edukacja ekologiczna i zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Na terenie powiatu zgorzeleckiego, a co za tym idzie na terenie gminy Węgliniec, funkcjonują następujące ośrodki prowadzące działania związane z edukacją ekologiczną, są to : Powiatowe Centrum Edukacji Ekologicznej przy PPPP proNatura w Zgorzelcu oraz Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych (w skali województwa).

Jednostki samorządowe

Działania podejmowane w gminie z ramienia urzędu gminy i miasta są zróżnicowane, koncentrują się przede wszystkim na wspieraniu edukacji ekologicznej w szkołach, organizowaniu akcji sprzątnięcia świata, finansowaniu obchodów „Dnia Ziemi”. Uczniowie szkół opiekują się gminnymi pomnikami przyrody.

Inne organizacje

Powiatowego Centrum Edukacji Ekologicznej w Zgorzelcu prowadziło działalność w zakresie, której wchodziły:

- Prelekcje z przezroczami;
- Prelekcje w szkołach na terenie gminy i miasta;
- Wycieczki przyrodnicze;
- Współpraca z ogrodami zoologicznymi;
- Warsztaty dla nauczycieli;
- II konkurs fotograficzny;
- Konkurs wiedzy o bioregionie;
- Przygotowanie publikacji „Ochrona przyrody w powiecie zgorzeleckim”;
- Zakup sprzętu i wydawnictw;
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi (NGO);

3.1.3.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Wykształcenie w społeczności lokalnej gminy i miasta Węgliniec nawyków tak zwanej kultury ekologicznej oraz poczucia odpowiedzialności za stan i ochronę środowiska.

Podnoszenie poziomu świadomości ekologicznej mieszkańców jest jednym z niezbędnych elementów które będą mogły umożliwić sprawną i efektywną politykę ekologiczną.

Do podstawowych celów w zakresie edukacji ekologicznej należy zaliczyć:

- Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską.
- Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej.
- Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez:
  - promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści,
  - wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych,
  - uporządkowanie przepływu informacji i usprawnienie procesu decyzyjnego związanego z edukacją ekologiczną.

Powyższe cele powinny być osiągnięte przy wykorzystaniu najlepszych krajowych i zagranicznych doświadczeń.

3.1.3.3 Strategia realizacji celu

Cel ten jest zgodny z założeniami Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej i Polityki Ekologicznej Państwa (PEP), która kładzie nacisk na włączanie i rozszerzanie współpracy, szczególnie instytucji publicznych z pozarządowymi organizacjami ekologicznymi, jak również włączenie organizacji pozarządowych, a tym samym społeczeństwa w procedury konsultowania ważnych dla środowiska przedsięwzięć i decyzji.

Wytyczne zostały przedstawione w Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej, będącym rozwinięciem i konkretyzacją zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej, będąc pierwszym dokumentem z zakresu tej problematyki, określającym podstawowe zadania edukacyjne, podmioty odpowiedzialne za ich realizację oraz źródła finansowania. Dokument ten, z uwagi na swoje przesłanie, sposób tworzenia i konstrukcję powinien stać się edukacyjną osnową polskiej AGENDY 21.

Istotne jest zadbanie o edukację ekologiczną w szczególności wśród młodzieży jak również edukację ekologiczną dorosłych. Dlatego strategię realizacji celu zogniskowano wokół zagadnień:

- Edukacja ekologiczna w szkolnictwie;
- Edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w szkolnym systemie kształcenia

Kształtowanie świadomości ekologicznej dzieci i młodzieży jest ważnym zadaniem realizowanym w tak zwanym formalnym systemie kształcenia obejmującym wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe.

Rozporządzenie MEN z dn. 15.02. 1999 dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniając w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów.

Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki między przedmiotowej. Wymóg ten do 2003 roku obejmował tylko szkoły

podstawowe, gimnazja, od 2003 roku objął również szkoły średnie. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów z zakresu ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec.

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień związanych z edukacją ekologiczną szczególnie dotycząca tych problemów, które w danej gminie czy mieście są najistotniejsze, np. stosowanie ekologicznych źródeł energii, selektywna zbiórka odpadów, właściwa gospodarka wodno - ściekowa itp.

Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących tj. burza mózgów, karty pracy, projekty; zajęcia terenowe oparte na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką wykształci w uczniu umiejętność obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków.

Zadaniem nauczyciela w szeroko pojętej edukacji ekologicznej jest:

- kształtowanie u ucznia postawy odpowiedzialności za stan środowiska,
- zachęcanie ucznia do prowadzenia własnych obserwacji, badań i analizy środowiska,
- kształtowanie umiejętności rozwiązywania problemów zgodnie z posiadaną wiedzą,
- umożliwienie dzieciom i młodzieży podejmowania praktycznych działań na rzecz ochrony środowiska w ich otoczeniu,
- przekazanie młodzieży inicjatywy w zakresie działań proekologicznych

Nauczyciele podejmujący się realizacji zagadnień związanych z edukacją ekologiczną powinni zarówno współpracować ze sobą, jak i współpracować z instytucjami/organizacjami wspierającymi ich działalność:

- Urząd Wojewódzki, Starostwo Powiatowe, Urzędy Miast i Gmin – organizowanie i współorganizowanie prelekcji, konkursów, lekcji, festynów, finansowanie nagród,
- szkolenia, pokazowe lekcje,
- Nadleśnictwa – organizacja zajęć terenowych, organizacja prelekcji, szkoleń, finansowanie nagród, wydawanie materiałów informacyjnych,
- Pozarządowe Organizacje Ekologiczne – pomoc w organizowaniu warsztatów,
- happeningów, szkoleń,

Kierunki działań

1. Zwiększenie udziału zagadnień związanych z ochroną i kształtowaniem środowiska w ramach szkolnych programów nauczania.
2. Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia.
3. Wspieranie działań edukacji szkolnej przez instytucje samorządowe i państwowe.
4. Powołanie przyszłolnych struktur realizacji celów związanych z ochroną środowiska (kluby przyrodników itp.)

Pozaszkolna edukacja ekologiczna

Jednym z podstawowych warunków zrównoważonego rozwoju jest włączenie do udziału w nim całego społeczeństwa. Dlatego konieczna jest jak najbardziej wszechstronna edukacja ekologiczna skierowana do: osób dorosłych, różnych grup zawodowych (rolników, organizatorów turystyki, przemysłowców). Najlepszym i najefektywniejszym sposobem podniesienia świadomości ekologicznej osób dorosłych jest zaangażowanie mieszkańców w procesy decyzyjne. Wymaga to szerokiego informowania społeczeństwa o stanie środowiska, działaniach na rzecz jego ochrony, a także o możliwościach prawnych uczestniczenia mieszkańców w podejmowaniu decyzji mających wpływ na stan środowiska. Wśród wielu ważnych tematów edukacji ekologicznej znaczące miejsce należy przypisać edukacji w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, gospodarki ściekowej, ochrony powietrza atmosferycznego, oszczędności energii itp.

Szczególnie ważną rolę w edukacji ekologicznej mają organy samorządowe. Powinny one współdziałać przy opracowywaniu i realizacji lokalnych programów edukacji ekologicznej oraz z organizacjami, instytucjami, przedstawicielami zakładów pracy i społeczności lokalnych.

Ze względu na możliwości rozwoju turystyki na terenie miasta, konieczne jest obejmowanie edukacją ekologiczną organizatorów turystyki i wypoczynku jak i osób korzystających z oferowanych usług oraz mieszkańców obsługujących ruch turystyczny oraz tranzytowy.

Ważną kwestią jest edukacja w miejscu pracy ponieważ większość czynnych zawodowo osób poprzez podejmowane decyzje, ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska.

Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa (np. poprzez wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych).

Zdecydowanie największy wpływ na poziom świadomości ekologicznej społeczeństwa mają media. Podkreślić należy, że istnieje ścisła zależność między wiedzą społeczeństwa z zakresu stanu środowiska i nastawieniem do działań na rzecz jego ochrony, a sposobem ukazywania problemów ekologicznych w mediach. Coraz większego znaczenia nabierają tematyczne programy publicystyczne, filmy popularnonaukowe o tematyce środowiskowej oraz reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku. Współpraca w zakresie propagowania edukacji ekologicznej poprzez media powinna być realizowana we współpracy z powiatami i miastami województwa i zaowocować cyklicznym ukazywaniem się artykułów, programów TV, audycji radiowych, w których przybliżałoby się mieszkańcom bieżące problemy i działania.

Efektom współpracy z telewizją lokalną mógłby być cykl programów informacyjnych, wywiadów z politykami, osobami zaangażowanymi w ochronę środowiska, filmów edukacyjnych. Ze względu na możliwość wykorzystania komputerów coraz większe znaczenie będzie miała treść edukacyjna na stronach internetowych oraz możliwość kontaktu i dyskusji z mieszkańcami drogą internetową. Duże znaczenie w Edukacji Ekologicznej dorosłych mają działania pozaszkolne podejmowane przez uczniów i nauczycieli. Umożliwiają one włączenie do programu edukacji ekologicznej społeczności lokalnych, bez których poparcia żadne działania na rzecz ochrony środowiska nie powiodą się. Równocześnie wspólne działania dzieci i rodziców stwarzają szanse zmiany mentalności społeczeństwa i kształtowania świadomości proekologicznej.

Kierunki działań

1. Informowanie mieszkańców gminy i miasta o stanie środowiska w mieście i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
2. Współdziałanie władz miasta z mediami w zakresie prezentacji stanu środowiska i działań podejmowanych na rzecz jego ochrony.
3. Prowadzenie działań z zakresu edukacji ekologicznej na terenach cennych przyrodniczo.
4. Realizacja treści ekologicznych przez środki masowego przekazu, instytucje kultury i wypoczynku.
5. Wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
6. Współpraca władz lokalnych ze szkołami, przedstawicielami środowiska naukowego, zakładami pracy i pozarządowymi organizacjami w celu wykorzystanie różnorodnych form edukacji ekologicznej.
7. Działalność informacyjna w zakresie systemu obszarów chronionych Natura 2000.

3.2 Ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody

3.2.1 Ochrona przyrody i krajobrazu

3.2.1.1 Stan wyjściowy

Na terenie gminy Węgliniec wydzielono jeden rezerwat ścisły „Torfowisko pod Węglińcem” o pow. 1,35 ha (rosnąca tu sosna błotna jest osobliwością na skalę europejską) oraz 9 pomników przyrody (patrz. Załącznik n 1 i nr 3).

Uwagę przyciągają stanowiska rosiczki / Drosera sp. /, wawrzynka wilcze łyko /Daphne mezereum / i wrzośca bagiennej / Erica tetralix /.

Charakterystycznym elementem krajobrazu wokół Węglińca są śródleśne stawy hodowlane, a zwłaszcza opuszczone stawy i oczka wodne, gdzie można spotkać piękne stanowiska unikatowych roślin torfowiskowych. Stawy te są również ostoją ptactwa wodnego m.in. głuźca, cietrzewia, bielika oraz bociana. Wśród tego kompleksu stawów znajdują się specjalne stanowiska dla wędkarzy.

Cały obszar gminy położony jest na terenie Borów Dolnośląskich, tylko południowy skrawek należy do Pogórza Izerskiego. Na południe od Czerwonej Wody usytuowane są najwyższe wzgórza w gminie - Czartowska Góra o wysokości 246,8 m n.p.m. oraz Góra Wilczyna - 246,7 m n.p.m. Pozostała część gminy jest płaska. Zasadniczą rzeźbę terenu stanowią doliny rzek, równiny moreny dennej i terasy wyższe rzek.

Walory o randze regionalnej

Torfowisko wysokie koło Piasecznej - jedno z kilku najlepiej zachowanych torfowisk w Borach Dolnośląskich. Rosną na nim między innymi: przygielka biała Rhynchospora alba,

wrzosiec bagienny *Erica tetralix*, widłak torfowy *Lycopodium inundatum*, rosiczka pośrednia *Drosera rotundifolia* i wiele innych. Wśród lęgowych ptaków zwracają uwagę żuraw *Grus grus* i bąk *Botaurus stellaris*.

Fragmenty obszaru stanowiące ważne w skali regionu ostoje rzadkich gatunków zwierząt, np. kuraków leśnych, ptaków drapieżnych i bociana czarnego w kompleksach borów, czy ptaków wodnych i błotnych na stawach kompleksu Parowa.

Walory o randze lokalnej

Kilkanaście obiektów w Borach Dolnośląskich, głównie torfowisk rozmaitych typów, fragmentów borów bagiennych i zbiorników wodnych. Są na nich liczne stanowiska roślin i zwierząt rzadkich i ginących, nie tylko o randze lokalnej.

Ostoje NATURA 2000 na terenie gminy i miasta

Bory Dolnośląskie

Lokalizacja: Na obszarach gmin Węgliniec, Osiecznica, Bolesławiec, Gromadka, Chocianów, a także Nowogrodziec, Chojnów i Przemków.

Obszar: na terenie woj. dolnośląskiego ok. 103 000 ha.

Siedliska: W ich granicach występują ostoje siedliskowe Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka i Wrzosowiska Przemkowskie). Obejmuje całe Bory Dolnośląskie i Lasy Przemkowsko-Szprotawskie, stanowiąc największą obecnie powierzchnią ostoję na Dolnym Śląsku.

Puszcza Zgorzelecko-Osiecznicka

Lokalizacja: Cały obszar to jeden z największych kompleksów leśnych na niżu europejskim, zajmujący północno-zachodnią część naszego województwa na terenach gmin Węgliniec, Osiecznica i Bolesławiec.

Obszar: powierzchnia w województwie dolnośląskim 55 836 ha, całkowita wraz z woj. lubuskim – 91 066 ha.

Siedliska: Występuje tu aż 15 typów siedlisk zajmujących niewielkie fragmenty wśród borów i monokultur sosnowych, lecz bardzo cennych przyrodniczo. Do najcenniejszych należy bez wątpienia zaliczyć wilgotne wrzosowiska typu atlantyckiego (z wrzoścem bagiennym) oraz torfowiska wysokie i przejściowe z licznymi zagrożonymi i rzadkimi w Polsce gatunkami jak *Elatine hexandra*, *E. hydropiper*, *E. triandra*, *Eleocharis multicaulis*, *Rhynchospora alba*, *Pinus x rhaetica*, *Sagina ciliata* *Oxycoccus microcarpus*, *Rhynchospora alba*, *Drosera anglica* i *D. intermedia*.i in. Znaczną powierzchnię zajmują też lasy bagienne, lecz ich łączna powierzchnia w chwili obecnej jest trudna do oszacowania.

Gatunki: Z gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (łącznie jest ich aż 18) występują tu m.in. wydra, mopek, nocek duży, traszka grzebieniasta i kumak nizinny, 6 gatunków ryb oraz 4 gatunki bezkręgowców związanych ze starodrzewami, szczególnie w okolicy Parowej. Obszar ten jest także bardzo cenny dla ornitofauny – aż 25 gatunków gnieźdzących się tu ptaków figuruje w załączniku I Dyrektywy Ptasiej.

Ochrona: Na obszarze woj. dolnośląskiego znajduje się tylko jeden rezerwat przyrody („Torfowisko pod Węglińcem”).

3.2.1.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

1. *Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej oraz doskonalenie systemu obszarów chronionych, w tym wdrożenie systemu obszarów chronionych NATURA 2000.*
2. *Ochrona zagrożonych gatunków roślin i zwierząt.*

3.2.1.3 Strategia realizacji celów

Głównym celem ochrony przyrody jest zachowanie, właściwe wykorzystanie oraz odnawianie jej składników, szczególnie dziko występujących roślin i zwierząt.

W zakresie ochrony przyrody podstawowymi aktami prawnymi w UE są dyrektywa Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory zwana Dyrektywą Siedliskową oraz dyrektywa Rady 79/409/EWG o ochronie dziko żyjących ptaków tzw. Dyrektywa Ptasia. Mają one na celu utrzymanie różnorodności biologicznej państw członkowskich Unii poprzez ochronę najcenniejszych siedlisk oraz gatunków fauny i flory na ich terenie.

Cel ten realizowany jest poprzez sieć NATURA 2000 złożoną z tzw. Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), wytypowanych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej i Obszarów Specjalnej Ochrony (OSO) wytypowanych na podstawie Dyrektywy Ptasiej. Usankcjonowanie prawne wydzielenia komentowanych obszarów nastąpi w oparciu o ustawę o ochronie przyrody której projekt został przyjęty przez rząd w lipcu 2003r.

System obszarów chronionych

Ochronie elementów przyrodniczych, ważnych dla Europy na terenie miasta, służy sieć NATURA 2000.

Obszary te otrzymają status międzynarodowy, a na państwo zostanie nałożony obowiązek skutecznej ochrony przyrody w ich obrębie i konieczność stałego monitoringu stanu przyrody. Wdrożenie sieci obszarów NATURA 2000 planowane jest do 2005 roku.

Wyznaczanie kierunków i form ochrony przyrody następuje poprzez wcześniejsze rozpoznanie jej zasobów. Służą temu szczegółowe inwentaryzacje i waloryzacje przyrodnicze, inwentaryzacje botaniczne oraz opracowania ekofizjograficzne.

Samorząd posiada inwentaryzację przyrodniczą gminy opracowaną w 1994 roku. Stanowi ona podstawę do objęcia ochroną obszarów i obiektów o wysokich walorach przyrodniczych, dotychczas nie objętych ochroną. Szczególnie istotną jest ochrona torfowisk i zbiorowisk łągowych powszechnie zaliczanych do zbiorowisk ginących a mających kluczowe znaczenie dla funkcjonowania krajobrazu i zachowania różnorodności biologicznej.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Utworzenie Europejskiej Sieci Obszarów Chronionych NATURA 2000.
- Upowszechnienie i wprowadzanie form indywidualnej ochrony przyrody w postaci pomników przyrody, użytków ekologicznych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych i stanowisk dokumentacyjnych przyrody nieożywionej.

- Rozwój prac inwentaryzacyjnych w zakresie oceny stanu i rozpoznawania zagrożeń różnorodności biologicznej (wykonanie nowych i aktualizacja istniejących waloryzacji przyrodniczych).
- Ochrona i denaturalizacja ciągów i połączeń ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem doliny rzecznej Nysy Łużyckiej.
- Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych.
- Przygotowanie opracowania ekofizjograficznego gmin z wykorzystaniem dokumentacji dotyczących inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej gmin.
- Rygorystyczne przestrzeganie wymagań ochrony przyrody w odniesieniu do obiektów turystycznych i rekreacyjnych w aspekcie ochrony walorów przyrodniczych.
- Intensyfikacja prac przy ustanawianiu użytków ekologicznych i zespołów przyrodniczo-krajobrazowych na terenach rolniczych, gdzie występują pozostałości ekosystemów i cennych fragmentów krajobrazu.
- Wprowadzanie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem.
- Utrzymanie i rozwój śródmiejskich, w tym osiedlowych terenów zieleni.

Ochrona fauny i flory

Ochrona gatunkowa roślin i zwierząt ma na celu zabezpieczenie dziko występujących roślin lub zwierząt oraz ich siedlisk, a w szczególności gatunków rzadko występujących, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem. Wobec degradacji środowiska spowodowanej m.in. rozwojem turystyki, zachodzi potrzeba dokonania inwentaryzacji i waloryzacji przyrodniczej terenów przeznaczonych do użytkowania turystyczno-rekreacyjnego.

Waloryzacja ułatwi wyznaczenie na zagospodarowywanym obszarze terenów istotnych dla zwierząt np. ze względu na gody, lęgi itp. Jest to szczególnie istotne w kontekście funkcjonowania systemów obszarów chronionych Natura 2000.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Określenie potrzeb w zakresie reintrodukcji gatunków roślin i zwierząt.
- Opracowanie planów ochrony siedlisk gatunków, które są zagrożone.
- Budowa przejść dla zwierząt nad trasami komunikacyjnymi i przepławek dla organizmów wodnych.

Ochrona i utrzymanie krajobrazu rekreacyjnego

Pokrywanie się obszarów najcenniejszych pod względem przyrodniczym z obszarami atrakcyjnymi turystycznie ma swoje odzwierciedlenie we wzroście ilości turystów i negatywnego oddziaływania turystyki i rekreacji na zasoby przyrodnicze gminy, w tym na tereny chronione.

Pomimo wysokich walorów przyrodniczo -krajobrazowych, na omawianym obszarze względnie słabo rozwinęły się funkcje turystyczne. Uwidacznia się to w stosunkowo niskich wskaźnikach rozwoju i znaczenia funkcji turystycznych.

Pod względem turystycznym i rekreacyjnym najbardziej atrakcyjne tereny wiążą się z sąsiedztwem zalewów.

Wysokie walory krajobrazowe obszaru wynikają tu z urozmaiconej rzeźby terenu i mozaikowego układu użytkowania gruntów, na który oprócz akwenów składają się przestrzenie parkowe, leśne i łąkowe.

Ze względu na pokrywanie się terenów rekreacyjnych z terenami cennymi przyrodniczo szczególnie ważna jest edukacja przyrodnicza społeczeństwa, która powinna przebiegać na różnych płaszczyznach, obejmując zarówno strefę środowiska przyrodniczego jak i środowiska kulturowego.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Selektywny dostęp do terenów cennych przyrodniczo oraz ochrona tych terenów przed zainwestowaniem i tzw. dzikim zagospodarowaniem.
- Promowanie zachowań zgodnych z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.
- Rozwój sieci szlaków turystycznych i przyrodniczych ścieżek dydaktycznych.
- Monitoring ruchu turystycznego, szczególnie na obszarach chronionych.

Utrzymanie tradycyjnego krajobrazu rolniczego

Działania na rzecz ochrony różnorodności biologicznej obejmują również stosowne zasady w sektorze rolnictwa. Wspieranie form rolnictwa stosującego metody produkcji nie naruszające równowagi przyrodniczej, przede wszystkim rolnictwa ekologicznego jest jednym z celów stawianych przez II PEP w zakresie różnorodności biologicznej i ochronie przyrody.

Wartości i uwarunkowania przyrodnicze miasta narzucają preferowanie rolnictwa przyjaznego środowisku, szczególnie na obszarach interesujących turystycznie. Szansa dla tych obszarów będzie rozwój rolnictwa ekologicznego i agroturystyki, związanych ze stosowaniem małych ilości nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, bądź w przypadku rolnictwa ekologicznego – stosowaniem tylko i wyłącznie naturalnych nawozów i biologicznych środków ochrony.

Dla zachowania walorów przyrodniczych terenów rolniczych istotne będzie zachowanie zadrzewień, zakrzaczeń śródpolnych, przydrożnych małych kompleksów leśnych, oczek wodnych.

Istotnym instrumentem finansowym ochrony środowiska i przyrody w przestrzeni rolniczej są Krajowe Programy Rolno - Środowiskowe, będące elementem Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich.

Obecnie opracowywana jest „Koncepcja Wdrażania Programów Rolno - Środowiskowych w województwie dolnośląskim” (aktualnie trwa delimitacja obszarów).

Krajowy Program Rolno-Środowiskowy (KPR), składa się z czterech schematów (podprogramów):

Schemat I - Ochrona różnorodności biologicznej obszarów rolnych - będzie wdrażany na terenie geograficznie wydzielonych stref pełniące kluczową rolę w stworzonym systemie sieci NATURA 2000. Celem Schematu jest ochrona półnaturalnych siedlisk łąk i pastwisk, zagrożonych degradacją w wyniku zaniechania użytkowania, bądź ich intensyfikacji.

Schemat II - Ochrona środowiska przyrodniczego i krajobrazu.

Schemat III - Rolnictwo ekologiczne.

Schemat IV - Ochrona zasobów genetycznych w rolnictwie - schemat ogólnokrajowy, którego celem jest ochrona zasobów genetycznych zgromadzonych w tradycyjnych odmianach roślin uprawnych i sadowniczych oraz rasach zwierząt gospodarskich.

Dopłaty za poszczególne pakiety zostały ustalone, przy uwzględnieniu następujących elementów:

- utracony dochód rolnika z tytułu ekstensyfikacji bądź zaniechania intensyfikacji;
- dodatkowy koszt wynikający z realizacji danego pakietu;
- potrzeba motywacji finansowej dla producenta rolnego, nie wyższej niż 20% sumy utraconych dochodów i poniesionych kosztów.

Pomoc finansowa będzie wypłacana corocznie jako suma dopłaty za pakiety działań wdrażanych w gospodarstwie. Średnia stawka pomocy finansowej w programie wyniesie około 500 PLN (125 EURO)/ha/rok.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Ochrona bioróżnorodności najcenniejszych obszarów i zachowanie form ochrony prawnej rezerwatu „Torfowisko pod Węglińcem” wraz z otuliną oraz objęcie ochroną rezerwatową kompleksu stawów pomiędzy Starym Węglińcem a Parową. Wspieranie działań mających na celu sporządzanie dla rezerwatów planów ochrony.
- Ochrona w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stanowisk rzadkich i ginących gatunków fauny i flory.
- Objęcie ochroną prawną przez gminę obszarów cennych przyrodniczo - postulowane użytki ekologiczne i zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz sporządzenie dla nich planów miejscowych.
- Wspieranie ochrony krajobrazu terenów wód otwartych oraz terenów przyległych, a także kompleksów leśnych lasów ochronnych jako obszaru chronionego krajobrazu.
- Zachowanie tradycyjnych praktyk gospodarczych na terenach cennych przyrodniczo.
- Rozwój rolnictwa ekologicznego.
- Wdrażanie programów rolno- środowiskowych.
- Utrzymanie tradycyjnych rozłogów pól, zadrzewień śródpolnych i małych zagłębień wraz z występującą florą.

3.2.2 Ochrona lasów

3.2.2.1 Stan wyjściowy

Teren gminy jest zarządzany przez 3 nadleśnictwa Węglińiec, Ruszów i Pieńsk . Użytki leśne stanowią łącznie 28 854 ha, tj. 85,25% powierzchni gminy

W strukturze drzewostanów dominują drzewostany mieszane zajmują one 64% ogólnej powierzchni drzewostanów. Wśród nich z kolei przeważają drzewostany z dominującym gatunkiem liściastym stanowią one 65% powierzchni drzewostanów mieszanych. Drzewostany z dominującym gatunkiem iglastym stanowią 35% ogółu powierzchni

drzewostanów mieszanych. Drzewostany iglaste stanowią 32% ogólnej powierzchni lasów. Niewielki odsetek powierzchni (4%) zajmują drzewostany liściaste.

Pod względem cechy pochodzenia dominują drzewostany pochodzenia sztucznego, które stanowią ok. 77% powierzchni ogólnej drzewostanów.

Problemy i zagrożenia

Do najistotniejszych zagadnień problemowych na terenie gminy i miasta Węgliniec, związanych z ochroną lasów należą:

- Konfliktowość działalności turystycznej z gospodarką leśną, w tym:
  - ⇒ bezpośrednia penetracja terenów leśnych przez mieszkańców gminy i turystów,
  - ⇒ negatywne oddziaływanie transportu związanego z turystyką
  - ⇒ zagrożenia pożarowe,
  - ⇒ ograniczenie skuteczności respektowania przepisów ochrony przyrody.
  - ⇒ Intensywna penetracja lasów w okresie letnim w poszukiwaniu runa leśnego.
- Fragmentaryzacja kompleksów leśnych poprzez rozwój sieci komunikacyjnej.
- Rozwój zabudowy terenów nieleśnych położonych pomiędzy kompleksami leśnymi przez co likwidacji ulegają naturalne trasy przemieszczania się zwierzyny.
- Uszkodzenia i zmniejszenie odporności lasów ze względu na ich monokulturowy charakter.

3.2.2.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

- 1. Ochrona istniejących zasobów leśnych oraz odtwarzanie ich różnorodności biologicznej.*
- 2. Zrównoważona pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym gospodarka leśna.*
- 3. Utworzenie obszaru Natura 2000."*

3.2.2.3 Strategia realizacji celu

Według Komisji Europejskiej podstawowym celem strategii leśnej Unii powinno być wsparcie zrównoważonego rozwoju lasów i gospodarki leśnej, zgodnie z zasadami gospodarki, ochrony i trwałego rozwoju lasów przyjętymi na forum międzynarodowym. W polityce UE podkreśla się wielofunkcyjność rozwoju leśnictwa, promowanie społecznej i ochronnej funkcji lasów, dążenie do zrównoważenia gospodarki leśnej pod względem ekonomicznym, społecznym i ekologicznym, tj. dążenie do takiego stanu aby działania z zakresu gospodarczego użytkowania lasów, ochrony ekosystemów leśnych, rozwoju badań naukowych i usług doradczych były traktowane jednakowo.

Podstawą dla realizacji przez państwa członkowskie ochrony i zrównoważonej gospodarki w lasach są działania ujęte w Agendzie 2000 dotyczące:

- ochrony lasu oraz rozwoju społecznych i gospodarczych funkcji lasów,

- zachowania i poprawy wartości ekologicznych lasów, zachowania funkcji ochronnych lasów,
- promocji nowych zastosowań drewna oraz zwiększania powierzchni leśnych poprzez zalesianie,
- łączenia gospodarstw leśnych poprzez promocje stowarzyszania się właścicieli lasu,
- programów edukacyjnych i szkoleniowych promujących wiedzę o przyjaznych dla środowiska i nie zakłócających naturalnego krajobrazu sposobach i technikach wytwarzania produktów leśnych i dostarczania usług leśnych, skierowanych przede wszystkim do zarządców i właścicieli lasu.

Zadaniem na poziomie województwa jest opracowanie przez Regionalne Dyrekcje Lasów Państwowych Regionalnych Programów Operacyjnych Polityki Leśnej Państwa (RPOPLP), będących częścią Narodowego Planu Leśnego (NLP) – dokumentu postulowanego przez Strategię Leśną Unii Europejskiej i wymaganego w polityce środowiskowej i rolnej Unii. Taki dokument został opracowany przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych we Wrocławiu.

Rozwój planowanej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej do 2010 roku, w tym:

1. Kierunki oraz przyrodnicze i gospodarcze konsekwencje rozwoju funkcji ekologicznej, w tym:

- Wzmaganie ochrony różnorodności biologicznej lasów
- Zalesianie, kształtowanie granicy polno-leśnej
- Wzmaganie akumulacji węgla atmosferycznego w ekosystemach leśnych

2. Ekonomiczne i społeczne konsekwencje rozwoju funkcji socjalnych, w tym:

- Współdziałanie leśnictwa ze społeczeństwem
- Rekreacyjne użytkowanie i zagospodarowanie lasu
- Współdziałanie leśnictwa z samorządem i administracją różnych szczebli w regionie

3. Kierunki oraz ekonomiczne i społeczne konsekwencje rozwoju funkcji gospodarczych

- Doskonalenie gatunkowej i funkcjonalnej struktury lasów
- Określenie i doskonalenie związków leśnictwa z innymi sektorami gospodarczymi w zakresie rozwoju regionalnego
- Promocja i marketing drewna
- Doskonalenie ekonomiczne i przyrodnicze lasów prywatnych

Jednym z przejawów działań UE w sektorze leśnym jest wspieranie zalesień na gruntach rolnych wycofywanych z produkcji, traktowanych w polityce rolnej jako alternatywna forma zagospodarowania gruntów rolnych. Powiększanie zasobów leśnych powinno się odbywać przy uwzględnieniu różnorodności biologicznej i lokalnego zróżnicowania krajobrazu. Obecna lesistość Powiatu Zgorzeleckiego (ok. 47%) jest dużo wyższa niż planowana średnia krajowa w 2020 roku (30%). Widoczne są dysproporcje w procentowym udziale lasów w poszczególnych gminach.

Regionalny Program Operacyjny Polityki Leśnej Państwa dla województwa dolnośląskiego przewiduje:

- zachowanie w stanie niezmienionym, restytucja i ochrona naturalnych bagien i torfowisk,

- ustanawianie i aktualizacja zasięgu lasów ochronnych – do roku 2010 – udział lasów ochronnych na powierzchni zarządzanej przez LP wzrośnie z 71% do 72% ogólnej powierzchni lasów,
- objęcie kategoriami ochronności lasów prywatnych.
- zachowanie w stanie zbliżonym do naturalnego lub odtworzenie śródleśnych zbiorników i cieków wodnych i ich zabudowy biologicznej,
- restytucja lub ochrona lasów łęgowych i wilgotnych,
- zachowanie w stanie naturalnym cennych biocenoz użytków ekologicznych – śródleśnych bagien, trzęsawisk, mszarów torfowisk, wrzosowisk,)
- objęcie ochroną rezerwatową powierzchni szczególnie cennych,
- pozostawienie w drzewostanach podlegających użytkowania części starych drzew (5-10%) do ich fizjologicznej starości lub biologicznej śmierci (w tym drzew dziuplastych i martwych),
- objęcie szczególnymi zabiegami ochronnymi cennych komponentów biocenoz,
- przyjęcie zasady, iż w drzewostanach szczególnie cennych pod względem przyrodniczym nadrzędnym celem jest ich ochrona różnorodności i złożoności biologicznej; pozyskanie drewna powinno ograniczać się wyłącznie do potrzeb sanitarnych,
- wzbogacanie składu gatunkowego upraw sztucznych oraz samosiewów, z uwzględnieniem mozaikowości siedliska,
- przy zalesianiu gruntów porolnych i nieużytków – wykorzystywanie naturalnych zadrzewień, pozostawianie istniejących oczek wodnych, bagienek, dostosowywanie składu gatunkowego do zróżnicowania warunków siedliskowych; w uzasadnionych przypadkach – wykorzystywanie sukcesji naturalnej,
- przebudowa gatunkowa drzewostanów jednogatunkowych na wielogatunkowe,
- zwiększanie udziału gatunków liściastych w drzewostanach (ze szczególnym uwzględnieniem potrzeby intensywnych działań w tym zakresie w lasach prywatnych),
- zmiana struktury drzewostanów z jedno na wielopiętrowe – realizowana głównie na drodze cięć rębniami złożonymi,
- stosowanie zabiegów biomelioracyjnych – wprowadzanie drugiego piętra, wprowadzanie podszytów;
- zwiększenie różnorodności genetycznej i gatunkowej biocenoz leśnych oraz różnorodności ekosystemów w kompleksach leśnych w oparciu o naturalne wzorce:
- promowanie koncepcji ochrony różnorodności biologicznej w całym procesie zarządzania i gospodarowania lasami.
- opracowanie i wdrożenie programu odbudowy małej retencji wodnej na powierzchniach leśnych, w tym także odtwarzanie siedlisk wodno – błotnych poprzez budowę zastawek, małych zbiorników retencyjnych,
- ograniczenie do niezbędnych potrzeb stosowanie w lasach chemicznych środków ochrony roślin,
- zmniejszenia używania środków chemicznych w ochronie szkótek,
- zwiększenie produkcji sadzonek mikoryzowanych z zakrytym systemem korzeniowym,
- kontynuowanie szkoleń z zakresu rozpoznawania chronionych gatunków flory i fauny oraz sposobów ochrony ich biotopu,

- stworzenie we współpracy z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody bazy danych na temat występowania gatunków roślin i zwierząt chronionych. Baza będzie wspólna, a w jej tworzeniu wykorzystane będą wyniki inwentaryzacji przyrodniczych gmin, będące w posiadaniu Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody,
- objęcie całego terenu RDLP operatami glebowo;
- doceniając rolę jaką dla oceny dynamiki procesów biologicznych pełnią obserwacje naturalnych zjawisk zachodzących w lasach, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych zamierza w najbliższych latach przeznaczyć do badań naukowych nad procesami sukcesji naturalnej obszar 1000 do 1500 ha gruntów popoligonowych, na których można będzie takie badania prowadzić.

W „Polityce leśnej państwa” bardzo duże znaczenie ma ochrona zasobów przyrodniczych lasów i zwiększanie ich powierzchni. Zwiększanie powierzchni i zwartości lasów będzie następować głównie poprzez łączenie kompleksów leśnych zwłaszcza w obszarach korytarzy ekologicznych i na obszarze wododziałów.

Działania te są na bieżąco realizowane przez nadleśnictwa i zmierzają do poprawy rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach, do unaturalniania składu gatunkowego drzewostanów w celu ich zbliżenia do ekosystemów naturalnych i pełnego wykorzystania możliwości siedliskowych (optymalizacja zalesień w kierunku rekonstrukcji roślinności potencjalnej).

Preferowane są biologiczne i mechaniczne metody ochrony lasu realizowane poprzez: zakładanie remiz, wywieszanie budek lęgowych, ochronę mrowisk, wykładanie pułapek na owady, korowanie.

Podejmowane są różne przedsięwzięcia profilaktyczne, a w razie potrzeby zabiegi ratownicze drewna zasiedlonego przez owady. Ograniczać będzie się stosowanie środków chemicznych, głównie insektycydów, na korzyść biopreparatów, działających bardziej selektywnie.

Zachowanie spójności przestrzennej obszaru województwa stanowi jeden z priorytetów *Planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego* i odnosi się zarówno do obszarów przyrodniczych jak i gospodarczych. Jednym z działań zmierzających do zapewnienia ciągłości i przestrzennej spójności systemu obszarów leśnych w granicach województwa i sąsiadujących województw będzie zalesianie gleb nieprzydatnych rolniczo tj. gleb V i VI klasy.

Zalesienia realizowane między innymi na podstawie powiatowego programu zwiększania lesistości powinny objąć w latach 2001-2020 powierzchnię ok. 1000 ha gruntów stanowiących własność osób fizycznych (w powiecie). Realizacja powyższego zamierzenia uzależniona będzie od faktycznej podaży gruntów zgłaszanych do zalesień i spełniających warunki nałożone art. 14 Ustawy o lasach. Ponadto istotne znaczenie będą miały inne czynniki takie jak np.: intensyfikacja gospodarki rolnej, tworzenie ogólnokrajowych mechanizmów ekonomicznych sprzyjających zalesieniom, możliwości pozyskiwania wystarczających ilości środków finansowych, racjonalna i skoordynowana produkcja odpowiedniego materiału zalesieniowego.

Aby wprowadzać w życie w/w plany należy podjąć wszechstronne działania zmierzające do daleko idącej współpracy wszystkich zainteresowanych realizacją przedmiotowego programu tj.: właścicieli gruntów porolnych, gmin, administracji rządowej, samorządowej oraz administracji lasów państwowych.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Uporządkowanie powszechnej ewidencji gruntów przez przeklasyfikowanie i ujawnienie w rejestrach gruntów, powierzchni już zalesionych

- Zalesianie nieefektywnych gruntów porolnych zgodnie z Rozporządzeniem Rady (WE) Nr 1257/1999 dot. Wspierania rozwoju wsi ze Środków Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji dla Rolnictwa (EAGGF).
- Tworzenie spójnych kompleksów leśnych szczególnie w obszarze korytarzy ekologicznych i wododziałów.
- Wykonanie lub uzupełnienie planów zagospodarowania gmin, wyznaczenie racjonalnej granicy polno-leśnej, z uwzględnieniem potrzeb ochrony (przed zalesieniem) siedlisk priorytetowych oraz potrzeby zalesienia korytarzy ekologicznych, obszarów źródliskowych, wododziałowych, węzłów hydrograficznych i obszarów ze zbiornikami wód podziemnych bez izolacji od powierzchni oraz brzegów zbiorników i cieków wodnych
- Lokalizacja zalesień i zadrzewień zgodnie z planami zagospodarowania przestrzennego, w tym kształtowanie granicy rolno-leśnej.
- Ochrona zieleni dolin rzecznych, terenów torfowiskowych i źródliskowych.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkody przemysłowe).
- Rozszerzenie usług doradczych, informacji i szkoleń dla właścicieli lasów.
- Łączenie kompleksów leśnych, zwłaszcza w obszarze korytarzy ekologicznych i na obszarach wododziałów.
- Poprawa rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach.
- Prowadzenie zalesiania terenów nieprzydatnych rolniczo równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów.
- Racjonalne przeznaczanie obszarów leśnych na cele nieleśne.
- Stały monitoring środowiska leśnego w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, choroby, szkodniki).
- Zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w planowaniu przestrzennym, w tym kształtowaniu granicy rolno-leśnej i ochronie krajobrazu.
- Odnowa zieleni dolin rzecznych, w tym ochrona lasów łęgowych.
- Wdrażanie Regionalnego Programu Operacyjnego Polityki Leśnej Państwa, w tym:
  - przeciwdziałanie drastycznemu spadkowi liczebności populacji gatunku na skutek bezpośredniej i pośredniej presji człowieka,
  - zapobieganie kurczeniu się lub rozrywaniu zasięgów występowania gatunków,
  - podtrzymywanie zdolności adaptacyjnych i regulacyjnych populacji
- Ewidencja gruntów nieprzydatnych rolnictwu, racjonalne przekazywanie tych gruntów z zasobów AWRSP do zalesienia.
- Dokładniejsze poznanie gleb i możliwości produkcyjnych siedlisk.
- Przebudowa drzewostanów tanów o składzie niezgodnym z siedliskiem, przede wszystkim monokultur sosnowych.
- Wzbogacanie składu gatunkowego drzewostanu, rozpraszanie ryzyka hodowlanego na większą ilość gatunków drzew i krzewów leśnych.
- Wzbogacanie istniejącego drzewostanu poprzez wprowadzanie podszytów i podsadzeń produkcyjnych, Doskonalenie profilaktyki, stosowania biologicznych i mechanicznych metod ochrony lasu; traktowanie metody chemicznej jako ostatecznej – ratowniczej.
- W celu poprawy warunków wodnych kontynuacja programów małej retencji w lasach.
- Wypracowanie skutecznych metod usuwania skutków klęsk żywiołowych.

- Stworzenie i poprawę warunków życia sprzymierzeńców lasu należących do różnych grup systematycznych świata zwierząt m.in. w ramach ogniskowo-kompleksowej metody ochrony lasu - ogniska biocenotyczne w uprawach, remizy dla ptaków, ochrona mrowisk itp.
- Wypracowanie skutecznego systemu monitorowania zagrożenia pożarowego oraz systemu wczesnego wykrywania, szybkiego lokalizowania i gaszenia pożarów lasów.

3.2.3 Ochrona gleb

3.2.3.1 Stan wyjściowy

Podłoże terenów gminy budują czwartorzędowe utwory piaszczysto żwirowe pochodzenia rzeczno i fluwioglacjalnego oraz gliny zwałowe pochodzenia wodnolodowcowego i morenowego. W obrębie dolin rzecznych utworzyły się lokalnie cienkie warstwy mad i torfów. Wytworzone z piasków o różnej gliniastości gleby są małożyłne, przepuszczalne, najczęściej bielcowe, nie preferujące rozwoju rolnictwa na terenie gminy. Dodatkowymi negatywnymi czynnikami są: stosunkowo wysoki poziom degradacji rolnej oraz występujące zanieczyszczenia. Podstawowym argumentem negującym wysoką rangę gleb jako potencjalnego czynnika rozwojowego gminy jest ich jakość, ponieważ zaliczane są do V i VI klasy. Nie osiągną one zdaniem miejscowych przedstawicieli gospodarki rolnej, mimo nawet kosztownych zabiegów, wysokiej efektywności.

Problemy i zagrożenia

Jako główne zagrożenie dla gleb uznano:

- zanieczyszczenie gleb wzdłuż odcinków dróg o dużym natężeniu ruchu
- erozja gleb na terenach o urozmaiconej rzeźbie terenu;
- zanieczyszczenie gleb wynikające z rolnictwa i działalności przemysłowej;
- zanieczyszczenie gleb wynikające z działalności bytowej mieszkańców.

3.2.3.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Ochrona i właściwe wykorzystanie gleb na terenie gminy i miasta Węgliniec.

3.2.3.3 Strategia realizacji celu

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym powinno polegać na: zagospodarowaniu gleb w sposób odpowiadający ich walorom przyrodniczym i klasie bonitacyjnej, dostosowaniu formy zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji do naturalnego potencjału gleb.

Wg art. 109 ust. 2 Prawa Ochrony Środowiska w zakresie obowiązków Starosty leży prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi. Natomiast zakres i sposób

prowadzenia tych badań może określić Minister właściwy ds. środowiska w drodze rozporządzenia.

Starosta prowadzi również corocznie aktualizowany rejestr zawierający informacje o terenach, na których stwierdzono przekroczenia standardów jakości gleby lub ziemi, z wyszczególnieniem obszarów, na których obowiązek rekultywacji obciąża Starostę (Art. 110 POS). Zadaniem Programu Ochrony Środowiska jest określenie kolejności realizowania przez starostę zadań w zakresie rekultywacji powierzchni ziemi (art.111).

Na terenie gminy i miasta obszarami wymagającymi rekultywacji będą przede wszystkim tereny zdegradowane poprzez gospodarczą i bytową działalność człowieka.

Ochrona gleb będzie również uwzględniała racjonalne zużycie nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, preferowanie nawozów naturalnych, np. obornika. Szczególnie znaczenie ma to w przypadku gleb okresowo lub stale podmokłych, charakteryzujących się odczynem kwaśnym i bardzo kwaśnym. Ponadto stosowanie przez rolników i ogrodników nawozów syntetycznych i mineralnych, odchodów zwierząt z ferm (np. gnojowicy), nieodpowiednich dawek osadów ściekowych i kompostów naturalnych może znacznie nasilać procesy degradacji gleb.

Kierunkiem korzystnym będzie zmiana metody produkcji gospodarstw w kierunku rolnictwa ekologicznego, na którego produkty będzie większy popyt zarówno w sąsiadujących regionach Polski jak i UE.

Degradacje pokrywy glebowej powoduje również odkrywkowa eksploatacja kopalni.

Istotnym kierunkiem działań będzie wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR) oraz intensyfikacja edukacji ekologicznej rolników, mająca na celu uświadomienie konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej i wskazanie właściwych rozwiązań.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane będzie rolnictwo ekologiczne, które pozwala na zachowanie w krajobrazie naturalnych i półnaturalnych układów ekologicznych, co jest szczególnie istotne na obszarach o cennych walorach przyrodniczych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką stanie się szansą dla rolników indywidualnych.

Kierunki działań do 2012 roku

- Racjonalne gospodarowanie zasobami gleb
- Racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów.
- Ochrona gleb przed degradacją i rekultywacja gleb zdegradowanych.
- Ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej.
- Wdrażanie zasad Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Właściwa polityka zalesiania gruntów nieprzydatnych rolniczo.
- Wspieranie i promowanie rolnictwa ekologicznego.
- Właściwe utrzymanie i odbudowa urządzeń melioracyjnych.
- Podejmowanie zabiegów agroekologicznych w celu ograniczania erozji wietrznej i wodnej.

- W obszarach przekształceń związanych z aktywnością gospodarczą nierolniczą-ochrona gleb prze degradacją i erozją (głównie w południowej części gminy)

3.2.4 Zasoby kopalin

3.2.4.1 Stan wyjściowy

Zasoby bogactw kopalnych zlokalizowanych na terenie gminy Węgliniec są stosunkowo bogate. Należą do nich:

- Złoża surowca ilastego „Rychlinek” znajdują się w miejscowości Okraglica koło Ruszowa. Zakład jest własnością osoby fizycznej, która stara się o pozwolenie na eksploatację surowca z zasobami bilansowymi wynoszącymi 430 tyś. m³, w ramach których 340 tyś. m³ to zasoby przemysłowe,
- złoża surowca piaszczysto-ilastego w miejscowości Czerwona Woda eksploatowane przez Bolesławieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych. Jest to jedyne złożo w skali kraju (kwarcoplast),
- złoża gliny kaolinowej w miejscowości Czerwona Woda oraz w Okraglicy k. Ruszowa, eksploatowane przez Bolesławieckie Zakłady Materiałów Ogniotrwałych.

Na terenie gminy znajdują się również kopaliny nieeksploatowane:

- złoża kaolinu,
- złoża surowca ilastego we wsi Kościelna Wieś z zasobami bilansowymi wynoszącymi 257 tyś. m³ (eksploatację prowadzono do końca lat 60-tych),
- grupa złóż szacunkowych węgla brunatnego w Zielonce k.Węglińca (są one wzbogacone substancjami bitumicznymi i aromatycznymi).

Problemy i zagrożenia

- przekształcanie litosfery na skutek powierzchniowej eksploatacji surowców;
- obecność „dzikich” obiektów eksploatacji surowców mineralnych.

3.2.4.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Racjonalne wykorzystanie zasobów surowców na terenie gminy i miasta Węgliniec oraz zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych.

3.2.4.3 Strategia realizacji celu

Ochrona zasobów kopalin na miasto obejmuje złoża udokumentowane i obszary perspektywiczne. Ochrona złóż i obszarów perspektywicznych będzie polegała na ujęciu tych obszarów w planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studium uwarunkowań w postaci zapisów uniemożliwiających zagospodarowanie tych terenów w sposób trwały, wykluczający potencjalną eksploatację surowców.

Eksploatacja surowców mineralnych powinna przebiegać na obszarach objętych wydobyciem. Podejmowanie wydobywania na nowych obszarach będzie tylko w sytuacjach uzasadnionych względami ekonomicznymi i ekologicznymi.

Według ustawy Prawo ochrony środowiska, obowiązek sukcesywnego prowadzenia rekultywacji terenów poeksploatacyjnych oraz przywracania do właściwego stanu innych elementów przyrodniczych spoczywa na podejmującym eksploatację złoża.

Kierunki działań do 2012 roku

- Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowanie przestrzennego wszystkich znanych złóż w granicach ich udokumentowania wraz z zapisami o ochronie ich obszarów przed trwałym zainwestowaniem.

3.3 Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego

3.3.1 Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

3.3.1.1 Stan wyjściowy

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie miasta występują trzy poziomy wód podziemnych:

- w osadach holoceńskich;
- w osadach kredowych;
- w osadach czwartorzędowych.

Podłoże i granice boczne złoża wodonośnego stanowią granity masywu krystalicznego lub osady ilaste. Warstwa wodonośna ma miąższość od 9,5 do 12,0 metrów (średnio 10,0 m). Główne ujęcia infiltracyjne bazują na wodach pochodzących z utworów czwartorzędowych. Wykaz ujęć przedstawiono tabelarycznie w załączniku nr 1 (tab. 2.17).

W 2002 r. sieć krajowa obejmowała 33 punkty pomiarowe. Wykonawcą badań w sieci krajowej jest Państwowy Instytut Geologiczny (PIG) Oddział Dolnośląski we Wrocławiu.

W latach 1991-2002 jakość wód podziemnych wykazuje tendencję zmniejszania się wód najwyższej i wysokiej jakości na korzyść wód średniej i niskiej jakości. Odpowiednie oceny dla wód podziemnych mieściły się w przedziałach:

- wody najwyższej i wysokiej jakości (Ia i Ib) 6 25%,
- wody średniej jakości (II): 34,5 5 8,0%,
- wody niskiej jakości (III): 28,0 45,5%.

W 2002 r. wody o najwyższej i wysokiej klasie jakości (Ia i Ib) stanowiły 6%, wody średniej klasy jakości (II) 48,5%, a wody niskiej jakości (III) 45,5%.

Na podstawie uzyskanych wyników badań jakości zwykłych wód podziemnych można stwierdzić, że większość wód spełniających kryteria dobrej jakości występuje na obszarze opracowania. Część wód wykazuje pogorszenie jakości związane z naturalnym występowaniem pierwiastków

Zasoby i jakość wód powierzchniowych płynących

Gmina posiada gęstą sieć rzeczną. Głównym jej ciekim jest Czarna Mała wraz ze swym lewobrzeżnym dopływem Gumnica. Wzdłuż wschodnich krańców gminy płynie Czarna Wielka, jej źródła znajdują się na Pogórzu Izerskim, ale prawie cała zlewnia leży na terenie Borów Dolnośląskich. Oprócz nich przez teren gminy przepływa rzeka Ziębina, będąca lewobrzeżnym dopływem Czernej Wielkiej. Na wododziale pomiędzy Czarną Małą a Czarną Wielką zbudowano 32 stawy hodowlane o łącznej powierzchni 625 ha.

Układ hydrograficzny gminy Węgliniec można uznać za stabilny i rozwinięty. Gmina ta należy bowiem do zlewni rzeki Bóbr i jest odwadniana głównie przez rzekę Czarną Małą uchodzącą do Czernej Wielkiej. Koryta rzek utrzymywane są w stanie naturalnym, a zabudowa na odcinkach regulowanych ma charakter zabudowy biologicznej (faszyna, kamienie). Mury oporowe chronią jedynie nieliczne, ważniejsze miejsca o charakterze gospodarczym.

Na terenie gminy znajdują się liczne stawy, zlokalizowane głównie na obszarach leśnych. Stawy stanowiące własność komunalna, bądź dzierżawione przez gminę są poddawane zabiegom remontowym, których celem jest poprawienie stosunków wodnych na terenie pobliskich ogrodów działkowych, wznowienie hodowli ryb, utworzenie terenu rekreacyjnego dla mieszkańców Węglińca i okolic.

Zanieczyszczenie i ochrona wód

Głównymi źródłami zanieczyszczającymi wody powierzchniowe są:

- nieszczelne szamba i odprowadzanie ścieków bytowych do rowów melioracyjnych i rzek.

Ilość i jakość ścieków

Infrastruktura związana z oczyszczaniem i przetwarzaniem ścieków wygląda w sposób następujący:

- Oczyszczalnia ścieków : wydajność oczyszczalni – 1180 m³/d
Sposób oczyszczania – mechaniczno – biologiczna
Teren obsługi - Miasto Węgliniec
- Charakterystyka układu kanalizacyjnego na terenie gminy:
  - długość sieci kanalizacyjnej – 6,4 km
  - udział gospodarstw domowych i zakładów przemysłowych podłączonych do sieci tylko miasto - 94 %

Pozostałe miejscowości gminy obsługiwane są przez specjalistyczne samochody dowożące nieczystości płynne do oczyszczalni ścieków.

Ochrona przeciwpowodziowa

Dla powiatu zgorzeleckiego został opracowany „Plan Operacyjny Ochrony Przed Powodzią Powiatu Zgorzeleckiego”, naturalną jego częścią jest gmina i miasto Węgliniec.

Plan określa struktury oraz zasady organizacji i działalności GR OPP w na terenie miasta w strukturach powiatu w zakresie bezpośredniej ochrony przed powodzią oraz realizacją zadań mających na celu złagodzenie ewentualnych skutków powodzi, przywracanie i odtwarzanie warunków bytowania po powodzi .

Zagrożenia wodne na terenie administrowanej jednostki nie występują. Przepływający ciek Czarna Mała nie stanowi zagrożenia powodziowego. Na terenie gminy znajduje się kilka zbiorników wodnych, które mogą być wykorzystane jako zbiorniki retencyjne (obecnie użytkowane jako stawy rybne).

Problemy i zagrożenia

W zakresie ochrony wód najistotniejsze problemy stwarza:

- nieuporządkowana gospodarka ściekowa na terenach wiejskich gminy,
- niski stopień skanalizowania terenów wiejskich gminy,
- nieuregulowana gospodarka osadami pochodzącymi z oczyszczalni ścieków komunalnych;
- migracja zanieczyszczeń do wód podziemnych,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- eutrofizacja wód.

3.3.1.2 Cele ekologiczne do 2012 roku

1. *Ustalenie w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego ochrony wód podziemnych i ograniczenie inwestycji wpływających szkodliwie na stan wód podziemnych oraz ochrona lokalnych cieków przed zanieczyszczeniem.*
2. *Zwiększenie stopnia skanalizowania terenów wiejskich gminy.*
2. *Opracowanie i stopniowe wprowadzanie kompleksowego programu gospodarki wodno-ściekowej w gminie.*
3. *Stopniowe podłączanie terenów nie skanalizowanych do istniejącej oczyszczalni ścieków w celu ich pełnego wykorzystania*
4. *Zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości wody do picia.*
5. *Ochrona jakości wód powierzchniowych i podziemnych, szczególnie płytko zalegających zbiorników czwartorzędowych.*
6. *Zachowanie i modernizacja istniejących stawów w obszarze między Starym Węglincem, Piaseczna a Parową z uwzględnieniem wymogów ekologicznych gospodarowania w obszarze chronionym.*
7. *Realizacja gospodarki wodno-ściekowej, w tym zachowanie istniejących i realizacja w miarę potrzeb ujęć wody, sieci wodociągowych i kanalizacyjnych oraz sposobów utylizacji ścieków sanitarnych, technologicznych i deszczowych dla celów komunalnych i działalności gospodarczej w oparciu o program wododogowania i kanalizowania gminy (powiązany z programem ochrony zlewni rzeki Kwisy i Bobru), przy*

uwzględnieniu modernizacji i rozbudowy sieci w obrębie miasta oraz stosownych przepisów prawa wodnego i ochrony środowiska.

8. *Likwidacja zbiorników do gromadzenia nieczystości typu szambo sukcesywnie wraz z realizacją przyłączy kanalizacyjnych lub lokalnych urządzeń utylizacji ścieków (oczyszczalni przydomowych).*

3.3.1.3 Strategia realizacji celu

Zaopatrzenie w wodę

Zasady zbiorowego zaopatrzenia w wodę i zbiorowego odprowadzania ścieków określa ustawa z dnia 7 czerwca 2001 (Dz. U. Nr 72, poz. 747 z późniejszymi zmianami). Na mocy tej ustawy Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 roku (Dz.U. 02.203.1718) określa wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. W krajach Unii Europejskiej wymagania dotyczące jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi ustalone są w Dyrektywie 98/83/EC z 1998 roku. W mieście podobnie jak na terenie całego województwa dolnośląskiego występuje problem racjonalizacji wykorzystywania zasobów wody co powoduje konieczność rozważenia możliwości rezygnacji z części istniejących ujęć. Wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsięwzięć wodociągowych ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej.
- Modernizacja i rozbudowa ujęć wody i sieci wodociągowej.
- Modernizacja ujęć wody oraz modernizacja i rozbudowa stacji uzdatniania wody w celu dostosowania jakości wody pitnej do standardów unijnych.
- Likwidacja nieczynnych ujęć wody.

Gospodarka ściekowa

Sektor komunalny

Z zadań uznanych za priorytetowe w skali województwa, na terenie gminy i miasta Węgliniec realizowane będą:

- Ochrona zlewni rzek.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, zwłaszcza na obszarach wiejskich.
- Ograniczanie zanieczyszczeń obszarowych.

Dla pełnej realizacji wyznaczonych celów koniecznym jest opracowanie aktualnej koncepcji gospodarki wodno-ściekowej dla gminy i miasta Węgliniec.

Strategia w zakresie gospodarki ściekowej obejmuje następujące zadania: budowę nowych systemów kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków, modernizację istniejących oczyszczalni ścieków w celu spełnienia wymagań obowiązującego prawa i dyrektyw UE, optymalizację wykorzystania istniejących oczyszczalni ścieków, budowę oczyszczalni

przydomowych i osiedlowych, sukcesywną realizację sieci kanalizacji deszczowej wraz z urządzeniami podczyszczającymi.

W perspektywie do 2012 roku planuje się rozbudowę sieci kanalizacyjnej oraz wykorzystanie potencjału oczyszczalni.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Budowa, rozbudowa i systematyczna modernizacja sieci kanalizacyjnej (przewidziano wykonanie przynajmniej dokumentacji przedprojektowej, projektowej i przygotowanie inżynierii finansowej do roku 2012).
- Budowa systemu oczyszczania ścieków deszczowych.
- Zagospodarowanie osadów ściekowych.
- Likwidacja nieszczelnych zbiorników bezodpływowych stanowiących potencjalne źródło zanieczyszczeń wód podziemnych.
- Ochrona zasobów wód podziemnych.
- Ochrona wód w zlewniach.
- Inwestycje w dziedzinie unieszkodliwiania ścieków na obszarach wiejskich nie posiadających oczyszczalni ścieków.
- Rozwiązanie gospodarki wodno-ściekowej terenów rekreacyjnych wzdłuż zalewów.
- Ustanowienie stref ochronnych ujęć zbiorowego zaopatrzenia w wodę.
- Podejmowanie działań ograniczających wpływ zanieczyszczeń obszarowych na zasoby wodne.

Stosunki wodne i ochrona przed powodzią

Na terenie miasta nie istnieje realne zagrożenie powodziowe, natomiast gmina wspiera sąsiednie gminy w walce z powodzią .

Główny kierunek działań w mieście wynika z żądań realizowanych w województwie dolnośląskim. Jest to opracowanie planów gospodarowania wodą w zlewniach. Do końca 2004 roku dyrektorzy RZGW zobowiązani są do sporządzenia analiz stanów zasobów wodnych w regionach wodnych oraz ekonomicznego gospodarowania wodami w regionach wodnych. Kompleksowa ochrona przeciwpowodziowa powinna być prowadzona w oparciu o program przeciwpowodziowy dla województwa dolnośląskiego w „Programie Odra 2006 r.”.

Kierunki działań do 2012 roku:

- Opracowanie i realizacja programu małej retencji wodnej i gruntowej oraz zabezpieczeń terenów zainwestowanych na wypadek powodzi i sezonowych wezbrań wód.
- Ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych.
- Zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni.
- Realizacja obiektów małej retencji wód
- Modernizacja wadliwie funkcjonujących systemów melioracyjnych

3.3.2 Powietrze atmosferyczne

3.3.2.1 Stan wyjściowy

Pod względem wielkości emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych pochodzących z największych zakładów przemysłowych czołowe miejsce w województwie dolnośląskim zajmuje powiat zgorzelecki, a następnie Wrocław, Wałbrzych, powiat lubiński, głogowski i dzierżoniowski. Na terenie powiatu zgorzeleckiego zlokalizowana jest Elektrownia „Turów” S.A., będąca drugim co do wielkości źródłem emisji zanieczyszczeń w Polsce.

Bardzo istotny wpływ na stan powietrza w mieście ma również duża ilość kotłowni lokalnych w regionie (ok. 40), oraz elektrownie na terenie Niemiec i Czech.

Istniejące kotłownie w gminie wpływają na zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego jedynie w okresie grzewczym.

Od roku 1995 obserwuje się systematyczny spadek średniorocznych stężeń dwutlenku siarki do poziomu 18mg/m³ oraz opady pyłu do poziomu 11g/m²/rok. Jest to efekt przedsięwzięć modernizacyjnych Elektrowni TURÓW oraz likwidacji elektrowni po stronie niemieckiej.

W 1994r. uruchomiono automatyczne stacje pomiarowe w lokalnej sieci monitoringu Elektrowni Turów, zgodnie z obowiązkiem wynikającym z decyzji Wojewody Jeleniogórskiego. W sieci monitoringu zanieczyszczeń powietrza, w których prowadzone są ciągłe pomiary stężeń pyłu zawieszonego, dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu. Lokalizacja stacji: Zgorzelec, Radomierzyce, Witka, Działoszyn, Wyszków, Bogatynia, Sieniawka, Jasna Góra.

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Gmina i miasto Węgliniec jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Znajduje się tutaj jedna z największych stacji rozrządowych PKP w kraju.

Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 296, która na odcinku od skrzyżowania z drogą krajową nr 4 w miejscowości Jeleniów do węzła drogi A – 12 w łłowej, łączy dwa główne szlaki komunikacyjne z przejściami granicznymi w Jędrzychowicach, Zawidowie, Sieniawce, Olszynie czy Jakuszycach.

Równorzędną drogą kategorii wojewódzkiej jest droga nr 351 z Jagodzina, przebiegająca aż do Zgorzelca przez Pieńsk.

- Oprócz dróg wojewódzkich i połączeń kolejowych istnieje cała sieć dróg powiatowych, gminnych i leśnych

Na podstawie generalnego pomiaru ruchu przeprowadzonego w 2000 roku przez Transprojekt Warszawski Sp. z o.o. oraz danych przekazanych przez Zarząd Dróg Wojewódzkich w Opolu sporządzono prognozę ruchu w oparciu o wytyczne Transprojekt Warszawski Sp. z o.o. Dane prognostyczne przedstawiono w załączniku nr 1 w tab. 2 4.

3.3.2.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

1. Systematyczna poprawa jakości powietrza na terenie gminy i miasta Węgliniec.

2. Utrzymanie jakości powietrza na obecnym poziomie na terenach niezurbanizowanych.

Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w dokumencie "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 - 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 -2010" (poprawa stanu zanieczyszczenia powietrza oraz uzyskanie norm emisyjnych, wymaganych przez przepisy Unii Europejskiej) oraz z zadaniami określonymi w "Strategii rozwoju województwa Dolnośląskiego" oraz „Programie ochronie środowiska powiatu zgorzeleckiego”.

3.3.2.3 Strategia realizacji celu

Emisja ze źródeł komunikacyjnych

Strategia rozwoju gminy i miasta Węgliniec jako niezbędny cel określa działania zmierzające do stworzenia nowoczesnych układów komunikacyjnych z jednoczesną poprawą stanu istniejących dróg.

Najbardziej problemowym obszarem ze względu na duży wpływ emisji komunikacyjnej na stężenie zanieczyszczeń powietrza jest teren gmin położonych wzdłuż autostrady i drogi krajowej nr 4 i wojewódzkiej 296.

Mimo że miasto Węgliniec należy do strefy A (strefa jakości powietrza) należy podjąć działania z zakresu:

- poprawy stanu nawierzchni dróg powiatowych i gminnych,
- wprowadzenie sprawnego systemu sterowania ruchem ulicznym.

Ważnym czynnikiem zmniejszającym negatywne oddziaływanie transportu na środowisko jest poprawa stanu technicznego pojazdów i stosowanie benzyny bezołowiowej (do 2005 roku zostanie wycofana z użytkowania benzyna ołowiowa oraz dostosowanie wymagań dotyczących benzyn i oleju napędowego do norm europejskich).

Kierunki działań:

- Realizacja powiązań lokalnego układu drogowego z układem ponad lokalnym.
- Uzupelnienie układu ulicznego poszczególnych miejscowości oraz lokalnych połączeń drogowych z dostosowaniem do przebudowy funkcji terenów przyległych w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
- Zapewnienie dogodnego dojazdu do obszarów aktywności gospodarczej produkcyjno-usługowej i przejść granicznych.
- Wsparcie realizacji obwodnicy Ruszowa w ciągu drogi nr 296 oraz powiązań w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego.
- Odciążenie centrum Ruszowa i Czerwonej Wody od ruchu tranzytowego.
- Realizacja lokalnych połączeń komunikacyjnych, w szczególności drogi do Parowej, połączenia między Bielawą Dolną a Przewozem.
- Realizacja głównych połączeń komunikacyjnych wewnętrznych i subregionalnych w postaci ulic i dróg zbiorczych z adaptacją istniejącego układu komunikacyjnego.
- Realizacja lokalnych powiązań komunikacyjnych.
- Realizacja środków ochrony czynnej przed uciążliwościami.
- Ograniczenie uciążliwości transportu kołowego kolejowego dla terenów zamieszkania oraz obiektów przeznaczonych na stały pobyt ludzi.
- Segregacja ruchu i wprowadzenie stref ruchu uspokojonego w użytkowanych przez pieszych i rowerzystów centrach miejscowości oraz w obszarach lokalizacji zabudowy mieszkaniowo-rekreacyjnej.

- Opracowanie programu pozyskania miejsc parkingowych skorelowanych z planami miejscowymi dla obszarów wielofunkcyjnych użytkowanych publicznie.
- Wsparcie przewozów regionalnych i turystycznych.
- Modernizacja i rozbudowa międzynarodowego węzła komunikacyjnego w Weglińcu; powiązanie z lokalną infrastrukturą komunikacyjną i transportową (w tym z Pieńskiem i Czerwoną Wodą).
- Wsparcie modernizacji istniejącej infrastruktury kolejowej.
- Bieżąca modernizacja dróg powiatowych i gminnych.
- Wykorzystanie istniejących linii kolejowych dla autobusów szynowych.
- Wsparcie budowy infrastruktury rowerowej; budowa nowych tras rowerowych i modernizacja istniejących, w tym wyłączenie tras rowerowych poza pasy dróg samochodowych, budowa parkingów dla rowerów, itp.
- Modernizacja taboru komunikacji autobusowej, wymiana pojazdów na bardziej „ekologiczne”.

Emisja niska

Głównym kierunkiem działań zogniskowanych na zmniejszeniu emisji niskiej w mieście będzie: zwiększanie sprawności urządzeń wykorzystujących węgiel, większe wykorzystanie energii odnawialnej i niekonwencjonalnej, wspieranie ekologicznych inwestycji grzewczych oraz termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i mieszkalnej. Kierunki te pokrywają się z zapisami w Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu i gminy. Rozwój gazyfikacji stworzy potencjalne możliwości wykorzystania gazu ziemnego do celów ogrzewania pomieszczeń.

Kierunki działań:

- Wdrażanie programu ucieplnienia miasta i przyłączenie do sieci c.o. nowych odbiorców.
- Wprowadzanie ekologicznych nośników energii, w tym wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- Zastępowanie węgla bardziej ekologicznymi nośnikami energii oraz stosowanie materiałów energooszczędnych w budownictwie.
- Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
- Preferowanie wprowadzania w budownictwie materiałów energooszczędnych.

Emisja przemysłowa

W prawie wspólnotowym wymagania dotyczące jakości urządzeń ochronnych powiązane są ściśle z problematyką dopuszczalnej emisji – emisja jest dopuszczalna, gdy nie można jej zlikwidować lub ograniczyć mimo zastosowania najlepszej dostępnej techniki (BAT / Best Available Techniques). Istotne będzie także podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, w tym redukcji emisji przemysłowej poprzez upowszechnienie systemów zarządzania środowiskowego zgodnych z międzynarodowymi normami.

Oprócz działań prewencyjnych, będących działaniami priorytetowymi w zakresie ochrony powietrza, będą podejmowane, zwłaszcza w perspektywie krótkoterminowej, działania likwidujące efekty „końca rury”.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem ISO 14 000 oraz dobrowolnych działań nienormatywnych (np. czystsza produkcja) w zakładach przemysłowych.
- Wdrażanie nowoczesnych technologii, przyjaznych środowisku (BAT).
- Instalowanie urządzeń do redukcji zanieczyszczeń powstałych w procesach technologicznych oraz poprawa sprawności funkcjonujących urządzeń.
- Systematyczna kontrola zakładów przemysłowych.

3.3.3 Hałas i pola elektromagnetyczne

3.3.3.1 Hałas

Stan wyjściowy

Głównym źródłem hałasu w gminie i mieście Węgliniec jest ruch komunikacyjny.

Wzmożony ruch pojazdów na tych drogach związany jest z głównie przejazdami tranzytowymi. Na terenie gminy i miasta nie były wykonywane badania hałasu. Prognozy dotyczące bieżącej emisji oraz określenie potencjalnych zmian zaprezentowano w załączniku nr 1 (Roz. 2.2.). Na terenie miasta i gminy nie odnotowuje się przekroczenie norm hałasu .

Hałas przemysłowy

Na obszarze opracowania nie występują obiekty, które stanowiłyby poważne źródło uciążliwej emisji hałasowej. Zasięg hałasu ogranicza się najczęściej do najbliższego otoczenia obiektu.

Cel ekologiczny do 2012 roku

Zmniejszenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zurbanizowanych.

Strategia realizacji celu.

Najważniejszym celem w zakresie ochrony środowiska przed hałasem jest zmniejszenie skali narażenia mieszkańców na ponadnormatywny poziom hałasu, co przede wszystkim dotyczy hałasu emitowanego przez środki transportu.

Zadania pozainwestycyjne w dziedzinie ochrony przed hałasem obejmują sporządzanie programów ochrony przed hałasem (zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska).

Za przygotowanie map akustycznych i programów naprawczych dla aglomeracji odpowiedzialni są prezydenci miast, natomiast za opracowanie map akustycznych i

programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg, linii kolejowych i lotnisk odpowiedzialny jest Wojewoda (termin: 2007 r.).

W mieście i gminie przekroczenia norm hałasu nie będą występowały.

Według art. 117 POŚ powiatowy program ochrony środowiska może wskazać obszary tych miast jako tereny dla których dokonana będzie ocena stanu akustycznego środowiska. Ponadto działaniami zmniejszającymi zagrożenie hałasem jest budowa ekranów akustycznych (pomocne w tym względzie będą wytyczne co do sporządzania programów operacyjnych w zakresie budowy ekranów akustycznych, które będą opracowane pod nadzorem Ministerstwa Środowiska – termin realizacji: 2006) oraz wymiana okien na dźwiękoszczelne w najbardziej niewralgicznych punktach (zwłaszcza w zwartej zabudowie miejskiej). Problem zagrożenia emisją hałasu należy integrować z aspektami planowania przestrzennego w opracowywaniu lub wprowadzaniu zmian do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Kierunki działań:

- Monitoring hałasu drogowego w wyznaczonych punktach pomiarowych.
- Opracowanie map akustycznych i programów naprawczych dla obszarów położonych wzdłuż głównych dróg i linii kolejowych.
- Wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed hałasem z wyznaczeniem obszarów ograniczonego użytkowania wokół głównych dróg i linii kolejowych tam, gdzie przekroczony jest równoważny poziom hałasu w porze nocnej 55 dB.
- Kontrola emisji hałasu do środowiska z obiektów działalności gospodarczej.

3.3.3.2 Pola elektromagnetyczne

Stan wyjściowy

Na terenie gminy i miasta Węgliniec nie stwierdzono żadnych anomalii radiacyjnych ani wzmożonej emanacji radonu z gleby. Nie występują też żadne obiekty mogące stanowić radiologiczne zagrożenie dla środowiska.

Źródła promieniowania elektromagnetycznego

W świetle obowiązujących w Polsce przepisów, przy napięciu poniżej 110kV nie występuje zagrożenie polem elektromagnetycznym powodowanym przez linie przesyłowe energii elektrycznej oraz inne urządzenia elektromagnetyczne. Pod liniami o napięciu 110kV mogą występować strefy ochronne II stopnia, które wychodzą co najwyżej kilkanaście metrów poza obris linii.

Źródłami pola elektromagnetycznego, które może mieć ujemny wpływ na zdrowie ludzi są też urządzenia retransmisyjne, radiolokacyjne, radiokomunikacyjne o mocy nadajników wyższej niż 10W. Stacje radiofonii komórkowej, które występują także na terenie miasta nie stwarzają zagrożenia dla środowiska, ponieważ zasięg ich ponadnormatywnego oddziaływania nie dociera do powierzchni ziemi.

Punktowe emitory promieniowania elektromagnetycznego zlokalizowane na terenie miasta zostały przedstawione w załączniku nr 1 (roz.2.3).

Cel ekologiczny do 2012 roku

Kontrola źródeł emisji promieniowania elektromagnetycznego

W dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi za najistotniejsze należy uznać zapisy w Dziale VI ustawy „Prawo ochrony środowiska” z dnia 27 kwietnia 2001 roku (Ochrona przed polami elektromagnetycznymi).

Polskę czeka szereg prac w zakresie wprowadzenia unormowań w dziedzinie ochrony przed polami elektromagnetycznymi, zorganizowanie jednostki referencyjnej (wraz z laboratorium pomiarów pól elektromagnetycznych w środowisku), która będzie zapleczem naukowym i merytorycznym dla organów administracji, w tym inspekcji ochrony środowiska, które to organy mają realizować zadania zgodnie z zapisami ustawy prawo ochrony środowiska.

W najbliższych latach podstawowym działaniem będzie prowadzenie badań, które pozwolą na ocenę skali zagrożenia polami elektromagnetycznymi. Ponadto, jednym z ważnych zadań służących realizacji celu będzie wprowadzenie do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego zapisów poświęconych ochronie przed polami (II Polityka Ekologiczna Państwa) z wyznaczeniem stref ograniczonego użytkowania m.in. wokół urządzeń elektroenergetycznych, radiokomunikacyjnych i radiolokacyjnych, gdzie jest rejestrowane przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych. W przypadku nowych urządzeń istotną będzie niskokonfliktowa lokalizacja.

Kierunki działań:

- Prowadzenie badań pól elektromagnetycznych.
- Uwzględnienie w planach zagospodarowania przestrzennego zagadnienia szkodliwości występowania pól elektromagnetycznych.

3.3.4 Awaryjne przemysłowe

3.3.4.1 Stan wyjściowy

Przedstawiona w załączniku nr 1 statystyka awarii przemysłowych wskazuje, że do najczęściej występujących zdarzeń na terenie gminy i miasta Węgliniec należą awaryjne występowanie w terenie i będących wynikiem bezmyślnego lub świadomego działania w celu pozbycia się różnego rodzaju substancji szkodliwych z udziałem produktów ropopochodnych.

Dużym zagrożeniem awaryjnym przemysłowym jest transport kolejowy, gdzie codziennie przejeżdżają tysiące ton substancji chemicznych i łatwopalnych przez gminę.

Kolejnym elementem mogącym spowodować awaryjny przemysłowy jest transport drogowy. Zły i cały czas pogarszający się stan dróg zwiększa ryzyko awarii. Przez gminę przebiega droga wojewódzka nr 296, którą codziennie przejeżdża około 2500 samochodów a wg prognoz opartych na wskaźnikach Transprojekt Warszawa Sp. z o.o. w 2012 osiągnie poziom około 3200 poj./dobę.

Lasy gminy w całości należą do I kategorii zagrożenia pożarowego. Główne zagrożenie lasu przez pożary, wynika przede wszystkim z penetracji lasów przez ludność, dotyczy to zbieraczy runa leśnego. Wzdłuż szlaków komunikacyjnych przebiegających przez nadleśnictwo założono pasy przeciwpożarowe, które są corocznie mineralizowane.

3.3.4.2 Cel ekologiczny do 2012 roku

Zmniejszanie zagrożenia dla mieszkańców i środowiska z powodu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych.

3.3.4.3 Strategia realizacji celu

Aktualne zasady zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym określa ustawa Prawo ochrony środowiska z dn. 27 kwietnia 2001 roku.

Obowiązki związane z awariami przemysłowymi spoczywają głównie na prowadzącym zakład o zwiększonym ryzyku lub o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz na organach Państwowej Straży Pożarnej, a także wojewodzie. Szczegółowy opis tych obowiązków podaje ustawa prawo ochrony środowiska. Potencjalne zagrożenie dla środowiska stwarza transport materiałów niebezpiecznych autostrada A 4 i droga wojewódzka nr 296. Środki transportu tych materiałów powinny być przystosowane do bezpiecznego załadunku, przeładunku i rozładunku materiałów a trasy przewozów powinny zapewniać bezpieczeństwo dla mieszkańców i środowiska. Najbardziej istotnym działaniem będzie kreowanie właściwych zachowań mieszkańców w przypadku wystąpienia awarii, poprzez systematyczną edukację i informacje.

Priorytetowym działaniem przewidzianym w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska jest przeciwdziałanie potencjalnego zagrożenie środowiska z tytułu transportu materiałów niebezpiecznych.

Kierunki działań

- Wykreowanie właściwych zachowań społeczeństwa w sytuacji wystąpienia zagrożeń środowiska z tytułu awarii przemysłowych i transportu materiałów niebezpiecznych,
- W ramach Systemu Ratownictwa Zintegrowanego należy bieżąco doprecyzować obszar funkcjonowania ciągów komunikacyjnych zastępczych dla przewozu materiałów niebezpiecznych na terenie gminy.
- Współdziałanie z organami powiatu w ramach modernizacji i budowy dróg kołowych przystosowanych do transportu substancji niebezpiecznych.

3.4 Zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii

3.4.1 Wodochłonność i energochłonność gospodarki

3.4.1.1 Stan wyjściowy

W terminie do 2004 roku, wskaźniki zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności, zostaną wprowadzone do systemu statystyki publicznej i zostanie

określony zakres i sposób wykorzystania tych wskaźników w regionalnych i lokalnych programach ochrony środowiska. Z tego też powodu wskaźniki dotyczące wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności zostaną wprowadzone do programu ochrony środowiska województwa dolnośląskiego podczas pierwszej weryfikacji niniejszego dokumentu (tj. pod koniec 2005 roku).

3.4.1.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

Racjonalizacja zużycia wody i energii.

3.4.1.3 Kierunki działań do 2012 roku

Zmniejszenie zużycia wszelakich surowców i nośników energii jest najbardziej racjonalnym podejściem w dziedzinie poprawy opłacalności wytwórczości. Nijako efektem ubocznym jest zmniejszenie presji na środowisko, a co za tym idzie ograniczenie wnoszonych opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska.

Realizacja powyższego celu ekologicznego zależy przede wszystkim od działań podejmowanych przez przemysł i energetykę zawodową, a także przez sferę komunalną.

Na poziomie zakładu przemysłowego podstawowe znaczenie mają systemy pozwoleń zintegrowanych i w ich ramach najlepsze dostępne techniki (BAT). Znaczącą rolę odgrywa skuteczne zarządzanie środowiskiem w przemyśle (wdrażanie norm ISO 14 000, EMAS).

Działania na rzecz wprowadzenia wskaźników zużycia wody, materiałochłonności i energochłonności do pozwoleń zintegrowanych dla najbardziej wodochłonnych / materiałochłonnych / energochłonnych dziedzin produkcji, a także działalność Krajowego Centrum Najlepszych Dostępnych Techniki (BAT) - przyczynią się do racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych.

Racjonalizacja zużycia wody

W sferze gospodarki komunalnej wskazane jest zintensyfikowanie działań przedsiębiorstw wodociągowych, ukierunkowanych na zmniejszenie strat wody w systemach przesyłowych.

Kierunki działań:

- Zmniejszenie wykorzystania wód podziemnych do celów przemysłowych.
- Kontynuacja wprowadzania zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle.
- Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych.

Zmniejszenie energochłonności gospodarki

Założenia polityki energetycznej państwa przewidują, że w 2010 roku zużycie powinno zmniejszyć się o ok. 25% w stosunku do 2000 r.

Będzie to wymagało wprowadzenia mechanizmów pozwalających na uwzględnianie w cenach energii jej kosztów środowiskowych (opłaty produktowej od paliw, zróżnicowane w zależności od uciążliwości danego paliwa dla środowiska) oraz większego zaangażowania instytucji publicznych a także przedsiębiorstw oraz mieszkańców w działania zmierzające do wprowadzania energooszczędnych technologii. Efektem ograniczenia ogólnego zużycia energii będzie zmniejszenia zużycia zasobów naturalnych, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do środowiska.

Kierunki działań:

- Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce.
- Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii.

3.4.2 Wykorzystanie energii odnawialnej

3.4.2.1 Stan wyjściowy

Na terenie gminy i miasta nie ma w roku 2004 obiektów lub instalacji do wytwarzania energii odnawialnej.

W Polsce przewiduje się, że w 2010 roku udział zużycia energii odnawialnej będzie na poziomie 7,5 % (dla porównania w Unii Europejskiej, kształtuje się na poziomie 6 % a do roku 2010 udział ten powinien wzrosnąć do przynajmniej 12 %).

Potencjał energii słonecznej jest równomiernie rozłożony na całym terenie i prawie że pokrywa się ze strefą korzystnych warunków wiatrowych.

Średnie usłonecznienie wynosi ok. 600 godzin/rok, a nasłonecznienie ok. 900 kWh/m²/rok.

3.4.2.2 Cel średniookresowy do 2012 roku

Wzrost wykorzystania energii odnawialnej

3.4.2.3 Kierunki działań do 2012 roku

Podobnie jak w całym kraju, największe możliwości upatruje się w rozwoju systemów przetwarzających energię biomasy (zrębki drewna, słoma, itp.) na energię użyteczną, głównie ciepłą (kotły opalane paliwami stałymi będą zastępowane kotłami opalanymi biomasa).

Do celów energetycznych może być wykorzystywana energia takich roślin jak wierzba czy malwa pensylwańska (promocja plantacji tych roślin) oraz biogaz powstający w wyniku fermentacji odpadów z produkcji zwierzęcej, ścieków komunalnych lub odpadów komunalnych (mieszanka gazów o przeważającym udziale metanu).

Istnieje realna możliwość wykorzystania energii wiatru. O korzystnym układzie wiatrów świadczy funkcjonujące bezpośrednio za granicą państwa zarówno w Niemczech jak i Czechach „fermy wiatraków”.

Należy zauważyć, iż wykorzystanie energii wiatrowej i wodnej również stanowi zagrożenie dla zasobów krajobrazu i różnorodności biologicznej. Zatem konieczne jest uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych przy lokalizacji obiektów tych form energetyki.

Niekonwencjonalne źródła energii.

Tereny gminy mają potencjalne możliwości pozyskiwania energii odnawialnej, głównie w postaci energii słonecznej i energii biomasy.

Duże obszary upraw rolnych i hodowli są potencjalnym źródłem znaczących ilości słomy i biogazu z fermentacji metanowej odchodów zwierzęcych. Stwarza to realne możliwości wykorzystania energii z biomasy. Ponadto na rozpatrywanym obszarze istnieją też dogodne warunki uprawiania roślin do celów energetycznych (np. wysoko wydajnych gatunków wierzb i topoli).

Wciąż rozwijająca się gazyfikacja terenu powiatu, tworzy możliwości realizacji nowych źródeł energii. Są to: minielektrociepłownie i grzewcze ogniwa paliwowe (GOP). Te nowoczesne technologie umożliwiają wytwarzanie energii cieplnej i elektrycznej w sprzężonym procesie bezpośrednio w budynku. Nadają się do zastosowania w każdym obiekcie przyłączonym do sieci gazowej, szczególnie dla takich obiektów, które są oddalone od systemów ciepłowniczych.

Energia słoneczna.

Szereg liczących się na rynku firm oferuje instalacje z kolektorami słonecznymi do podgrzewania wody i powietrza w domach jednorodzinnych i gospodarstwach rolnych. W polskich warunkach klimatycznych kolektory słoneczne mogą być z powodzeniem wykorzystywane do: przygotowywania c.w.u. w instalacjach pracujących cały rok, zarówno w domach mieszkalnych, jak i w budynkach użyteczności publicznej, w hybrydowych instalacjach grzewczych z dodatkowym źródłem ciepła (kotły na paliwo stałe, ciekłe lub gazowe, pompa ciepła, energia elektryczna), w rolnictwie w hodowli roślin (szklarnie), w procesach suszarniczych (suszenie ziarna zbóż, warzyw, dosuszanie zielonek itp.).

Ceny kolektorów słonecznych do ogrzewania wody dostępne na polskim rynku wahają się, w zależności od konstrukcji i producenta, od 410 do 1700 zł/m² powierzchni kolektora. Natomiast ceny całego systemu przygotowania ciepłej wody składającego się dodatkowo ze zbiornika magazynującego, zaworów, pomp, wymienników ciepła i aparatury kontrolnej, wynosi od 1089 do 5428 zł/m². W domach jednorodzinnych przyjmuje się 1-1,5 m² kolektora na 1 mieszkańca. Pozwala to ogrzać 80 l wody dziennie do temperatury ok. 35°C.

Jeżeli chodzi o wykorzystanie kolektorów słonecznych w rolnictwie, to przykładowo, według danych literaturowych [1] koszt wytworzenia 1 GJ energii cieplnej w kolektorze słonecznym do suszenia ziół wynosi 11,7 zł. Okres zwrotu poniesionych nakładów będzie równy 3,5 lat przy okresie trwałości urządzenia równym 15 lat.

Warto w tych sprawach nawiązać kontakt z Europejskim Centrum Energii Odnawialnej posiadającym komputerowy system symulacyjny, pozwalający na optymalny dobór kolektorów słonecznych oraz przyjęcie parametrów współpracy z innymi nośnikami energii (energią cieplną lub elektryczną). Dokładny adres Centrum:

Energia z biomasy.

Biopaliwa stałe, które mogą być szerzej wykorzystywane w kotłach energetycznych na terenie gminy to przede wszystkim słoma.

Jeżeli chodzi o zasoby słomy w Polsce, to teren gminy, posiada ok. 2-3 tys. Mg rocznie. Przyjmując średnią wartość opałową słomy suchej 1,7 MJ/kg, roczna energia chemiczna tego paliwa wyniesie ok. 33-50 TJ. Z tej ilości tylko część można wykorzystać do celów energetycznych. Szacuje się, że w praktyce można spalić ok. 10% ogólnych zasobów. Reszta wykorzystywana jest jako ściółka w budynkach inwentarskich, jako składnik pasz objętościowych, jako składnik materiałów budowlanych i izolacyjnych.

Koszt kompletnej instalacji do spalania słomy jest 1,5-2 razy wyższy w stosunku do kosztów kotłów na drewno. Koszt małych kotłów (o mocy 80-80 kW) na odpady drzewne obsługiwanych ręcznie wynosi 130—150 zł/kW mocy zainstalowanej. Koszt budowy całej kotłowni ocenia się na 200 zł/kW. W przypadku kotłowni automatycznych większej mocy (od 150 do 500-1000 kW) jednostkowe koszty kompletnych kotłów zależą w dużym stopniu od zastosowanej technologii i kraju pochodzenia. Wahają się od 460 zł/kW mocy zainstalowanej dla rozwiązań krajowych (małe kotły o mocy rzędu 150 kW) do ok. 1000 zł/kW dla kotłów zagranicznych (duże moce do 1000 kW). Przy bardzo dużych mocach, rzędu 4,5 MW, jednostkowe koszty kompletnych kotłów wynoszą ok. 650 zł/kW.

Średnia cena słomy w Polsce do celów energetycznych wynosi 70-100 zł/Mg. Zapotrzebowanie na paliwo do ogrzania domu jednorodzinnego o powierzchni 100 m² wynosi ok. 5 Mg słomy. Wobec tego, w przypadku słomy koszty zakupu paliwa w sezonie grzewczym wyniosą 250-500 zł.

Kolejną możliwością pozyskania energii z biomasy na terenach wiejskich jest biogaz uzyskiwany w wyniku fermentacji metanowej. W rolnictwie biogaz otrzymuje się przede wszystkim w wyniku fermentacji odchodów zwierzęcych, głównie gnojowicy. Nakłady inwestycyjne na budowę biogazowni zależą głównie od wielkości instalacji. W przypadku biogazowni z komorą fermentacyjną o pojemności 25 m³ wynoszą one od 60 tys. do 90 tys. zł (koszt łączny z montażem), dla instalacji z komorą 50 m³ nakłady wynoszą 100 tys. - 150 tys. zł, a dla biogazowni z komorą 100 m³ od 140 tys. do 210 tys. zł (wg cen z roku 1996) [1]. Roczna produkcja biogazu wyniesie odpowiednio 6387 m³, 12775 m³ i 25550 m³. Wartość opałowa biogazu z gnojowicy wynosi 20-26 MJ/m³, co daje potencjał energii chemicznej rzędu 150 GJ/rok dla komór fermentacyjnych 25 m³ do ok. 590 GJ/rok dla komór fermentacyjnych 100 m³. Biogazownie z komorą fermentacyjną o pojemności 25 m³ i 2 x 25m³ są przewidziane dla gospodarstw o obsadzie od 20 do 60 SD, z komorą o pojemności 50 m³ przeznaczone dla gospodarstw o obsadzie 40-60 SD, z komorą 100 m³ i jej wielokrotność dla gospodarstw o obsadzie od 100 do 600 SD.

Na podstawie Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 9 grudnia 2004 r. w sprawie szczegółowego zakresu obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła wytworzonych w odnawialnych źródłach energii (Dz. U. nr 267 poz. 2656) określono obowiązek Przedsiębiorstw energetycznych zakupu lub wytworzenie energii wytworzonej w odnawialnych źródłach energii można uznać się za spełniony, jeżeli udział ilościowy zakupionej energii elektrycznej wytworzonej w odnawialnych źródłach energii lub wytworzonej we własnych odnawialnych źródłach energii i sprzedanej odbiorcom dokonującym zakupu energii elektrycznej na własne potrzeby, w wykonanej całkowitej rocznej sprzedaży energii elektrycznej przez dane przedsiębiorstwo energetyczne tym odbiorcom, wynosi nie mniej niż:

- 1) 3,1% — w 2005 r.;
- 2) 3,6 % — w 2006 r.;
- 3) 4,3 % — w 2007 r.;
- 4) 5,4 % — w 2008 r.;

- 5) 7,0 % — w 2009 r.;
- 6) 9,0 % — w 2010 r.;
- 7) 9,0%—w 2011 r.;
- 8) 9,0% — w 2012 r.;
- 9) 9,0 % — w 2013 r.;
- 10) 9,0 % — w 2014 r.

Według rozporządzenia do energii wytwarzanej w odnawialnych źródłach energii zalicza się, niezależnie od mocy źródła, energię elektryczną lub ciepło pochodzące w szczególności:

- 1) z elektrowni wodnych oraz wiatrowych;
- 2) ze źródeł wytwarzających energię z biomasy oraz biogazu (biomasa — stałe lub ciekłe substancje pochodzenia roślinnego lub zwierzęcego, które ulegają biodegradacji, pochodzące z produktów, odpadów i pozostałości z produkcji rolnej oraz leśnej, a także przemysłu przetwarzającego ich produkty, a także części pozostałych odpadów, które ulegają biodegradacji, biogaz - gaz pozyskany z biomasy, w szczególności z instalacji przeróbki odpadów zwierzęcych lub roślinnych, oczyszczalni ścieków oraz składowisk odpadów),
- 3) ze słonecznych ogniw fotowoltaicznych oraz kolektorów do produkcji ciepła;
- 4) ze źródeł geotermalnych.

Kierunki działań:

- Określenie potencjału technicznego i ekonomicznego energii odnawialnej i niekonwencjonalnej.
- Uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczo-krajobrazowych przy lokalizacji farm energetyki wiatrowej
- Promowanie oraz popularyzacja najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w tym rozwiązań technologicznych, administracyjnych i finansowych.
- Wsparcie projektów w zakresie budowy urządzeń i instalacji do produkcji i transportu energii wytwarzanej w oparciu o źródła odnawialne.

3.5 Prognozowany stan środowiska w 2012 roku

3.5.1 Wprowadzenie

Rozwój gospodarczo-społeczny miasta oraz podjęte prace mające na celu ograniczenie antropopresji oraz ogólne polepszenie stanu środowiska naturalnego.

Realizacja przyjętej strategii ochrony środowiska pozwoli na uzyskanie równowagi między rozwojem gospodarczym a wymogami ochrony środowiska oraz doprowadzi do określonego stanu środowiska. Poniżej przedstawiono ogólną prognozę stanu środowiska w 2012 roku, w ujęciu poszczególnych elementów środowiska (woda, powietrze, powierzchnia ziemi). Należy jednak podkreślić, że określenie spodziewanego stanu środowiska w ujęciu uwzględniającym zapisy "Prawa ochrony środowiska" i nowego

"Prawa wodnego" w chwili obecnej jest niezmiernie trudne. Dotyczy to zwłaszcza jakości wód (w miejsce dotychczasowych klas wprowadzenie oceny jakości wód z punktu widzenia ich użytkowania), a także zagrożenia hałasem (brak map akustycznych i programów ochrony przed hałasem). W przedstawionej poniżej prognozie przyjęto dotychczasową klasyfikację jakości wód.

Dodatkowym czynnikiem utrudniającym prognozowanie stanu środowiska jest niepewność, co do rzeczywistego zaangażowania środków finansowych, w tym pomocowych UE.

Na stan środowiska w gminie decydujący wpływ będą miały: system transportowy, sektor komunalny oraz energetyka a w mniejszym stopniu przemysł oraz rolnictwo.

Działania samorządów, podmiotów i instytucji oraz społeczności lokalnych powinny być skierowane na:

- Rozwój infrastruktury gospodarki wodno-ściekowej (dotyczącej systemu zaopatrzenia mieszkańców w wodę, budowę i modernizację systemów kanalizacji).
- Zrównoważony rozwój systemu transportowego (ograniczenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych i emisji hałasu).
- Wprowadzanie najlepszych dostępnych technik (BAT) w sektorze energetyki.
- Korzystanie z ekologicznych źródeł energii cieplnej (w energetyce zawodowej i indywidualnych gospodarstwach).
- Zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, w tym realizacja programów rolno-środowiskowych i wdrażanie Kodeksu Dobrych Praktyk Rolniczych.
- Zrównoważony rozwój turystyki i rekreacji.
- Edukację ekologiczną.

3.5.2 Zasoby wodne

Należy przewidywać iż uporządkowanie gospodarki ściekowej, a także właściwie prowadzona gospodarka rolna (optymalne stosowanie nawozów i środków ochrony roślin) i prawidłowa gospodarka odpadami komunalnymi zmniejszy stopień zagrożenia wód podziemnych i znacznie wpłynie na poprawę jakości wód powierzchniowych. Równocześnie spodziewane są podobne działania na obszarze sąsiednich województw. W rezultacie zmniejszy się udział wód pozaklasowych i jednocześnie wzrośnie udział wód I klasy.

W wyniku rozwoju infrastruktury przeciwpowodziowej zmniejszy się zagrożenie mieszkańców miasta powodzią.

3.5.3 Powietrze atmosferyczne

Należy przewidywać iż stan jakości powietrza będzie ulegał systematycznej poprawie. Przewiduje się zmniejszenie stężeń substancji w powietrzu, wg obszarów największego zagrożenia.

Poziom zagrożenia ze strony zanieczyszczeń powietrza z emisji pochodzenia komunikacyjnego do roku 2012 będzie ulegał stopniowemu zwiększaniu. Sfera ta będzie wymagała szczególnego zaangażowania ze strony władz gminy, a mianowicie zabezpieczenie terenu na przyszłe projektowane obejścia drogowe, poprawa stanu dróg i ich parametrów technicznych.

3.5.4 Hałas

Zrównoważony rozwój systemu transportowego znacznie ograniczy emisję hałasu, co doprowadzi do osiągnięcia „zgodności prawnej” (poziom hałas ze źródeł komunikacyjnych będzie się mieścił w określonych ustawowo ramach) w zakresie poziomu hałasu w najbardziej niewralgicznych miejscach.

Za szczególnie niepokojące należy uznać wzmożenie poziomu hałasu komunikacyjnego jakie wystąpi na drogach krajowych i wojewódzkich.

Z tego też powodu istotnym jest odsuniecie źródeł emisji od miejsc stałego przebywania ludzi. Problem ten w kolejnych latach będzie się pogłębiał.

3.5.5 Powierzchnia ziemi

Tereny zdegradowane bytową działalnością człowieka muszą być poddane rekultywacji. , Dotyczy to w szczególności terenów położonych w rejonie eksploatacji kruszyw zagospodarowane w kierunku leśnym i wodnym.

Objęcie ochroną prawną terenów cennych przyrodniczo, zwłaszcza wdrożenie systemu NATURA 2000 oraz bieżąca ochrona tych terenów, a także realizacja programów rolno-środowiskowych, spowoduje wzrost różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa dolnośląskiego.

4 PLAN OPERACYJNY NA LATA 2005 - 2008

Przedstawione w rozdziale poprzednim cele ekologiczne do 2012 roku i strategia ich realizacji są podstawą dla planu operacyjnego na lata 2005 – 2008 obejmującego konkretne przedsięwzięcia (inwestycyjne i pozainwestycyjne), mające priorytet w skali powiatu.

4.1 Priorytety ekologiczne

Kryteria wyboru priorytetów

W oparciu o analizę priorytetowych komponentów (uciążliwości) środowiska i najważniejszych przedsięwzięć zmierzających do poprawy aktualnego stanu środowiska rozpatrzono priorytety ekologiczne gminy i miasta Węgliniec w perspektywie do 2008 roku.

Wśród najważniejszych kryteriów branych pod uwagę należy wymienić:

- wymogi wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach i ustawy Prawo wodne oraz innych ustaw komplementarnych,
- wynegocjowane przez Polskę okresy przejściowe dot. implementacji dyrektyw UE,
- dysproporcje pomiędzy stanem wymaganym a istniejącym,
- ponadlokalny wymiar przedsięwzięcia,
- obszary priorytetowe z punktu widzenia koncentracji działań w zakresie ochrony środowiska,
- możliwość uzyskania zewnętrznego wsparcia finansowego,
- obecne zaawansowanie inwestycji,
- wielokrotną korzyść z tytułu realizacji przedsięwzięcia.

Priorytety proekologiczne

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria proponujemy, w perspektywie najbliższych czterech lat, następująca hierarchie potrzeb:

W zakresie poprawy jakości środowiska:

Poprawa jakości powietrza

Zadanie to zostało wpisane do priorytetów w wojewódzkim oraz powiatowym planie ochrony środowiska. Dotyczy to w szczególności polepszenia jakości powietrza w zakresie emisji gazowych.

Poprawa jakości wód

Zasoby wodne są tym komponentem, który wymaga największej liczby przedsięwzięć zarówno do poprawy i ochrony jakości zasobów wodnych jak i ochrony zasobów ilościowych. Przedsięwzięcia priorytetowe w skali gminy wynikają z konieczności spełnienia przez Gminę i Miasto Węgliniec przyjętych przez Polskę zobowiązań w zakresie wdrażania wymagań dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych oraz Dyrektywy 98/83/EEC w zakresie stacji uzdatniania wody i poprawy stanu sieci wodociągowej.

Racjonalizacja gospodarki odpadami w świetle wymagań określonych w nowych ustawach wykorzystanie wzrastającej ilości odpadów komunalnych, które obecnie są w większości składowane.

Ochrona przed hałasem komunikacyjnym i (utrzymanie) poprawa jakości powietrza atmosferycznego, zwłaszcza obszarów zurbanizowanych i uprzemysłowionych (przedsięwzięcia z zakresu poprawy systemu transportowego przynoszą podwójną korzyść).

W zakresie ochrony dziedzictwa przyrodniczego i racjonalnego użytkowania zasobów przyrody:

- Efektywna ochrona przyrody, w tym wdrożenie systemu NATURA 2000.
- Ochrona gleb oraz ochrona i zrównoważone użytkowanie lasów.
- W zakresie zrównoważonego wykorzystania surowców, materiałów, wody i energii.
- Ochrona przeciwpowodziowa, tj. zabezpieczenie środowiska i człowieka przed zagrożeniami powodziowymi.

W zakresie zadań systemowych

- Rozwój edukacji ekologicznej.
- Zarządzanie środowiskowe (rozpowszechnianie systemów zarządzania środowiskowego w zakładach przemysłowych, instytucjach publicznych, w tym doskonalenie zarządzania środowiskiem na szczeblach samorządowych).

Należy zaznaczyć, że często realizacja konkretnego przedsięwzięcia przynosi wielokrotną korzyść. Wynika to z faktu, że poszczególne elementy środowiska i uciążliwości środowiskowe są ze sobą powiązane i poprawą jakości lub ochroną jednego z nich zwykle skutkuje poprawa lub ochrona pozostałych.

4.2 Plan operacyjny na lata 2005 – 2008

W próbie rekonstrukcji planu operacyjnego opartego na wytycznych strategicznych - listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2005 –2008 przyjęto wyspecyfikowane we wcześniejszych partiach tekstu kryteria.

Na liście znalazły się m.in. przedsięwzięcia:

- proponowane do finansowania ze środków UE na lata 2004 – 2006;

- ujęte w „Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego” jako priorytetowe;
- wskazane w "Planie zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego" jako istotne dla województwa;
- wynikające z obowiązku ustawowego;
- zawarte w Wojewódzkim Programie Ochrony Środowiska;
- zawarte w Powiatowym Programie Ochrony Środowiska;
- zgłoszone do realizacji w najbliższych czterech latach przez gminę i miasta Węgliniec;

Proponowane przedsięwzięcia ujęto w tabelach:

Jakość wód i stosunki wodne	-	Tab. 4-1 i Tab. 4-2;
Powietrze atmosferyczne	-	Tab. 4-3;
Przyroda i krajobraz	-	Tab. 4-4;

Koszty wdrożenia założeń strategicznych dotyczących gospodarki odpadami zamieszczono w Planie Gospodarki Odpadami

Zaproponowana lista zadań i czynności nie wyczerpuje wszystkich przedsięwzięć związanych z ochroną środowiska, nie zamyka też możliwości realizowania innych działań charakteryzujących się mniejszym zakresem.

Możliwość uzyskania dofinansowania przedsięwzięć nie wskazanych w załączonych tabelach, istnieje jednak pod warunkiem, że odpowiadają zarysowanym w rozdz. 3 kierunkom działań.

Tab. 4-1. Zaopatrzenie w wodę - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

ZAOPATRZENIE W WODĘ -		Przedsięwzięcia inwestycyjne				
1.	Przedsięwzięcie	Budowa wodociągu w Kościelnej Wsi				
	Jednostki realizujące	ZUW				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	0	0	50,00	300,00	350,00
2.	Przedsięwzięcie	Modernizacja ujęć wody w Gminie Węgliniec				
	Jednostki realizujące	ZUW				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
	Źródła finansowania	64,00	60,00	130,00	130,00	384,00
		Środki własne, środki pomocowe z UE				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 734,00 tys.PLN						

Tab. 4-2. Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 - 2008.

GOSPODARKA ŚCIEKOWA -		Przedsięwzięcia inwestycyjne				
1.	Przedsięwzięcie	Budowa kanalizacji Ruszowa, Czerwona Woda, Stary Węgliniec				
	Jednostki realizujące	ZUW				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		0	100	17 350	0	17 450

	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
2.	Przedsięwzięcie	Kanalizacja w Węglińcu, ul. Piłsudskiego				
	Jednostki realizujące	ZUW				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		18,19	0	0	0	18,19
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
3.	Przedsięwzięcie	Infrastruktura dla stref aktywności gospodarczej				
	Jednostki realizujące	ZUW				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		0	0	100,00	300	400,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 17 868,19 tys.PLN						

Tab. 4-3. Powietrze atmosferyczne - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

		Przedsięwzięcia inwestycyjne	Powietrze Atmosferyczne			
Sektor oddziaływania - Transport drogowy						
1.	Przedsięwzięcie	Modernizacja dróg o kluczowym znaczeniu dla rozwoju gminy Węglińiec				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		2 172,66	0	0	0	2 172,66
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
2.	Przedsięwzięcie	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi-kat I				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		0	0	700,00	0	700,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
3.	Przedsięwzięcie	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi-Węglińiec,				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		300,00	634,25	0	0	934,25
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
4.	Przedsięwzięcie	Przebudowa chodników				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		400,00	300,00	190,00	0	890,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
5.	Przedsięwzięcie	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		27,17	0	0	0	27,17
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
6.	Przedsięwzięcie	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi -kat II				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		0	0	0	120,00	120,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
7.	Przedsięwzięcie	Budowa turystycznych tras rowerowy				
	Jednostki realizujące	Gmina Węglińiec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				

	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		20,00	20,00	20,00	20,00	80,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
Sektor komunalny						
8.	Przedsięwzięcie	Wymiana instalacji c.o. Gimnazjum w Ruszowie				
	Jednostki realizujące	Gmina Węgliniec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Gminne				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		89,03	0	0	0	89,03
	Źródła finansowania	Środki własne gminy, środki zewnętrzne				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 5 013,11 tys.PLN						

Tab. 4-4. Przyroda i krajobraz - Przedsięwzięcia zgłoszone do realizacji w latach 2005 – 2008.

	Turystyka -	Przedsięwzięcia inwestycyjne				
1.	Przedsięwzięcie	Budowa narciarskich tras biegowych				
	Jednostki realizujące	UGiM Węgliniec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Koordynowane UGiM Węgliniec				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		30,00	30,00	30,00	30,00	120,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
2.	Przedsięwzięcie	Budowa leśnych parkingów				
	Jednostki realizujące	UGiM Węgliniec				
	Rodzaj przedsięwzięcia	Koordynowane UGiM Węgliniec				
	Koszty w latach 2005– 2008 (w tys. PLN)	2005	2006	2007	2008	razem
		50,00	50,00	50,00	50,00	200,00
	Źródła finansowania	Środki własne, środki pomocowe z UE				
Razem przedsięwzięcia inwestycyjne 2005-2008 : 320,00 tys. PLN						

Użyte skróty

b.d. – brak danych;

GFOŚiGW – Gminny Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

KPWik Komunalne Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Sp. z o.o.;

SAPARD - Przedakcesyjny Instrument Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich (Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development);

UE – Unia Europejska;

WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;

ZUW – Zakład Usług Komunalnych w Węglińcu

5 ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA

5.1 Wprowadzenie

Finansowanie stanowi jeden z ważniejszych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska, ale nie jedyny. Bardzo istotne w procesie wdrażania programu jest właściwe wykorzystanie rozwiązań o charakterze organizacyjnym, uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju. Stąd wynika potrzeba sformułowania w niniejszym "Programie ..." zasad zarządzania środowiskiem. Trzeba przy tym pamiętać, że zarządzanie środowiskiem - również w kontekście integracji z Unią Europejską - nie jest wyłączną domeną służb ochrony środowiska. Chodzi o to, aby w procesie wdrażania programu ochrony środowiska uczestniczyli przedstawiciele różnych branż i gałęzi gospodarki oraz sfery życia społecznego, a ich działania były zgodne z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Niniejszy rozdział opisuje instrumenty wspomagające realizację programu ochrony środowiska, tzw. instrumenty polityki ekologicznej, zasady zarządzania środowiskiem, wynikające z zakresu kompetencyjnego administracji samorządowej szczebla miejskiego. W zarządzaniu środowiskiem szczególną rolę pełni „Program ochrony środowiska”, który to program, z punktu widzenia władz gminy, może być postrzegany jako instrument koordynacji działań na rzecz ochrony środowiska oraz intensyfikacji współpracy różnych instytucji / organizacji, opartej o dobrowolne porozumienia na rzecz efektywnego wdrażania niniejszego Programu. Dlatego celowe jest przedstawienie procedury wdrażania „Programu ...”, aby właściwe służby administracji publicznej miały czytelny obraz terminów i zakresów weryfikacji poszczególnych elementów programu oraz jasne określenie zasad współpracy poszczególnych grup zadaniowych w realizacji programu.

5.2 Instrumenty polityki ochrony środowiska

Instrumenty dostępne samorządowi przy realizacji celów jako zostały określone w niniejszym dokumencie zostały przywołane w licznych aktach prawnych mających bezpośredni wpływ na ochronę środowiska. Naturalnie najważniejszym jest Prawo ochrony środowiska ale poszczególne uwarunkowania zostały zawarte w ustawie:

- ***Prawo wodne,***
- ***O ochronie przyrody,***
- ***O planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym,***
- ***O odpadach,***
- ***O Inspekcji Ochrony Środowiska,***
- ***Prawo geologiczne i górnicze,***
- ***Prawo budowlane.***

Instrumenty zarządzania ochroną środowiska można podzielić na wiele różnych sposobów. Najbardziej istotna grupa instrumentów prawno- finansowych. Mają one charakter arbitralny i

działają w oparciu zobiektywizowane i dość jasno sprecyzowane normatywy (o ile prawo na etapie gwałtownych transformacji może być jasne). Pochodną stosowanych norm jest mechanizm koncesyjno redystrybucyjny, którego celem jest pozyskanie środków od podmiotów i instytucji korzystających z środowiska i kierowanie ich do realizacji zadań mających na celu ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko lub wprost likwidującego skutki takiego oddziaływania.

Nie mniej ważne są instrumenty tak zwane społeczne. Ich znaczenie jest nie do przecenienia gdyż wynikają wprost z przekonań i światopoglądu mieszkańców regionu. Zarówno tych którzy mają największy jak i najmniejszy wpływ na kształtowanie rzeczywistości w skali makro jak i mikro. Jednak to dopiero suma działań zarówno tych wielkich jak i tych małych powoduje iż jest możliwe osiągnięcie sukcesu w zakresie realizacji wymagań zarówno wynikających z wymogów prawa jak i światopoglądu uczestników poszczególnych procesów inwestycyjnych oraz realizacyjnych.

Powszechnie traktuje się instrumenty prawno finansowe jako podstawowe w procesach zarządzania środowiskowego tym niemniej coraz silniejszą pozycję zyskują mechanizmy oparte na instrumentach społecznych.

5.2.1 Instrumenty prawne

Do podstawowych instrumentów prawnych będących w gestii bezpośredniego lub pośredniego wpływu samorządu gminnego należą:

- pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii,
- pozwolenia wodno-prawne,
- pozwolenia na wprowadzenie gazów i pyłów do powietrza,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- pozwolenia wodno-prawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- pozwolenia na emitowanie hałasu do środowiska,
- pozwolenia na emitowanie pól elektromagnetycznych,
- pozwolenia dotyczące obiektów zaliczonych do inwestycji mogących pogorszyć stan środowiska,
- koncesje geologiczne na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż kopalin oraz na wydobywanie kopalin,
- powiatowy program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami,
- gminny program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami
- postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- strategia rozwoju województwa,
- strategia rozwoju powiatu,
- strategia rozwoju gminy,
- uchwała w sprawie budżetu powiatu,
- uchwała w sprawie budżetu gminy,

- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- decyzje administracyjne,
- monitoring stanu środowiska.

Podstawowe kompetencje kontrolne w zakresie przestrzegania wymogów ochrony środowiska należą do wojewody. Jednak w wielu istotnych sprawach kompetencje kontrolne posiadają władze powiatu. Starosta jest podstawowym organem, w rozumieniu przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego, w zakresie wydawania decyzji administracyjnych w indywidualnych sprawach z zakresu administracji publicznej należących do właściwości powiatu, w tym w zakresie gospodarki wodnej, rybactwa śródlądowego, gospodarki leśnej, prawa łowieckiego, postępowania z odpadami, ochrony powietrza atmosferycznego, ochrony przed hałasem, ochrony przyrody, prawa geologicznego, ochrony zwierząt oraz gospodarki gruntami rolnymi i leśnymi. Uprawnienia samorządu gminnego ograniczają się w najczęściej do roli opiniodawcy.

Ponadto bardzo ważnym instrumentem służącym właściwemu gospodarowaniu zasobami środowiska są: raport oddziaływania na środowisko oraz plan zagospodarowania przestrzennego.

Wprowadzenie wymogów Dyrektywy IPPC (ang. Integrated Pollution Prevention and Control) do polskiego systemu prawnego ochrony środowiska wpłynie również na funkcjonowanie znacznej części przedsiębiorstw. Spowoduje wystąpienie konieczności stosowania zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania emisji z prowadzonych procesów technologicznych oraz zasady ochrony środowiska jako całości.

Pozwolenia takie będą służyły próbom całościowej oceny oddziaływania poszczególnych podmiotów na środowisko oraz konieczności oraz będą skutkowały odejściem od praktyki wydawania pozwoleń i decyzji administracyjnych, odnoszących się do poszczególnych mediów (pobór wody, gospodarka odpadami), komponentów środowiska (emisje do powietrza, odprowadzanie ścieków) czy uciążliwości (hałas, pola elektromagnetyczne) na rzecz wydawania pozwoleń o charakterze całościowym obejmującym wszystkie analizowane aspekty środowiskowe. Pozwolenia będą wydawane w oparciu o analizy porównawcze najlepszych dostępnych technik i technologii (wymogi BAT).

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów informacyjnych, jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

Obowiązek prowadzenia monitoringu środowiska leży w gestii Inspekcji Ochrony środowiska a opracowanie kompletnego wieloletniego programu monitoringu będzie możliwe po ukazaniu się wszystkich wymaganych rozporządzeń (m.in.: do ustawy Prawo Wodne, ustawy Prawo ochrony środowiska). Rozporządzenia te ukazują się sukcesywnie a program jest opracowywany.

Monitoring stanu środowiska

Szczególnym instrumentem prawnym stał się monitoring, czyli pomiar stanu środowiska. Prowadzony on jest zarówno jako badania jakości środowiska, jak też w odniesieniu do ilości zasobów środowiskowych. Monitoring był zwykle zaliczany do instrumentów społecznych (informacyjnych), jako bardzo ważna podstawa analiz, ocen czy decyzji. Obecnie, wprowadzenie badań monitoringowych jako obowiązujących przez zapisy w niektórych aktach prawnych czynią je instrumentem o znaczeniu prawnym.

5.2.2 Instrumenty finansowe

Finansowanie inwestycji służących ochronie środowiska stanowi jak wspomniano wcześniej jednym z podstawowych instrumentów realizacji programu ochrony środowiska. Najważniejsze formy pozyskiwania środków finansowych na działalność związaną z ochroną środowiska jest oraz nadal będą opłaty i kary za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Równie istotne są fundusze celowe powołane właśnie wyłącznie aby pomagać w realizacji zadań związanych z ochroną środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pełnią zarówno funkcję prewencyjną jak i redystrybucyjną. Funkcja prewencyjna dotyczy aktywnego zachęcania podmiotów gospodarczych do podejmowania działań w zakresie przynajmniej:

- instalowania odpowiednich urządzeń ochronnych,
- dokonywania wyboru najlepszej (z punktu widzenia minimalizacji negatywnego oddziaływania na środowisko) dostępnej technologii,
- optymalizacji lokalizacji inwestycji,
- oszczędnego korzystania z zasobów środowiska.

Natomiast funkcja redystrybucyjna polega na gromadzeniu i przemieszczaniu środków przeznaczonych na ochronę środowiska.

Opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska pobierane są za: wprowadzanie gazów i pyłów do powietrza atmosferycznego, pobór wody, odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów, zmianę sposobu użytkowania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne oraz usuwanie drzew i krzewów. Opłaty kierowane są do funduszy celowych, w tym do powiatowych funduszy ochrony środowiska. Kary pieniężne pobierane są za działanie niezgodne z obowiązującym prawem, w tym z wydanymi pozwoleniami, decyzjami i koncesjami.

Możliwości pozyskiwania środków z funduszy celowych dla inwestycji proekologicznych realizowanych na obszarze gminy i miasta Węgliniec istnieją poprzez dotacje i pożyczki z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie, Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Powiatowego i Gminnego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Instrumenty finansowania ochrony środowiska stanowią:

- opłaty za korzystanie ze środowiska - za emisję zanieczyszczeń do powietrza, za pobór wody powierzchniowej i podziemnej, za odprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi i za składowanie odpadów,

- administracyjne kary pieniężne – wymierza, w drodze decyzji wojewódzki inspektor ochrony środowiska za:
  - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości lub rodzajów gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza,
  - przekroczenie określonych w pozwoleniach ilości, stanu lub składu ścieków,
  - przekroczenie określonej w pozwoleniach na pobór wód ilości pobranej wody,
  - naruszenie warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów albo decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów, wymaganych przepisami o odpadach, co do rodzaju i sposobu składowania lub magazynowania odpadów,
  - przekroczenie określonych w pozwoleniach poziomów hałasu.
- odpowiedzialność cywilna – do odpowiedzialności za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko stosuje się przepisy Kodeksu Cywilnego, jeżeli ustawa nie stanowi inaczej. Każdy, komu przez bezprawne oddziaływanie na środowisko bezpośrednio zagraża szkoda lub została mu wyrządzona szkoda, może żądać od podmiotu odpowiedzialnego za te zagrożenie lub naruszenie przywrócenia stanu zgodnego z prawem i podjęcia środków zapobiegawczych, w szczególności przez zamontowanie instalacji lub urządzeń zabezpieczających przed zagrożeniem lub naruszeniem; w razie gdy jest to niemożliwe lub nadmiernie utrudnione, może on zażądać zaprzestania działalności powodującej to zagrożenie lub naruszenie. Jeżeli zagrożenie lub naruszenie dotyczy środowiska jako dobra wspólnego, z roszczeniem może wystąpić Skarb Państwa, jednostka samorządu terytorialnego, a także organizacja ekologiczna,
- odpowiedzialność karna – zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi w tym zakresie,
- odpowiedzialność administracyjna - jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko, organ ochrony środowiska może w drodze decyzji, nałożyć obowiązek:
  - ograniczenia oddziaływania na środowisko,
  - przywrócenia środowiska do stanu właściwego.

Instrumenty finansowe w układzie podmiotowym finansowania ochrony środowiska:

- Budżet państwa.

Z tego źródła finansuje się w trybie dotacji inwestycje ponadregionalne, realizowane przede wszystkim przez jednostki samorządu terytorialnego. W ten sposób finansowane mogą być m.in. inwestycje w zakresie gospodarki wodnej, zalesienia.
- Fundusze ekologiczne.

Obecnie funkcjonują następujące fundusze ekologiczne:

  - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
  - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
  - Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

- Gminny fundusze ochrony środowiska.

Fundusze te funkcjonują na podstawie obecnie obowiązującej ustawy - Prawo ochrony środowiska. Narodowy i wojewódzki fundusz ochrony środowiska i gospodarki wodnej mają osobowość prawną. Powiatowe i gminne fundusze ochrony środowiska nie mają osobowości prawnej, a środkami funduszy gospodarują jednostki samorządu terytorialnego.

5.2.3 Instrumenty społeczne

Instrumenty społeczne to przede wszystkim edukacja ekologiczna, informacja i komunikacja oraz współpraca i współdziałanie. Edukacja i informacja z komunikacją są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji. Z drugiej strony, w przypadku osiągnięcia właściwego poziomu edukacji, komunikacja z grupami zadaniowymi jest łatwiejsza, a przekazywane informacje są właściwie wykorzystywane.

Do podstawowych instrumentów społecznych zaliczyć należy:

Współdziałanie społeczności lokalnych z samorządem terytorialnym

Narzędzia dla usprawniania współpracy i budowania partnerstwa, tzw. „uczenie się poprzez działanie”. Wśród nich istnieje podział na dwie kategorie wewnętrzne: pierwsza dotyczy działań samorządów poprzez m.in. doszkalcenie profesjonalne i systemy szkoleń, interdyscyplinarny model pracy, współpraca i partnerstwo w systemach sieciowych.

Druga polega na budowaniu powiązań między władzami samorządowymi a społeczeństwem jest to przede wszystkim udział społeczeństwa w zarządzaniu poprzez systemy konsultacji i debat publicznych, wprowadzanie mechanizmów, tzw. budowania świadomości między innymi poprzez udział w procesach decyzyjnych.

Koniecznym zatem będzie podjęcie niezbędnych rozwiązań dla stworzenia w urzędach administracji publicznej sprawnego systemu udostępniania i upowszechniania informacji oraz umożliwiania skutecznego udziału społeczeństwa w ochronie środowiska, zgodnego z projektem ustawy o postępowaniu w sprawie ocen oddziaływania na środowisko oraz dostępie do informacji o środowisku i jego ochronie. Dla udrożnienia kanałów obiegu informacji w maksymalnie szerokim zakresie koniecznym będzie wykorzystanie nowoczesnych środków przekazywania informacji. Szczególnie istotnym jest znaczne poszerzenie zakresu informacji udostępnianego w postaci cyfrowej na stronach internetowych organów samorządu.

Koniecznym jest stworzenie i systematyczne aktualizowanie publicznych rejestrów, w których następować będzie udostępnianie do opiniowania oraz dalszego wglądu:

- decyzje ustalające rodzaje i ilości substancji zanieczyszczających dopuszczonych do wprowadzania do powietrza,
- decyzje o dopuszczalnym poziomie hałasu przenikającego do środowiska,
- zezwolenia na usunięcie drzew lub krzewów,
- zezwolenia na zamierzone uwolnienie genetycznie zmodyfikowanych organizmów do środowiska w celach eksperymentalnych lub wprowadzenie do obrotu produktu zawierającego organizmy genetycznie zmodyfikowane lub składającego się z takich organizmów albo ich części,
- wykazy rodzajów i ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za naruszenie wymagań ochrony środowiska,

- decyzje o wymiarze kar pieniężnych za naruszanie wymagań ochrony środowiska,
- pozwolenia na wytwarzanie odpadów,
- zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie transportu odzysku lub unieszkodliwiania odpadów,
- wykazy rodzajów i ilości odpadów umieszczonych na składowisku odpadów oraz o czasie ich składowania,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za składowanie odpadów w miejscu na ten cel nie wyznaczonym lub niezgodnie z wymaganiami określonymi decyzją o pozwoleniu na budowę składowiska odpadów,
- pozwolenia wodnoprawne na pobór wód,
- pozwolenia wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- wykazy ilości pobranej wody oraz ilości, rodzaju i przeciętnego składu ścieków wprowadzonych do wód lub do ziemi,
- decyzje o wymiarze, odroczeniu terminu płatności i rozłożeniu na raty kar pieniężnych za wprowadzenie do wód lub do ziemi ścieków nie odpowiadających wymaganiom warunkom,
- decyzje o karach pieniężnych za pobór wody w ilości większej niż ustalona w pozwoleniu wodnoprawnym oraz za piętrzenie wody wyższe od dozwolonego,
- decyzje w sprawie uznania lasów za ochronne lub pozbawienia ich tego charakteru,
- polityki, strategie, plany lub programy poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- decyzje poddawane postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko,
- karty informacyjne oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko,
- raporty oddziaływania na środowisko,
- analizy porealizacyjne,
- wykazy obiektów niebezpiecznych (zgodnie z dyrektywą SEVESO II),
- wykazy notyfikowanych substancji niebezpiecznych wprowadzanych do obrotu i wyrobów (produktów) zawierających takie substancje,
- wykazy zawierające informacje o uwalnianiu i transferze zanieczyszczeń.

Edukacja ekologiczna

Ta forma edukacji jest bardzo ważnym instrumentem społecznym wspomagającym wdrażanie programu ochrony środowiska. Głównym jej celem jest kształtowanie świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz przyjaznych dla środowiska nawyków i codziennych postaw. W społeczeństwie zaczyna istnieć coraz większa potrzeba posiadania takiej wiedzy. W ciągu ostatnich dziesięciu lat obserwuje się znaczny rozwój edukacji ekologicznej.

Szkolenia

Działania edukacyjne realizowane są w różnych formach i na różnych poziomach, począwszy od szkół wszystkich stopni a skończywszy na tematycznych szkoleniach adresowanych do poszczególnych grup zawodowych i organizacji. Działalność ta prowadzona jest od wielu lat, lecz ciągle wymaga dalszego poszerzania sposobów aktywizacji społeczeństwa oraz szkolenia coraz to innych grup zawodowych i społecznych.

W szczególności powinny być organizowane szkolenia dla:

- pracowników administracji,
- samorządów mieszkańców,

- nauczycieli szkół wszystkich szczebli,
- członków organizacji pozarządowych,
- dziennikarzy,
- dyrekcji i kadry zakładów produkcyjnych.

Podstawą skuteczności działań edukacyjnych jest rzetelne informowanie społeczeństwa nt. stanu środowiska np. poprzez wydawanie ogólnodostępnych raportów o stanie środowiska. Istotne jest także komunikowanie się ze społeczeństwem przy podejmowaniu decyzji o działaniach inwestycyjnych. Edukacja i informacja oraz komunikacja są ze sobą ściśle powiązane, bowiem dobra i właściwa informacja potęguje proces edukacji.

5.2.4 Instrumenty strukturalne

Instrumenty strukturalne rozumiane są jako narzędzia dla formułowania, integrowania i wdrażania polityk środowiskowych. Są to przede wszystkim strategie i programy wdrożeniowe oraz systemy zarządzania środowiskowego.

Strategie i programy wdrożeniowe

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Zgorzeleckiego jest dokumentem wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska w skali gminy i miasta Węgliniec. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dot. rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony zdrowia, itd.), a także daje ogólne wytyczne co do kierunków działań w zakresie ochrony środowiska.

Program ochrony środowiska dla gminy i miasta Węgliniec jest zarówno planem ochrony środowiska do 2012 roku, jak i programem wdrożeniowym na najbliższe 4 lata (2005 - 2008).

Należy jednak zaznaczyć, że program ochrony środowiska jest programem, który z jednej strony uwzględnia kierunki rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki i ich konsekwencje dla środowiska, a z drugiej strony wytycza pewne ramy tego rozwoju. Oznacza to, że działania realizowane np. w przemyśle czy rolnictwie muszą być brane pod uwagę w programie ochrony środowiska i jednocześnie ochrona środowiska wymaga podejmowania pewnych działań w poszczególnych dziedzinach gospodarki i codziennego bytowania mieszkańców. Również plan gospodarki odpadami opracowany w ramach niniejszego projektu jest planem strategicznym i wdrożeniowym. Podaje on zarówno projektowany system gospodarowania odpadami, ale także rodzaj i harmonogram realizacji przedsięwzięć oraz harmonogram uruchamiania środków finansowych i ich źródeł.

Systemy zarządzania środowiskowego

Od zakładów przemysłowych, oczekuje się zwiększonej aktywności na rzecz jego ochrony. Ochrona ta nie może sprowadzać się tylko do naprawy już zaistniałych szkód i spełniania wymogów zdefiniowanych w pozwoleniach na korzystanie ze środowiska. Konieczne staje się przede wszystkim zapobieganie powstawaniu negatywnych oddziaływań czy szkód w środowisku. Działania na rzecz ochrony środowiska wymuszane były przez czynniki zewnętrzne: społeczeństwo, przepisy prawne, administrację publiczną zajmująca się ochroną środowiska, a także międzynarodowe otoczenie.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju stwarza podstawę do zmiany nastawienia przedsiębiorców do ochrony środowiska, polegające na samodzielnym definiowaniu

problemów i szukaniu (z wyprzedzeniem) środków zaradczych. Stąd powstała koncepcja zarządzania środowiskowego. Cechą zarządzania środowiskowego jest włączenie środowiska i jego ochrony do celów strategicznych firmy i przypisanie tych zagadnień do kompetencji zarządu firmy. Idea ta jest realizowana poprzez wprowadzanie systemów zarządzania środowiskiem (systemy sformalizowane - np. normy ISO 14 000 EMAS, lub niesformalizowane - np. Program Czystszej Produkcji). Powinny być prowadzone działania inspirujące firmy do starań o wprowadzenie systemu zarządzania środowiskowego, wskazujące na niewątpliwie korzyści wynikające z jego wprowadzenia.

W późniejszym etapie należy poszukiwać sposobu jak włączyć system zarządzania środowiskowego w pozwolenia wydawane przez Wojewodę lub Starostę dla zakładów zlokalizowanych w mieście. Takie podejście jest zgodne z polityką Unii Europejskiej, która poleca systemy zarządzania środowiskowego jako wyraz własnej odpowiedzialności przemysłu za sprawy środowiskowe.

Wspomniane systemy zarządzania środowiskowego polecane są również dla zakładów gospodarki komunalnej oraz instytucji publicznych, w tym Urzędu Gminy i Miasta.

5.2.5 Instrumenty planistyczne

System planowania przestrzennego (miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego gmin, plany zagospodarowania przestrzennego województw oraz koncepcje polityki zagospodarowania przestrzennego kraju) stanowi jedno z podstawowych narzędzi zarządzania środowiskiem oraz realizowania w polityce państwa zasady regionalizacji (tj. dostosowania kierunków i sposobów działania w zakresie rozwoju poszczególnych obszarów kraju do ich zróżnicowanych predyspozycji) oraz zasady integrowania ze sobą polityk w różnych dziedzinach gospodarki (i wzajemnego wyważania pomiędzy sobą ich nierządno rozbieżnych interesów).

Strategia rozwoju województwa

Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego jest dokumentem nadrzędnym, wytyczającym główne tendencje i kierunki działań w ramach rozwoju gospodarczego, społecznego i ochrony środowiska. Dokument ten jest bazą dla programów sektorowych (np. dotyczących rozwoju przemysłu, turystyki, ochrony środowiska, itd.).

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan jest elementem regionalnego planowania strategicznego. Stanowi on podstawowe narzędzie równoważenia różnych sfer rozwoju województwa w przestrzeni a jednocześnie służy konkretyzacji przestrzennej celów sformułowanych w strategii rozwoju województwa.

Strategia rozwoju powiatu zgorzeleckiego oraz gminy i miasta Węgliniec

Strategia rozwoju powiatu zgorzeleckiego oraz gminy i miasta Węgliniec to kolejne dokumenty określające podstawowe tendencje rozwojowe, które są również wytycznymi dla programów sektorowych, w tym dla programu ochrony środowiska.

5.3 Upowszechnianie informacji o środowisku

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska organy administracji są obowiązane udostępniać każdemu informacje o środowisku i jego ochronie, znajdujące się w ich posiadaniu (art. 19 prawa ochrony środowiska). Zakres informacji i zasady ich udostępniania określa POS² Dział IV Informacje o środowisku. Urząd Gminy i Miasta Węgliniec będzie maksymalnie wykorzystywał nowoczesne środki komunikowania się. W pierwszej kolejności rozszerzony zostanie zakres informacji dostępny na stronach internetowych Urzędu Gminy i Miasta Węgliniec, o dane dot. oceny stanu środowiska w gminy i informacje nt. realizacji niniejszego programu. Wstępem będzie umieszczenie na stronie internetowej Programu, po jego przyjęciu przez Radę Miejską w Węglińcu.

Zostaną podjęte działania zmierzające do udostępniania społeczeństwu danych poprzez elektroniczne bazy łatwo osiągalne poprzez publiczne sieci telekomunikacyjne.

Istotną rolę będą pełniły pozarządowe organizacje ekologiczne prowadzące działalność informacyjną lub konsultacyjną dla społeczeństwa. Intensyfikowane będą działania wynikające z „Narodowej strategii edukacji ekologicznej” oraz jej programu wykonawczego.

5.4 Organizacja zarządzania środowiskiem

5.4.1 Wprowadzenie

Zarządzanie środowiskiem w okresie początkowym będzie wymagało wyodrębnienia struktury zarządzania środowiskiem od struktury zarządzania tym programem. Jednakże, docelowo program ten powinien utożsamiać się z systemem zarządzania środowiskiem w powiecie. Jest to jeden z najważniejszych celów postawionych przed zarządzającymi programem. Program powinien wypracować instrumentarium, które umożliwi osiągnięcie unifikacji zarządzania programem z zarządzaniem środowiskiem.

5.4.2 Ogólne zasady zarządzania środowiskiem

Dotychczasowy rozwój teorii i praktyki zarządzania ekologicznego wskazuje, że system zarządzania realizujący cele ekologiczne powinien opierać działania na następujących zasadach:

- zanieczyszczający płaci, użytkownik płaci,
- przezorności,
- współodpowiedzialności,
- pomocniczości.

Są to zasady powszechnie już akceptowane i stosowane w wielu krajach. Jednocześnie z istoty koncepcji zrównoważonego rozwoju wynikają tzw. złote reguły zarządzania ekologicznego:

- nieodnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane w takim zakresie, w jakim istnieje możliwość ich substytucyjnego kompensowania zasobami odnawialnymi,
- odnawialne zasoby środowiska powinny być wykorzystywane tylko w zakresie nie przekraczającym stopnia ich odnawialności,

---

² POS - Prawo Ochrony Środowiska

- chłonność środowiska nie powinna być w żadnym zakresie przekroczona,
- różnorodność biologiczna środowiska nie powinna maleć.

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W mieście zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez samorząd gminy) oraz ważnych w skali powiatu, a także jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w mieście. Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizacje technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stała kontrole emisji zanieczyszczeń.

Institucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Jak wcześniej powiedziano, podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są Wojewoda i Starosta. Istotnym novum w nowym podziale kompetencji jest nałożenie na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych ochrony środowiska obowiązku wzajemnego informowania się i uzgadniania. Na uwagę zasługuje w tym kontekście wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działania Inspekcji Ochrony Środowiska, a także przyznanie odpowiednich uprawnień kontrolnych organom samorządowym. Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

Organy wykonawcze województw, powiatów i gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na wszystkich szczeblach, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycją w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Oznacza to w uproszczeniu, że wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szanse realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

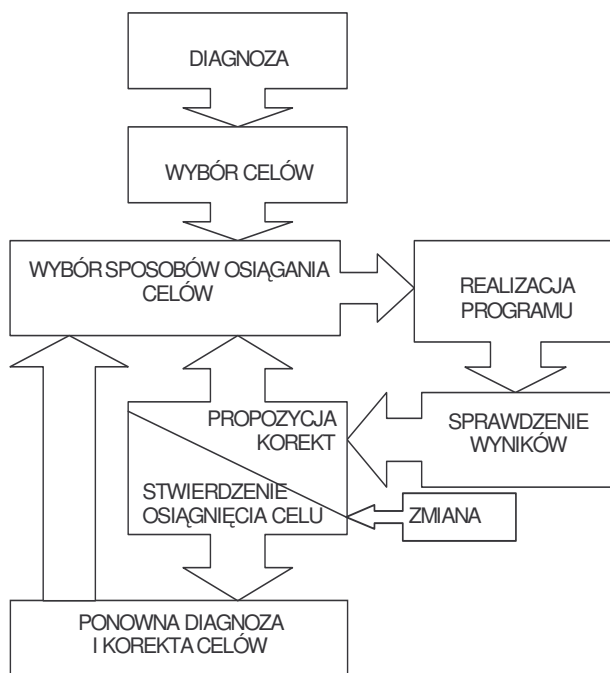
Samorząd gminy określa również strategię rozwoju gminy, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

5.4.3 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Podstawową zasadę realizacji programu ochrony środowiska powinna być zasada wykonywania zadań przez poszczególne jednostki włączone w zagadnienia ochrony środowiska, świadome istnienia programu i swojego uczestnictwa w nim.

Schemat zarządzania programem przedstawiono poniżej.

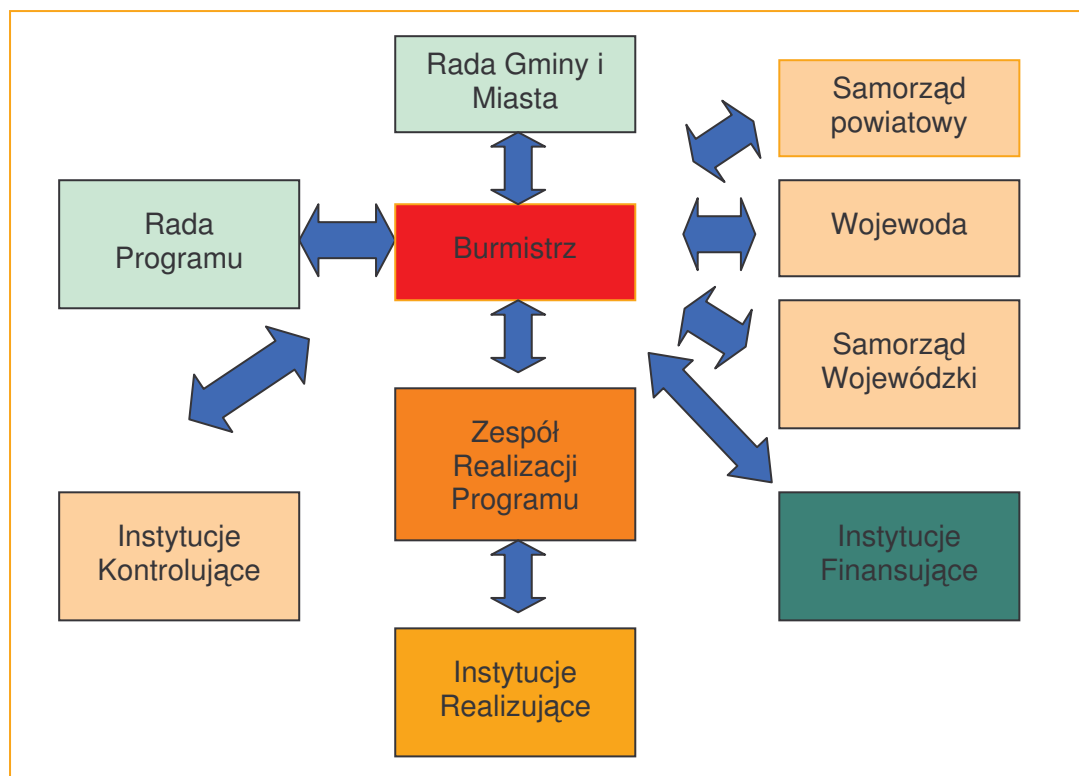
Schemat 4. Schemat zarządzania programem.

Szansę na skuteczne wdrożenie Programu daje dobra organizacja zarządzania nim.

Z punktu widzenia pełnionej roli w realizacji Programu można wyodrębnić cztery grupy podmiotów uczestniczących w nim. Są to:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu programem.
- Podmioty realizujące zadania programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty programu.
- Społeczność gminy jako główny podmiot odbierający wyniki działań programu.

Schemat 5. Relacje między podmiotami i instytucjami uczestniczącymi w realizacji programu.

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Burmistrzu, który składa Radzie Gminy i Miasta raporty z wykonania Programu. Burmistrz współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządem powiatowym, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań programu (poprzez WFOSiGW). Ponadto Burmistrz współdziała z instytucjami administracji specjalnej w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (IS, WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW). Burmistrz będzie wspierany przez Radę Programu, która już została ukonstytuowana dla potrzeb opracowania niniejszego Programu. Rada Programu będzie nadzorowała realizację Programu, zapoznając się z okresowymi raportami dotyczącymi wykonania zadań i uzyskanych efektów ekologicznych. Zadaniem Rady jest uzyskanie płaszczyzny społecznego uzgadniania sposobu osiągania celów Programu. Przedstawiciele różnych stron włączonych w realizację Programu będą mieli różne poglądy nt. realizacji celów Programu i konkretnych przedsięwzięć. Istnieje zatem potrzeba stworzenia obiektywnych warunków uzgadniania współpracy w realizacji zadań programu i udziału we wdrażaniu Programu. Tę rolę ma spełniać Rada Programu. Posiedzenia Rady Programu powinny się odbywać ok. 3-4 razy w roku (nie rzadziej niż 2 razy). Optymalizacja zarządzania procesem wdrażania Programu związana jest z utworzeniem komórki wykonawczej Programu - Zespołu Realizacji Programu, w którym wiodącą rolę będą pełnili wyznaczeni pracownicy Urzędu Gminy i Miasta w Węglińcu. W skład Zespołu powinni wejść także pracownicy wydziałów ochrony środowiska najważniejszych przedsiębiorstw z terenu miasta. Zadaniem tego Zespołu powinny być przede wszystkim:

- koordynacja działań i współdziałania uczestników Programu,

- monitoring realizacji zadań Programu,
- sprawozdawczość przed Radą Programu,
- udrażnianie kanałów przepływu informacji niezbędnych w koordynacji działań w Programie.

W ramach Zespołu Realizacji Programu należy wyznaczyć osobę, która będzie pełniła rolę Kierownika Wdrażania Programu. Kierownik (pracownik Ochrony Środowiska, Gospodarki Wodnej, Rolnictwa i Leśnictwa Urzędu Miasta) będąc odpowiedzialnym za prace Zespołu, będzie ściśle współpracował z Radą Programu i Burmistrzem.

Bezpośrednim realizatorem zadań nakreślonych w programie jest samorząd miasta oraz spółki będące własnością samorządu jako realizatorzy inwestycji w zakresie ochrony środowiska na własnym terenie oraz podmioty gospodarcze planujące i realizujące inwestycje zgodnie z kierunkami nakreślonymi przez Program. Wypracowane procedury i strategie powinny po ustaleniu i weryfikacji stać się rutyną i podstawa zinstytucjonalizowanej współpracy pomiędzy partnerami różnych szczebli decyzyjnych i środowisk odpowiedzialnych za ostateczny wizerunek obszaru. Następuje uporządkowanie i uczytelnienie samego procesu planowania i zarządzania na tyle, że pewne działania stając się rutyną, powodują samoistne powtarzanie się dobrych rozwiązań wytwarzając mechanizmy samoregulacji. Jak już wspomniano wcześniej, odbiorcą Programu są mieszkańcy miasta, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej, co opisano w dalszej części dokumentu.

5.4.4 System oceny realizacji programu wraz z proponowanymi wskaźnikami

Ocena realizacji Programu polega przede wszystkim na monitorowaniu czyli obserwacji zmian w wielu wzajemnie ze sobą powiązanych sferach funkcjonowania danego obszaru (ekonomicznej, społecznej, ekologicznej itp.).

Analogicznie jak na poziomie wojewódzkim został określony „system monitoringu i oceny proponujemy stworzenie:

- a) systemu zbierania i selekcjonowania informacji,
- b) systemu oceny i interpretacji zgromadzonych danych.

Procesy te powinny być analogiczne na poziomie Gminy i Województwa. Proponowany więc system monitoringu powinien zawierać działania określone w Programie Operacyjnym Województwa:

- permanentne pozyskiwanie danych liczbowych oraz informacji dotyczących realizacji poszczególnych zadań Programu (materiał stanowiący podstawę do analiz i ocen),
- przetworzenie i analiza danych,
- przygotowanie raportów z realizacji zadań ujętych w Programie,
- analiza porównawcza osiągniętych wyników z założeniami Programu; określenie stopnia wykonania zapisów przyjętego Programu oraz identyfikacja ewentualnych rozbieżności,

- analiza przyczyn zarejestrowanych odstępstw oraz identyfikacja działań korygujących polegających na modyfikacji dotychczasowych oraz ewentualne wprowadzenie nowych instrumentów wsparcia,
- wykonanie działań korygujących.

Zbudowanie takiego systemu monitoringu i prowadzenie opisanych działań pozwoli na bieżące monitorowanie realizacji Programu. Podstawą dla sprawnego zbierania danych monitoringu jest opracowany zestaw mierników.

5.4.4.1 Mierniki ekorozwoju

Brak możliwości realnego monitorowania wszystkich elementów środowiska powoduje zaistnienie konieczności stosowania specjalnie do tego celu opracowanej listy wskaźników jakimi można posługiwać się przy ocenie postępów w realizacji wyznaczonych celów.

Zasadniczym zadaniem wskaźników realizacji celów tzw. wskaźników ekorozwoju jest stworzenie możliwości realnego zobrazowanie stopnia realizacji zasad i celów przyjmowanych w Programie.

Przyjęte wskaźniki powinny:

- ułatwiać ocenę stopnia realizacji obranych celów - idei ekorozwoju,
- określać osiąganą dynamikę realizacji ekorozwoju i istniejące problemy,
- pobudzać do większej aktywności,
- weryfikować obowiązujące kierunki polityki i przyjęte wcześniej cele rozwojowe oraz strategie ich osiągnięcia.

Proponowane w ostatnich latach przez organizacje międzynarodowe systemy wskaźników nie zawsze spełniają postulat harmonizacji ładów dziedzinowych (ekonomicznego, społecznego i ekologicznego). Systemy takie zostały m.in. opracowane przez agendy ONZ, OECD, Bank Światowy, IUCN i Europejską Agencję ds. Ochrony Środowiska (EEA).

Wskaźniki dla Programu Ochrony Środowiska gminy i miasta Węgliniec powinny być zgodnie z Polityką Ekologiczną Państwa, Programem Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego - z uwzględnieniem określonych w tych Programach wymogów sprawozdawczych. Istotnym w tym zakresie może być również wskazanie wymogów dotyczących sporządzanych co 2 lata Raportów z realizacji Programu Ochrony Środowiska.

Poniżej przedstawiono jako punkt wyjścia dla miasta - do rozważenia propozycje wskaźników na różnych poziomach.

5.4.4.1.1 Wskaźniki ekorozwoju w Unii Europejskiej

Unia Europejska nie przyjęła jeszcze jednoznacznie określonego zestawu wskaźników. Próby opracowania takiego zestawu wskaźników podjęte zostały przez Europejską Agencję Środowiska (EEA), która w roku 2000 zaproponowała ujęcie wskaźników ekorozwoju w cztery grupy: wskaźniki społeczno-ekonomiczne, środowiskowe, wskaźniki wydajności ekologicznej i wskaźniki efektywności realizowanych polityk. Jednocześnie EEA wspólnie z Komisją Europejską zaczęła stosować w praktyce komplet 32 wskaźników, tzw. TERM

(Transport and Environment Reporting Mechanism) publikując w grudniu 1999 roku we współpracy z Eurostatem pierwszy ich zestaw.

Również w 1999 roku ukazał się zestaw wskaźników dotyczących polityki energetycznej UE przygotowany przez Komisję Europejską. Obejmował on 65 wskaźników ujętych w pięć grup: podaż energii, zużycie energii, środowisko, przemysł energetyczny i rynki energetyczne.

W roku 2000 opublikowano dokument prezentujący zbiór wskaźników dotyczących kwestii środowiska we Wspólnej Polityce Rolnej. Dyrekcja Generalna ds. Gospodarki (Enterprise) w raporcie opracowanym na jej zlecenie przez konsorcjum utworzone na Uniwersytecie Sussex zatytułowany "Indicators for Monitoring Integration of Environment and Sustainable Development in Enterprise Policy" zaproponowała używanie trzech grup wskaźników: **głównych (headline), wskaźników integracji oraz wskaźników odnoszących się do procesu.**

Wskaźniki główne powinny odzwierciedlać najważniejsze trendy ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Zaliczono do nich np. procent populacji z dostępem do internetu (sfera społeczna), dzienną produkcję odpadów (sfera środowiskowa) i procent dochodu narodowego brutto przeznaczony na badania i rozwój (sfera ekonomiczna).

Wskaźników integracji obejmują takie parametry jak np. liczba nowo tworzonych firm, które oferują usługi związane ze środowiskiem oraz ilość odpadów wytwarzanych przez przemysł na jednostkę wartości dodanej.

Ostatnia grupa wskaźników – odnoszących się do procesów - ma umożliwić śledzenie procesów zachodzących wewnątrz instytucji administracyjnych i w przedsiębiorstwach. Pojawiły się tu takie parametry jak procent wydatków publicznych, do których stosowano kryteria środowiskowe, oraz liczba przedsiębiorstw, które produkują choć jeden produkt oznaczony etykietą EU Eco-Label.

European Environmental Bureau, przygotowało własny zestaw 10 wskaźników, mogących służyć do oceny realizacji polityki ekologicznej Komisji Europejskiej. Należą do nich:

- Emisja do powietrza czterech rodzajów zanieczyszczeń (SO_x, NO_x, NH₃, LZO);
- Procentowy udział czystych wód powierzchniowych;
- Całkowita emisja CO₂ i pięciu innych gazów cieplarnianych (CH₄, N₂O, typu HFC i PFC oraz SF₆);
- Indeks uwolnionych do środowiska substancji niebezpiecznych, ważony względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności;
- Udział obszarów zabudowanych w ogólnej powierzchni;
- Indeks różnorodności biologicznej oparty na zróżnicowaniu na poziomie genetycznym i siedliskowym (nie przyjęto jeszcze dokładnej definicji);
- Całkowite zużycie wody i procentowy udział naturalnego uzupełniania jej zasobów;
- Całkowite zużycie surowców i ogólna ilość wytworzonych odpadów, w tym udział materiałów wykorzystywanych wtórnie lub uzyskanych z recyklingu;
- Całkowita liczba przejechanych pasażerokilometrów (pkm) i tonokilometrów (tkm) oraz całkowite zużycie energii;

- Zużycie pestycydów (w tonach czynnego składnika, ważone względem toksyczności dla ludzi i ekotoksyczności).

5.4.4.1.2 Mierniki wg Polityki Ekologicznej Państwa

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej zaliczono:

- **stopień zmniejszenia różnicy** (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska a naukowo uzasadnionym dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym),
- **ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń** w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w wielkościach fizycznych lub wartością sprzedaną),
- **stosunek kosztów do uzyskiwanych efektów ekologicznych (dla oceny Programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska),**
- **techniczno-technologiczne charakterystyki materiałów**, urządzeń produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itd.), zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na metkach lub dokumentach technicznych produktu.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji w dwóch przekrojach: terytorialnym (do zakładu włącznie) i branżowym.

Poza wymienionymi wyżej miernikami stosowane będą również wskaźniki:

a) **wskaźniki społeczno-ekonomiczne:**

- wzrost PKB oraz systematycznego wzrostu poziomu życia obywateli;
- poprawa stanu zdrowia obywateli (długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności);
- zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych;
- wzrost dochodów z rolnictwa;
- zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
- przyrost miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska;

b) **wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:**

- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód lądowych i morskich, poprawę jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawę jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
- zmniejszenie uciążliwości hałasu;
- zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów oraz rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania;

- ograniczenie degradacji gleb;
- wzrost lesistości kraju (rozszerzenie renaturalizacji obszarów leśnych);
- zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk;
- zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

c) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność i stabilność regulacji prawnych;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych;
- opracowywanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

5.4.4.2 Monitoring wdrażania Programu

Zgodnie z zapisami Polityki Ekologicznej Państwa głównym celem średniookresowym (do 2010 r.) w sprawie kontroli i monitoringu jest pełna harmonizacja procedur i zakresu działań w tej dziedzinie z zaleceniami OECD, wymogami Unii Europejskiej oraz zobowiązaniami wobec konwencji międzynarodowych.

Wymaga to w latach 2005-2008 działań:

- powołanie nowych struktur organizacyjnych i wdrożenie systemów obiegu informacji w dziedzinie środowiska, niezbędnych do spełnienia przez Polskę warunków uczestnictwa w Unii Europejskiej i realizacji innych zobowiązań międzynarodowych, w tym:
- wdrożenie systemu rejestracji substancji niebezpiecznych spełniającego wszystkie wymagania ustawy o substancjach i preparatach chemicznych oraz ustawy o ochronie roślin uprawnych (2004 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego PRTR (uwalnianie i transfer zanieczyszczeń) (2004 r.);
- wdrożenie systemu informatycznego SPIRS (rejestracja obiektów niebezpiecznych zgodnie z wymaganiami dyrektywy Seveso II) (2004 r.);
- wzmocnienie etatowe służb inspekcji ochrony środowiska na szczeblu centralnym i regionalnym (2004 r.).

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu Ochrony Środowiska będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- Określenia stopnia wykonania przedsięwzięć / działań.
- Określenia stopnia realizacji przyjętych celów.
- Oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.
- Analizy przyczyn tych rozbieżności.

Burmistrz (poprzez Zespół Realizacji Programu) będzie oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu. Ocena ta będzie podstawą przygotowania raportu z wykonania Programu. W początkowym okresie wdrażania Programu również co dwa lata będzie weryfikowana lista przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w najbliższych czterech latach. Oznacza to, że pod koniec 2005 roku powinna być przygotowana nowa lista obejmująca lata 2006 – 2009.

W cyklu czteroletnim będzie oceniany stopień realizacji celów średniookresowych (w niniejszym dokumencie obejmujących okres do 2012 r.) Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie "Prawo ochrony środowiska", a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

- Ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata).
- Opracowanie listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych czterech latach (co dwa lata).
- Aktualizacja celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

System statystyki publicznej i państwowego monitoringu środowiska oraz pozostałe mechanizmy nadzoru i kontroli powinny być tak zmodyfikowane, aby można było:

- co 2 lata dokonywać oceny realizacji wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska sporządzonych w celu realizacji polityki ekologicznej państwa;
- dokonywać oceny realizacji programów naprawczych poszczególnych komponentów środowiska przez organy inspekcji ochrony środowiska na szczeblu krajowym i wojewódzkim.

Do szczególnie ważnych mierników realizacji polityki ekologicznej państwa należy zaliczyć:

- stopień zmniejszenia różnicy (w %) między faktycznym zanieczyszczeniem środowiska (np. depozycją lub koncentracją poszczególnych zanieczyszczeń w powietrzu, wodzie, glebie) a naukowo uzasadnionym zanieczyszczeniem dopuszczalnym (ładunkiem krytycznym);
- ilość zużywanej energii, materiałów, wody oraz ilość wytwarzanych odpadów i emitowanych zanieczyszczeń w przeliczeniu na jednostkę dochodu narodowego lub wielkość produkcji (wyrażoną w jednostkach fizycznych lub wartością sprzedaną);
- stosunek uzyskiwanych efektów ekologicznych do ponoszonych nakładów (dla oceny programów i projektów inwestycyjnych w ochronie środowiska);
- techniczno-ekologiczne charakterystyki materiałów, urządzeń, produktów (np. zawartość ołowiu w benzynie, zawartość rtęci w bateriach, jednostkowa emisja węglowodorów przy eksploatacji samochodu, poziom hałasu w czasie pracy samochodu itp.); zgodnie z zasadą dostępu do informacji dane te powinny być ujawniane na etykietach lub w dokumentach technicznych produktów.

Powyższe wskaźniki powinny być gromadzone i wykorzystywane do ocen realizacji polityki ekologicznej państwa w dwóch przekrojach: terytorialnym i branżowym (do zakładu włącznie). Poza głównymi miernikami przy ocenie skuteczności realizacji polityki ekologicznej państwa będą stosowane wskaźniki społeczno - ekonomiczne, wskaźniki presji

na środowisko i stanu środowiska oraz wskaźniki reakcji państwa i społeczeństwa, a mianowicie:

- wskaźniki społeczno - ekonomiczne:
  - poprawa stanu zdrowia obywateli, mierzona przy pomocy takich mierników, jak długość życia, spadek umieralności niemowląt, spadek zachorowalności na obszarach, w których szkodliwe oddziaływania na środowisko i zdrowie występują w szczególnie dużym natężeniu (obszary najsilniej uprzemysłowione i zurbanizowane);
  - zmniejszenie zużycia energii, surowców i materiałów na jednostkę produkcji oraz zmniejszenie całkowitych przepływów materiałowych w gospodarce;
  - zmniejszenie tempa przyrostu obszarów wyłączanych z rolniczego i leśnego użytkowania dla potrzeb innych sektorów produkcji i usług materialnych;
  - coroczny przyrost netto miejsc pracy w wyniku realizacji przedsięwzięć ochrony środowiska;
- a) wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko:
- zmniejszenie ładunku zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, poprawa jakości wód płynących, stojących i wód podziemnych, a szczególnie głównych zbiorników wód podziemnych, poprawa jakości wody do picia oraz spełnienie przez wszystkie te rodzaje wód wymagań jakościowych obowiązujących w Unii Europejskiej;
  - poprawa jakości powietrza poprzez zmniejszenie emisji zanieczyszczeń powietrza (zwłaszcza zanieczyszczeń szczególnie szkodliwych dla zdrowia i zanieczyszczeń wywierających najbardziej niekorzystny wpływ na ekosystemy, a więc przede wszystkim metali ciężkich, trwałych zanieczyszczeń organicznych, substancji zakwaszających, pyłów i lotnych związków organicznych);
  - zmniejszenie uciążliwości hałasu, przede wszystkim poziomu hałasu na granicy własności wokół obiektów przemysłowych, hałasu ulicznego w miastach oraz hałasu wzdłuż tras komunikacyjnych;
  - zmniejszenie ilości wytwarzanych i składowanych odpadów, rozszerzenie zakresu ich gospodarczego wykorzystania oraz ograniczenie zagrożeń dla środowiska ze strony odpadów niebezpiecznych;
  - ograniczenie degradacji gleb, zmniejszenie powierzchni obszarów zdegradowanych na terenach poprzemysłowych i terenach po byłych bazach wojsk radzieckich, w tym likwidacja starych składowisk odpadów, zwiększenie skali przywracania obszarów bezpośrednio lub pośrednio zdegradowanych przez działalność gospodarczą do stanu równowagi ekologicznej, ograniczenie pogarszania się jakości środowiska w jednostkach osadniczych i powstrzymanie procesów degradacji zabytków kultury;
  - wzrost lesistość, rozszerzenie denaturalizacji obszarów leśnych oraz wzrost zapasu i przyrost masy drzewnej, a także wzrost poziomu różnorodności biologicznej ekosystemów leśnych i poprawa stanu zdrowotności lasów będących pod wpływem zanieczyszczeń powietrza, wody lub gleby;
  - zahamowanie zaniku gatunków roślin i zwierząt oraz zaniku ich naturalnych siedlisk, a także pomyślne reintrodukcje gatunków;
  - zmniejszenie negatywnej ingerencji w krajobrazie oraz kształtowanie estetycznego krajobrazu zharmonizowanego z otaczającą przyrodą;

b) wskaźniki aktywności państwa i społeczeństwa:

- kompletność regulacji prawnych i tempo ich harmonizacji z prawem wspólnotowym i prawem międzynarodowym;
- spójność i efekty działań w zakresie monitoringu i kontroli;
- zakres i efekty działań edukacyjnych oraz stopień udziału społeczeństwa w procesach decyzyjnych;
- opracowanie i realizowanie przez grupy i organizacje pozarządowe projektów na rzecz ochrony środowiska.

W nawiązaniu do wykonywanych ocen będą sporządzane 2 rodzaje raportów:

- raporty Rady Ministrów z realizacji polityki ekologicznej państwa przedkładane Sejmowi, sporządzane co 4 lata;
- raporty zarządów województwa, powiatu i gminny, przedkładane odpowiednio sejmikowi województwa.

Poniżej zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

Tab. 4-5. Wskaźniki monitorowania Programu.

A	Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko
1	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)
2	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)
3	Stopień zwodociągowania miasta
5	Stopień skanalizowania miasta
7	Ścieki przemysłowe i komunalne wymagające oczyszczenia odprowadzane do wód powierzchniowych lub do ziemi
8	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej
9	Ilość wytwarzanych odpadów komunalnych / 1 mieszkańca x rok
10	Udział odpadów komunalnych składowanych na składowiskach
11	Udział odpadów przemysłowych składowanych na składowiskach
12	Wielkość emisji zanieczyszczeń pyłowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych
13	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych (bez CO ₂)
14	Wskaźnik lesistości miasta oraz udziału w powierzchni terenów zielonych
15	Procentowy udział powierzchnia terenów objętych ochroną prawną
16	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska
17	Udział energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii pierwotnej
18	Liczba gospodarstw ekologicznych posiadających certyfikat i powierzchnia upraw
19	Wskaźniki świadomości społecznej
20	Udział społeczeństwa w działaniach na rzecz ochrony środowiska wg oceny jakościowej
21	Ilość i jakość interwencji (wniosków) zgłaszanych przez mieszkańców
22	Liczba, jakość i skuteczność kampanii edukacyjno-informacyjnych

Określenie powyższych wskaźników wymaga posiadania odpowiednich informacji:

- Pochodzących z monitoringu środowiska. Informacje te pochodzą głównie z WIOŚ;

- Pochodzących z przeprowadzenia odpowiednich badań społecznych, np. raz na 4 lata.

Badania te powinny być prowadzone przez wyspecjalizowane jednostki badania opinii społecznej. Mierniki społecznych efektów programu są wielkościami wolnozmiennymi. Są wynikiem badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań służących jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy stanu środowiska, a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu przez ilość i jakość interwencji zgłaszanych do Starostwa, Urzędów Gmin, Wojewody, WIOŚ.

W oparciu o analizę wskaźników będzie możliwa ocena efektywności realizacji „Programu ochrony środowiska” a w oparciu o tą ocenę – aktualizować program.

5.4.5 Harmonogram wdrażania Programu

W tabeli przedstawionej poniżej zaprezentowano propozycję harmonogramu wdrażania „Programu Ochrony Środowiska Gminy i Miasta Węgliniec”. Harmonogram ten zawiera główne grupy czynności i działań, które omówiono we wcześniejszych partiach tekstu.

Przyjętym założeniem jest możliwość ciągłej modyfikacji harmonogramu w zależności od oceny postępów w zakresie osiągania celów i zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych (zgodnie z opisanymi procedurami patrz Schemat 4 oraz Schemat 5).

Tab. 4-6. Harmonogram wdrażania "Programu ochrony środowiska gminy i miasta Węgliniec".

Id.	Nazwa zadania	2004, Kw 1	2005, Kw 2	2006, Kw 3	2007, Kw 4	2009, Kw 1	2010, Kw 2	2011, Kw 3	2012, Kw 4	2014, Kw 1	
1	PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA	23 535 300,00 zł									
2	CELE PERSPEKTYWICZNE 2005-2012	[Dotted bar]									
3	WERYFIKACJA LISTY PRZEDSIĘWZIĘĆ	[Solid black bar]									
4	Rekonstrukcja listy w 2007 roku			◆							
5	Rekonstrukcja listy w 2009 roku				◆						
6	Rekonstrukcja listy w 2011 roku						◆				
7	Rekonstrukcja listy w 2012 roku								◆		
8	Mierniki efektywności programu	[Solid black bar]									
9	Międzyokresowe podsumowanie efektywności POŚ w 2009 roku				◆						
10	Międzyokresowe podsumowanie efektywności POŚ w 2012 roku								◆		
11	Ocena realizacji listy przedsięwzięć	[Solid black bar]									
12	Ocena pośrednia w 2007 roku			◆							
13	Ocena pośrednia w 2008 roku				◆						
14	Ocena pośrednia w 2010 roku						◆				
15	Ocena pośrednia w 2012 roku								◆		

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY I MIASTA WĘGLINIEC NA LATA 2005-2008 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Id.	Nazwa zadania	2004, Kw 1	2005, Kw 2	2006, Kw 3	2007, Kw 4	2009, Kw 1	2010, Kw 2	2011, Kw 3	2012, Kw 4	2014, Kw 1
16	Raporty z realizacji programu									
17	Raporty pośrednie w 2007 roku									
18	Raporty pośrednie w 2008 roku									
19	Ocena realizacji celów									
20	Podsumowanie programu operacyjnego w 2009 roku									
21	Podsumowanie celów strategicznych w 2012 roku									
22	Wdrażanie i realizacja programu operacyjnego									
23	Zaopatrzenie w wodę					734 000,00 zł				
24	Budowa wodociągu w Kościelnej Wsi					350 000,00 zł				
25	etap I						50 000,00 zł			
26	etap II							300 000,00 zł		
27	Modernizacja ujęć wody w Gminie Węgliniec					384 000,00 zł				
28	etap I						64 000,00 zł			
29	etap II							60 000,00 zł		
30	etap III								130 000,00 zł	

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY I MIASTA WĘGLINIEC NA LATA 2005-2008 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Id.	Nazwa zadania	2004, Kw 1	2005, Kw 2	2006, Kw 3	2007, Kw 4	2009, Kw 1	2010, Kw 2	2011, Kw 3	2012, Kw 4	2014, Kw 1
31	etap IV				130 000,00 zł					
32	Gospodarka ściekowa - Przedsięwzięcia inwestycyjne				17 468 190,00 zł					
33	Budowa kanalizacji Ruszowa, Czerwona Woda, Stary Węgliniec				17 450 000,00 zł					
34	etap I		100 000,00 zł							
35	etap I			17 350 000,00 zł						
36	Kanalizacja w Węglińcu, ul. Piłsudskiego		18 190,00 zł							
37	etap I	18 190,00 zł								
38	Ochrona Powietrza Atmosferycznego					5 013 110,00 zł				
39	Sektor oddziaływania - Transport drogowy					4 924 080,00 zł				
40	Modernizacja dróg o kluczowym znaczeniu dla rozwoju gminy Węgliniec					2 172 660,00 zł				
41	etap I	2 172 660,00 zł								
42	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi-Węgliniec,kat. I					700 000,00 zł				
43	etap I					700 000,00 zł				
44	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi-Węgliniec					934 250,00 zł				
45	etap I	300 000,00 zł								

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY I MIASTA WĘGLINIEC NA LATA 2005-2008 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Id.	Nazwa zadania	2004, Kw 1	2005, Kw 2	2006, Kw 3	2007, Kw 4	2009, Kw 1	2010, Kw 2	2011, Kw 3	2012, Kw 4	2014, Kw 1
46	etap II		634 250,00 zł							
47	Przebudowa chodników				890 000,00 zł					
48	etap I	400 000,00 zł								
49	etap II		300 000,00 zł							
50	etap III			190 000,00 zł						
51	Modernizacja oświetlenia ulicznego na energooszczędne		27 170,00 zł							
52	etap I	27 170,00 zł								
53	Nawierzchnia asfaltowa-pozostałe drogi -kat II					120 000,00 zł				
54	etap I					120 000,00 zł				
55	Budowa turystycznych tras rowerowych					80 000,00 zł				
56	etap I	20 000,00 zł								
57	etap II		20 000,00 zł							
58	etap III			20 000,00 zł						
59	etap IV							20 000,00 zł		
60	Sektor komunalny									89 030,00 zł

PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA GMINY I MIASTA WĘGLINIEC NA LATA 2005-2008 Z PERSPEKTYWĄ NA LATA 2009-2012

Id.	Nazwa zadania	2004, Kw 1	2005, Kw 2	2006, Kw 3	2007, Kw 4	2009, Kw 1	2010, Kw 2	2011, Kw 3	2012, Kw 4	2014, Kw 1
61	Wymiana instalacji c.o. Gimnazjum w Ruszowie		89 030,00 zł							
62	etap I	89 130,00 zł								
63	Krajobraz i Turystyka					320 000,00 zł				
64	Budowa narciarskich tras biegowych					120 000,00 zł				
65	etap I	30 100,00 zł								
66	etap II		30 000,00 zł							
67	etap III			30 000,00 zł						
68	etap IV				30 000,00 zł					
69	Budowa leśnych parkingów					200 000,00 zł				
70	etap I	50 100,00 zł								
71	etap II		50 000,00 zł							
72	etap III			50 000,00 zł						
73	etap IV				50 000,00 zł					

5.5 Główne działania w ramach zarządzania Programem

W oparciu o zapisy niniejszego rozdziału w poniższej tabeli (Tab. 4-7) przedstawiono najważniejsze działania w ramach następujących zagadnień: wdrażanie "Programu ochrony środowiska" (koordynacja, weryfikacja celów ekologicznych, strategii ich i listy przedsięwzięć, współpraca z różnymi jednostkami), edukacja i komunikacja ze społeczeństwem (w tym system informacji o środowisku), systemy zarządzania środowiskiem, monitoring stanu środowiska. Dla każdego zagadnienia wskazano instytucje uczestniczące w realizacji wyszczególnionych działań.

Tab. 4-7. Najważniejsze działania w ramach zarządzania środowiskiem.

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2005 – 2008	Instytucje Uczestniczące
1	Wdrażanie "Programu ochrony środowiska"	<ul style="list-style-type: none"> – Koordynacja wdrażania "Programu ...". – Współpraca z różnymi jednostkami. – Ocena wdrożenia przedsięwzięć (2x, 2007 i 2009). – Ocena realizacji i weryfikacja celów ekologicznych i kierunków działań (1x, 2007). – Raporty o wykonaniu Programu (2x, 2007 i 2009). 	<p>Samorząd miasta, Inne jednostki wdrażające Program</p>
2	Edukacja ekologiczna, komunikacja ze społeczeństwem, System informacji o Środowisku	<ul style="list-style-type: none"> – Rozwój różnorodnych form edukacji ekologicznej w oparciu o instytucje zajmujące się tym zagadnieniem. – Realizacja ustawy Prawo ochrony środowiska w zakresie dostępu do informacji o środowisku . – Większe wykorzystanie mediów (prasa, telewizja, Internet) w celach informowania społeczeństwa o podejmowanych i planowanych działaniach z zakresu ochrony środowiska, w tym realizacji programów. – Stosowanie systemu "krótkich informacji" o środowisku (wydawanie ulotek i broszur informacyjnych). – Szersze włączenie organizacji pozarządowych w proces edukacji ekologicznej i komunikacji ze społeczeństwem 	<p>Samorząd Miasta Starosta, Zarząd Województwa WIOŚ, Organizacje Pozarządowe</p>
3	Systemy zarządzania środowiskiem	<ul style="list-style-type: none"> – Wspieranie i promowanie zakładów / instytucji wdrażających system zarządzania środowiskiem. 	<p>Starosta, Wojewoda Fundusze Celowe</p>

Lp.	Zagadnienie	Główne działania w latach 2005 – 2008	Instytucje Uczestniczące
4	Monitoring stanu środowiska	Zgodnie z wymaganiami ustawowymi. Informacje o stanie środowiska w mieście.	WIOŚ, WSSE Starosta

6 ASPEKTY FINANSOWE WDRAŻANIA PROGRAMU

6.1 Wprowadzenie

W niniejszym rozdziale omówiono potencjalne źródła finansowania i ich szacunkowy udział w kosztach realizacji przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie..." (pr. 7.2.). Koszty wdrażania "Programu ..." zostały określone dla okresu 2005 - 2008 (par. 6.3.). Dla dalszych okresów (po 2008 roku) koszty powinny być szacowane w następnym etapie realizacji Programu, w ramach uściślenia informacji i korygowania działań na podstawie badań monitoringowych.

Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w "Programie ochrony środowiska" dla okresu 2005 - 2008, podane są w cenach III kwartału 2004 roku.

6.2 Ramy finansowe wdrażania "Programu ochrony środowiska"

Niezbędnym elementem "Programu ochrony środowiska" jest wskazanie ram finansowych wdrażania "Programu ..." poprzez szacunek wielkości środków, które mogą być zaangażowane w realizację przedsięwzięć zdefiniowanych w programie. Są to środki własne gmin powiatu, środki podmiotów gospodarczych, środki budżetu Państwa i budżetu województwa dolnośląskiego, a także środki pochodzące z funduszy celowych i środki pomocowe.

6.2.1 Potencjalne źródła finansowania przedsięwzięć Programu

Specyfiką systemu finansowania ochrony środowiska w Polsce jest to, że większa część wydatków ponoszą samorządy terytorialne, fundusze ekologiczne i przedsiębiorstwa, natomiast udział środków budżetu państwa jest mały.

W poprzednich latach przeciętny udział funduszy ochrony środowiska oraz dopłat do kredytów uruchamianych przez Bank Ochrony Środowiska wynosił około 30% wartości inwestycji. W najbliższych latach rola funduszy ekologicznych (przede wszystkim Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej) powinna polegać na koncentrowaniu środków na wspieranie inwestycji priorytetowych z punktu widzenia integracji z UE. Jednocześnie oczekuje się spadku udziału funduszy ochrony środowiska, ze względu na ogólną poprawę stanu środowiska, a co za tym idzie zmniejszenie wpływów z tytułu opłat i kar ekologicznych. Natomiast oczekuje się większego niż dotychczas zaangażowania środków pomocowych, w tym funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności (2004 - 2006) .

Inwestycje przewidywane do realizacji w przemyśle będą finansowane ze środków własnych i kredytów komercyjnych oraz uzupełniająco z funduszy ochrony środowiska, pod warunkiem uznania danego zadania za priorytetowe w skali województwa.

Jak wspomniano wcześniej, istotny ciężar finansowania inwestycji w infrastrukturze pozostanie na barkach gmin, często poprzez zaciąganie długu w bankach i w międzynarodowych instytucjach finansujących (np. EBOiR). Coraz częściej gminy podejmują decyzje o udzieleniu praw inwestorowi zewnętrznemu do wykonywania działań z zakresu ochrony środowiska poprzez spółki z udziałem gminy, który to udział jest gwarancją jej wpływu na decyzje podejmowane przez spółkę oraz na jakość świadczonych usług.

6.3 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 - 2008

6.3.1 Wprowadzenie

W rozdziale 5 niniejszego dokumentu przedstawiono harmonogram wdrożenia „Programu ...”.

Kalkulacja kosztów przedstawiona w par. 6.3.2. dotyczy wykonania zadań, które będą realizowane w latach 2005 – 2008 ponieważ szacunek kosztów w okresach dłuższych jest obciążony tak dużym błędem, iż staje się mało przydatnym. W okresie tym przewiduje się działania z zakresu:

- zarządzania środowiskiem zgodnie z celami i strategią Programu Ochrony Środowiska,
- koordynacji / zarządzania, monitoring wdrażania programu, doskonalenie przepływu informacji,
- edukacji ekologicznej,
- inwestowania w techniczną infrastrukturę ochrony środowiska (zgodnie z listą przedsięwzięć, przewidzianych do realizacji w latach 2005 – 2012).

6.3.2 Koszty realizacji przedsięwzięć w latach 2005 – 2008

Szacunkowe koszty wdrażania "Programu ..." w latach 2005 - 2008 przedstawiono w tabeli zbiorczej (Tab. 6-1). Koszty te zostały określone w oparciu o:

- szczegółowe dane zgłoszone przez różne jednostki nt. kosztów realizacji konkretnych przedsięwzięć lub szacunek kosztów przeprowadzony w oparciu o średnie wskaźnik dotyczące budowy i eksploatacji urządzeń,
- ocenę wielkości środków możliwych do zaangażowania (tzw. ramy finansowe).

Tab. 6-1. Szacunkowe koszty wdrażania Programu w latach 2005 - 2008 (w tys. PLN).

L.p.	Zagadnienie	Koszty w latach 2005 - 2008 Tys. PLN		
		pozainwestycyjne	inwestycyjne	Razem
1.	Zaopatrzenie w wodę	0,00	734,00	734,00
2.	Gospodarka ściekowa	0,00	17 868,19	17 868,19
3.	Powietrze atmosferyczne	0,00	5 013,11	5 013,11
4.	Krajobraz i Turystyka	0,00	320,00	320,00
Razem koszty w latach 2005 - 2008		0,00	23 935,30	23 935,30

Uwaga: W powyższej kalkulacji nie uwzględniono kosztów budowy, obwodnic oraz modernizacji i budowy nowych odcinków dróg oraz gospodarki odpadami.

Menadżer Kontraktu
dr Jacek Kurzawa